

Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı
ALAN YÖNETİM PLANI
2017-2021

Plan Hazırlama Ekibi:.....	1
Katkıda Bulunanlar:.....	1
SUNUŞ:	2
1 GİRİŞ ve HAZIRLIK SÜRECİ	3
1.1.Planın Amacı	3
1.2.Korumada Kolaylaştırıcı Unsur: Bergamalılar ve Bergama'yı Sevenler	4
1.3.Planın Yasal Dayanakları ve Konumu	5
1.4.Planın Hazırlanma Süreçleri ve Onaylanması.....	8
2 GELECEK KUŞAKLARA EMANET BERGAMA	10
2.1.Dünya Mirası Bergama'nın Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı.....	11
2.1.1. Bergama: Çok Katmanlı Kent	12
2.1.2. Ana Tanrıçaya Adanmış Bir Tapınak: Kybele Kaya Kutsal Alanı	12
2.1.3. Tümülüsler: Antik Çağda Ölüm, Atalara Saygı Ve Bergama Kentsel Peyzajının Gizli Özneleri	13
2.2.Bergama'nın Evrensel Değerlerini Yaratan Tarihsel Gelişim	15
2.2.1. Attalid Hanedanlığı	16
2.2.2. Roma Dönemi	21
2.2.3. Bizans Dönemi	26
2.2.4. Osmanlı Dönemi	27
2.2.5. Cumhuriyet Dönemi	31
2.3 Bergama'nın UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne Giriş Kriterleri:.....	33
2.4 Bütünlük (Integrity)	40
2.5 Özgünlük (Authenticity).....	40
2.6 Bergama ve Çevresinde Yaşam: Somut Olmayan Kültürel Değerler.....	41
3 BERGAMA'NIN HAYAT KAYNAĞI: DOĞAL MİRAS ALANLARI	60
4 PLAN TASARIMI	64
4.1. Paydaşlar ve Katılım	64
4.2. Korumada Finansal Kaynaklar.....	69
4.3. Korumada Diğer Planlar ve Etki Alanları	72
4.4. Farklı Zenginlikleri Birlikte Yönetmek : Arkeolojik Sitler /Anıtlar / Kentsel Doku / Doğal Miras / Günlük Yaşam / Toplumsal Kalkınma	75
4.5. Mevcut Durum Analizi (SWOT).....	78

5	PLAN STRATEJİSİ	79
5.1.	<i>Vizyon:</i>	79
5.2.	<i>Misyon:</i>	79
5.3.	<i>Stratejik Amaç ve Hedeflerimiz:</i>	80
	Stratejik Amaç 1: Bergama Kültürel Peyzajının Bütüncül Şekilde Korunması ve Yönetimi.....	80
	Stratejik Amaç 2: Araştırma Eğitim ve Farkındalık Geliştirme	80
	Stratejik Amaç 3: Doğal Çevrenin Korunması	81
	Stratejik Amaç 4: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması	81
	Stratejik Amaç 5: Sorumlu Turizm Yaratma	81
6	PLANDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE İZLEME	82
7	EYLEM PLANI:	85
	Stratejik Amaç 1: Bergama Kültürel Peyzajı'nın Bütüncül Şekilde Korunması Ve Yönetimi	85
	Stratejik Amaç 2: Araştırma Eğitim Ve Farkındalık Geliştirme:.....	95
	Stratejik Amaç 3: Çevrenin Korunması:	98
	Stratejik Amaç 4: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması:	101
	Stratejik Amaç 5: Sorumlu Turizm Yaratma:.....	103

EKLER

EK 1:	106
BERGAMA'NIN UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTESİ ADAYLIĞI VE BERGAMA YÖNETİM PLANI HAZIRLIK SÜREÇLERİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR	106
EK 2: HARİTALAR	121
YÖNETİM ALANI PAFTASI	121
SİT ALANLARI PAFTASI	122
EK 3: KAYNAKÇA	123
BERGAMA ÇOK KATMANLI KÜLTÜREL PEYZAJINI VE ALANIN ÜSTÜN EVRENSEL DEĞERLERİNİ ORTAYA KOYAN YAYINLAR	123
EK 4: YÖNETİM PLANI GENEL KAYNAKÇA	129
EK 5 İLETİŞİM BİLGİLERİ	140

PLAN HAZIRLAMA EKİBİ

Yaşagül Ekinci, Alan Başkanı, Trakya Üniversitesi Öğretim Görevlisi,
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Uzmanı
Bülent Türkmen, Bergama Belediyesi, M.A. Arkeolog
Fatih Kurunaz, Bergama Belediyesi, Mimar
Nesrin Ermiş, Bergama Belediyesi, Filolog
Hatice Özdemir Demir, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Sanat Tarihçi
Yıldıray Kanat, Bergama Belediyesi, İnşaat Teknikeri
Pınar Altan, Bergama Belediyesi, Şehir Plancı
Özlem İnce, Bergama Belediyesi, Şehir Plancı
Necip Esin, Bergama Belediyesi, Harita Mühendisi
İsmail Kalkın, Bergama Belediyesi, Uluslararası İlişkiler
Ayşe Göldaş, Bergama Belediyesi, Arkeolog
Kasım Parlak, Bergama Belediyesi, Sosyolog
Fatma Karacaoğlu, Bergama Belediyesi, Restoratör
Neslihan Çelik, Uluslararası İlişkiler
Şebnem Yurdakul, İktisatçı
Derya Dinçer, M.A. İşletme

KATKIDA BULUNANLAR:

Bergama Amatör Fotoğraf Sanatı Derneği (BEAFSAD)
Bergama Kültür ve Sanat Vakfı (BERKSAV)
Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

METİN DÜZELTME:

Türkçe: Yunus Bekir Yurdakul
İngilizce: MotaWord, www.motaword.com

SUNUŞ:

Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Yönetim Planı Dünya Mirası Bergama'daki kültürel varlıkların gelecek nesillere aktarılmasını UNESCO'nun Dünya Mirası Sözleşmesine uygun olarak güvence altına almayı hedefleyen, kalkınmacı bir çerçeve olarak tasarlanmıştır.

Bu nedenle yönetim planı, Dünya Mirasının korunması ve kullanımı dengesi içinde, alanın üstün evrensel değerlerinin korunması, toplumun sahip olduğu mirasın değerleri hakkındaki farkındalığının artırılması ve sürdürülebilir kalkınma için alanda yetki ve sorumluluğu bulunan farklı kurum ve kuruluşların, karar vericilerin başvuracağı bir araç olarak formüle edilmiştir.

Yönetim planının hedef ve eylemleri ilgili yerel ve ulusal paydaşlar ile tartışılmıştır. Bergama sakinlerinin Dünya Miras Alanı içinde gündelik hayatlarını sürdürmesi nedeni ile planın hazırlanmasına katkıları çok büyük olmuştur. Öyle ki, Bergama sakinleri ve yerel STK'lar planın hazırlık aşamasındaki toplantılara katılarak, önerileri ve eleştirileri ile planın hazırlanmasında yönlendirici olmuşlardır.

Arkeolojik alanlar, doğal miras alanları ve zengin somut olmayan kültürel değerleri barındıran hareketli bir yaşama konu olan kentsel sit alanlarının birleşiminden oluşan Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alan Yönetim Planı 15 yıllık vizyon ve 5 yıllık eylemler üzerine kurgulanmıştır. Farklı tür mirasa ve toplumsal yaşama konu olan bu Dünya Miras Alanı'nın yönetim planının hedefleri ve eylemleri zaman içinde değişecektir. İhtiyaç duyulan değişiklikler bir önceki girişimlerden elde edilen deneyimler ışığında, alan yönetiminin yıllık değerlendirmesine dâhil edilecektir.

2863 sayılı yasa çerçevesinde Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu tarafından onaylanarak yürürlüğe giren bu ilk yönetim planının onaylanması öncesi Bergama Belediyesi, Dünya Miras Listesi Adaylık sürecinde kendi yönetsel sistemini ve planını yürütmüştür. Adaylık dosyası ve yönetim planı hazırlama ekibinin yerelde yaşıyor olmasının sağladığı deneyimler bu yönetim planının tasarlanmasına olumlu katkılar sağlamıştır. Yerel deneyimler ve UNESCO Dünya Miras Sözleşmesi'nin hükümlerinin buluşmasına tanıklık eden bu yönetim planının, Bergama'nın sahip olduğu mirasın en üst seviyede korunması için iyi bir "miras-toplum-yönetim" ağının kurulmasına dayanak oluşturacağını umuyoruz.

Alan Başkanı
Yaşagül Ekinci

Bergama Belediye Başkanı
Mehmet Gönenç

1 GİRİŞ VE HAZIRLIK SÜRECİ

1.1 PLANIN AMACI

UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giriş süreci için Bergama Belediyesi bünyesinde 2011 yılından itibaren yoğun çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmalar sonucunda Bergama, farklı kültürlere ait katmanları ve bu katmanların bir araya gelmesinden doğan üstün evrensel değerleri ile 2014 yılı Haziran ayında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmiştir.

Çalışmaların ana odağında UNESCO'nun Dünya Miras Alanları İçin Uygulama Rehberi'nde (Operational Guidelines) yer aldığı şekli ile Bergama'nın evrensel değerlerinin tanımlanması yer alıyordu. Bu öncül çalışmanın ardından tabii ki ortaya konan her bir üstün değer için nasıl korunacağı, kimlerle korunacağı ve korumaya yönelik eylemlerin hangi öncelikler ile gerçekleştirileceği gibi soruların cevapları araştırılmaya başlandı.

Bu planın hazırlanmasındaki temel amaç, **Bergama ve Koruma denildiğinde akla gelebilecek her türlü soruya ve soruna en akılcı ve doğru çözümü getirebilecek bir mekanizma kurmaktır. Bu mekanizma içinde, Bergama'yı tüm zenginlikleri ile gören ve tüm zenginliklerin korunması ve sağlıklı şekilde gelecek nesillere aktarılması için çalışacak herkesi ve tüm kurumları ahenkle bir araya getirmektir.**

1.2 KORUMADA KOLAYLAŞTIRICI UNSUR: BERGAMALILAR VE BERGAMA'YI SEVENLER

Bergama uzun yıllardır sahip olduğu zengin arkeolojik, kentsel ve doğal mirası, ulusal koruma normları çerçevesinde ve mümkün olan her seviyede korumaya çalışmaktadır. Kentte, çeşitli zamanlarda mirasın korunmasına yönelik kampanyalar düzenlenmiştir. Altın madenlerinin açılmasına karşı, arkeolojik alanların baraj suları altında kalmasına karşı, yurtdışındaki arkeolojik eserlerin anavatanı Bergama'ya dönmesi için vb. halkın, kentlisiyle-köylüsüyle geniş katılım gösterdiği bu kampanyaların birçoğu uluslararası alanda ses getirecek kadar kapsamlı yapılmıştır.

Kampanyalarda yerel yönetimin, STK'ların ve halkın koruma için daha fazla istekli olması, 2000'li yılların başında "Biz UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmeliyiz" talebinin de kentlilerce dillendirilmesini sağlamıştır. 2011 yılında resmi olarak başlayan UNESCO Dünya Mirası Listesi adaylığı aslında bu yerel taleplerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Bergama'daki kültürel mirasın zenginliği hakkındaki farkındalık ve mirasın korunması konusundaki talepkârlık aslında kentin geçmişinde/genetik yapısında olan bir özelliktir. Daha 1930'lu yıllarda Osman Bayatlı gibi ülkemizin en tanınan kültür araştırmacısı ve korumacısı Bergama'dan çıkmış ve Bergama Arkeoloji Müzesi'nin kurulmasından, ilçemizin folklorik değerlerinin tespit ve tescil edilmesine kadar sayısız çalışmanın içinde bulunmuştur. Böylece Bergama, ülkemizin, 1930'lu yılların sonlarına doğru ilk kez tanıştığı "Kent Planlaması" çalışmalarına konu olmuştur. Planlama içinde kentin sahip olduğu arkeolojik ve kentsel miras koruma altına alınmıştır.

Bu koruma çalışmaları sonrası 1960'lı yılların sonlarında Bergama neredeyse tüm alanıyla "arkeolojik sit" olarak tescil edilmiştir. Sonraki yıllarda yapılagelen yeni araştırmalarla sit alanları yenilenmiş ve derecelendirilmiştir.

Kentteki koruma çalışmaları sadece fiziki planlama konusu olarak kalmamış, Bergama; dokumaları, arastasında yer alan dericileri, ayakkabıcıları, terzileri, yorgancıları ile geleneksel üretim yöntemlerini de modernleşmeye karşı uzun yıllar ayakta tutabilmiştir.

1980'li yılların hızlı değişimi içinde dericiliği, ayakkabıcılığı, yorgancılığı ve terziliği gerilemeye girse bile bu kez de halkın kültürel değerleri yaşatma konusundaki talepleri ve farkındalığı ağır basmıştır.

Foto. 1: 2000'li yılların başında, yerel halkın UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girme yönündeki talebini gösteren bir afiş

Bu farkındalığın tetiklediği çalışmalar sayesinde ve Bergama Kültür ve Sanat Vakfı, Bergama'yı Sevenler Derneği, halı kooperatifleri ile Bergama Belediyesi gibi itici güçlerin önderliğinde Bergama'nın arkeolojik ve kentsel mirası yanında somut olmayan kültürel değerleri de günümüze erişmiştir.

Hatta bu bilinçli ve katılımcı süreç sayesinde, tamamen yok olmaya yüz tutmuş parşömen üretimi kentte tekrar başlamış; klarnet çalma, sepet örme, yorgancılık, halıcılık gibi el sanatları ulusal ve uluslararası alanda dikkat çeken kültürel zenginlikler olarak hayata tutunmuştur.

Yine bu bilinçli ve yerel katılımın desteklediği süreç sayesinde başlayan UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık çalışmaları Bergama Belediyesi koordinatörlüğünde, Bergamalılarının büyük desteği ile yürütülmüştür.

1.3 PLANIN YASAL DAYANAKLARI VE KONUMU

Bergama Belediyesinin koordinasyonunda yürütülen adaylık çalışmaları içinde yer alan resmi kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, STK'ler ve gönüllüler tarafından sadece fiziki koruma değil, kültürel değerlerin yaşatılması, gelecek nesillere tanıtılması, turizm olgusu ile kentin barışık bir ilişki geliştirmesi ve tabii ki modern hayatın getirdiği hızlı yaşam şekli içinde yerel halkın, sahip oldukları kültürel değerlerden daha fazla zevk alması için neler yapılması gerektiği sorgulanmaya başlanmıştır.

Bu sorgulamaların itici etkisi ve ülkemizin temel miras koruma yasası olan **2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na dayanılarak, UNESCO Uygulama Rehberi'nin (Operational Guidelines) de öngördüğü Alan Yönetimi Planının, Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı için hazırlanmasına başlanmıştır.**

Bu planın en güçlü yasal dayanağı olan 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Madde3, Paragraf 11'e göre "**yönetim plânı**"; **yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı plânı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar plânını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen plânlardır.**

Yukarıdaki maddede planlamaya konu olan Yönetim Alanı ise yine aynı kanunun Madde 3, Paragraf 10'a göre "**Yönetim alanı**"; **sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması,**

değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir. Bergama Yönetim alanı UNESCO Dünya Miras Alanı ve Tampon Bölgenin birleşiminden oluşmaktadır. Söz konusu yönetim alanı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 10.06.2014 tarihinde onaylanmıştır.

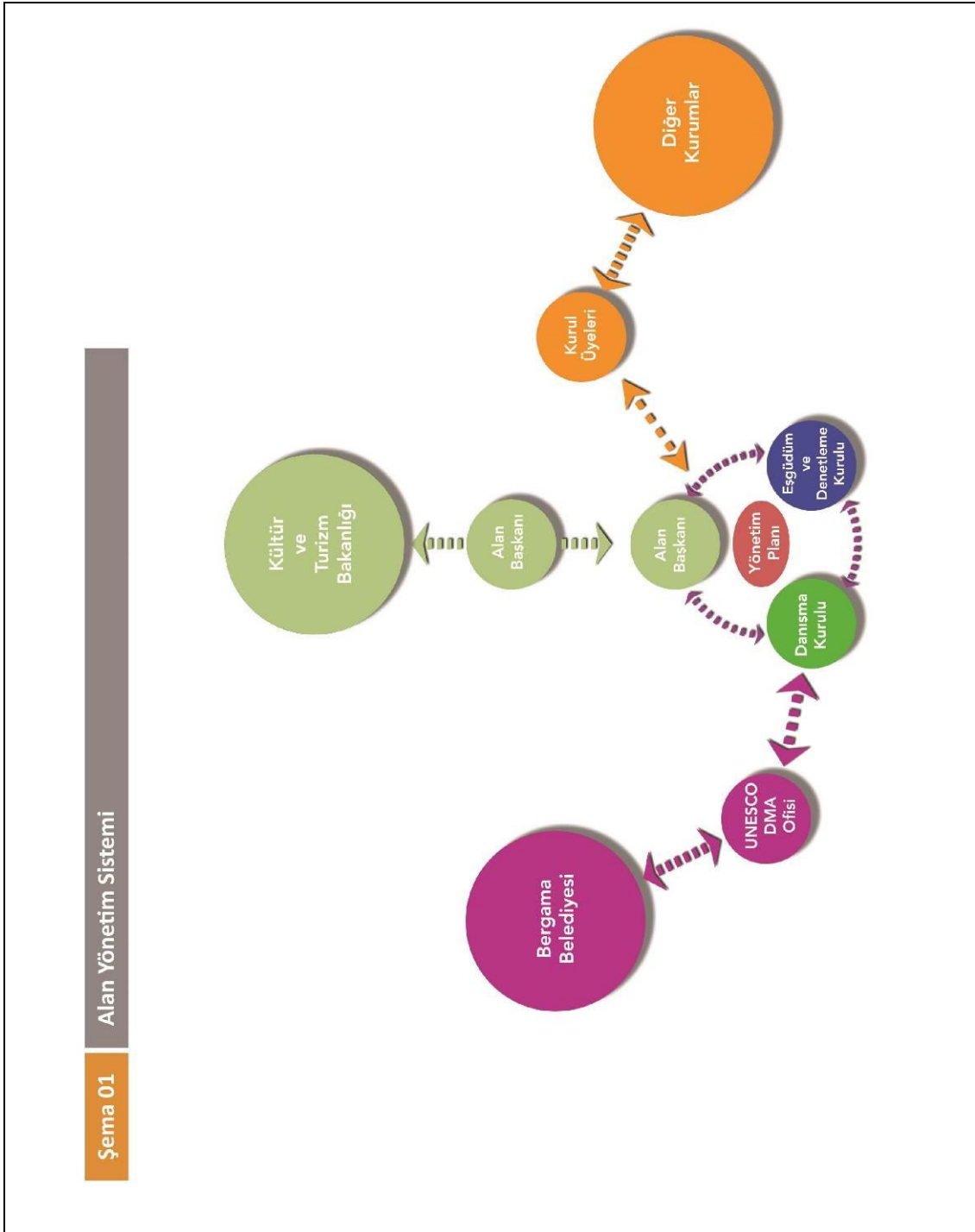
2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Korunma Kanunu'na 2016 yılında getirilen değişiklik sonrası Bergama Alan Yönetimi Planının hazırlanması, planın izleme ve değerlendirmesinden birinci derecede Kültür ve Turizm Bakanlığı sorumlu olmuştur. **2863 Sayılı Kanun Ek Madde 2'ye göre yönetim alanları ile bunların bağlantı noktalarının¹ korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla Bakanlıkça yönetim planı taslağı hazırlanır veya hazırlattırılır. Bakanlık, yönetim planlarının hazırlanmasına ilişkin olarak alanla ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile her türlü işbirliği yapabilir.²** Bakanlığın planın hazırlanması ve izlenmesine ilişkin olarak üstlendiği çalışmaları, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesinde 2011 yılında kurulan **"Dünya Miras Alanları Şube Müdürlüğü"** yürütmektedir. Plan eylemlerinin yürütülmesi ve planın sürdürülebilirliğinden ise Bakanlık yanında Dünya Miras Alanındaki yerel yönetim olan Bergama Belediyesi birincil derecede sorumludur. Bu sorumluluğu yerine getirebilmek için Bergama Belediyesi bünyesinde, Belediye Meclisi'nin 03 Ocak 2012 tarihli ve 12/10 sayılı kararı ile İmar ve Şehircilik Müdürlüğü'ne bağlı **"UNESCO Dünya Mirası ve Alan Yönetimi Birimi"** oluşturulmuştur.

Yönetim Planlarında eylemlerin uygulanmasını garanti altına alan en önemli yasal hüküm ise 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Ek Madde 2'de yer almaktadır. Buna göre **"Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, eşgüdüm ve denetleme kurulunca onaylanan yönetim plânına uymak, ilgili idareler, plân kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmak zorundadır."**

¹ 2863 Sayılı Kanun, Madde 3, Paragraf 12'ye göre "Bağlantı noktası"; yönetim alanı sınırlarında yer almamakla birlikte, arkeolojik, coğrafi, kültürel ve tarihi nedenlerle veya aynı vizyon ve tema etrafında yönetim ve gelişiminin sağlanması bakımından bu yer ile irtibatlandırılan kültürel varlıklardır. Bergama için gerek Yönetim Planı hazırlıkları aşamasında ve gerekse Yönetim Alanı sınırları belirlenirken "Bağlantı Noktası" tanımlanmasına gerek görülmemiştir.

² 2863 Sayılı Kanun Ek Madde 2-a) paragraf 1. Bakınız:
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.2863&MevzuatIli ski=0&sourceXmlSearch=>

Yukarıda yasal dayanakları ile belirtilen ve Alan Yönetimi Planının hazırlanması ve izlenmesi için oluşturulan “Alan Yönetim Sistemi”nin tüm paydaşlarla birlikte işleyişini Şema 01’deki grafikte görebilirsiniz.³

³ Grafikte yer alan ve katılım mekanizmasının kurumsal ayaklarını da gösteren Danışma Kurulu, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu ve Alan Başkanı'nın Alan Yönetim Sistemi içindeki konumu hakkında ayrıntılı bilgi için Bakınız: Bölüm 4.1. Paydaşlar ve Katılım

1.4 PLANIN HAZIRLANMA SÜREÇLERİ VE ONAYLANMASI

UNESCO Adaylık çalışmaları sırasında karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik çabalar ve eksikliklerin görülerek giderilmeye çalışılması planın gelişmesine katkı sağlamıştır. 2011-2014 yıllarını kapsayan adaylık süreci içinde resmi olarak imzalanıp yürürlüğe girmese dahi hem adaylık çalışmalarını ve hem de Bergama ile ilgili olan tüm kurum ve kuruluşların UNESCO sürecinden haberdar olmasını, uluslararası koruma normları çerçevesinde nelerin daha farklı yapılabileceği konusunda izledikleri bir taslak yönetim planı ayrıca gönüllü olarak uygulanmıştır.

Bergama'nın Adaylık dosyasında yer alan taslak yönetim planı, kentin 2014 yılında Dünya Miras Listesi'ne girmesi sonrasında geliştirilmiştir. Çünkü Listeye giriş sonrasında, o zamana kadar tüm koruma ve yaşatma çalışmalarının içinde olan kurum ve kuruluşlar, kendi ulusal ve kurumsal yasalarımız çerçevesinde yapılan çalışmaların, artık daha fazla uluslararası işbirliği, daha sorumlu bir turizm ve trafik planlaması, daha yeterli bir eğitim programıyla ve daha iyi bir izleme (Monitoring) sistemi kurularak yürütülmesi gerektiğini bizzat deneyimlemişlerdir.

Kentin yerel, ulusal ve uluslararası işbirlikleri hakkında gelişen deneyimi ile elimizde bulunan bu yönetim planı olgunlaşarak, planın eylemleri hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Planın birçok eylemi farklı kurum ve kişilerce kendi iş tanımlarında olduğu için hemen yürütülmeye başlanmıştır. Kimi eylemlere ise gerekli hazırlık aşamaları ve eyleme duyulan ihtiyacın aciliyetine göre önümüzdeki beş-on yıllık dönemlerde başlanacaktır.

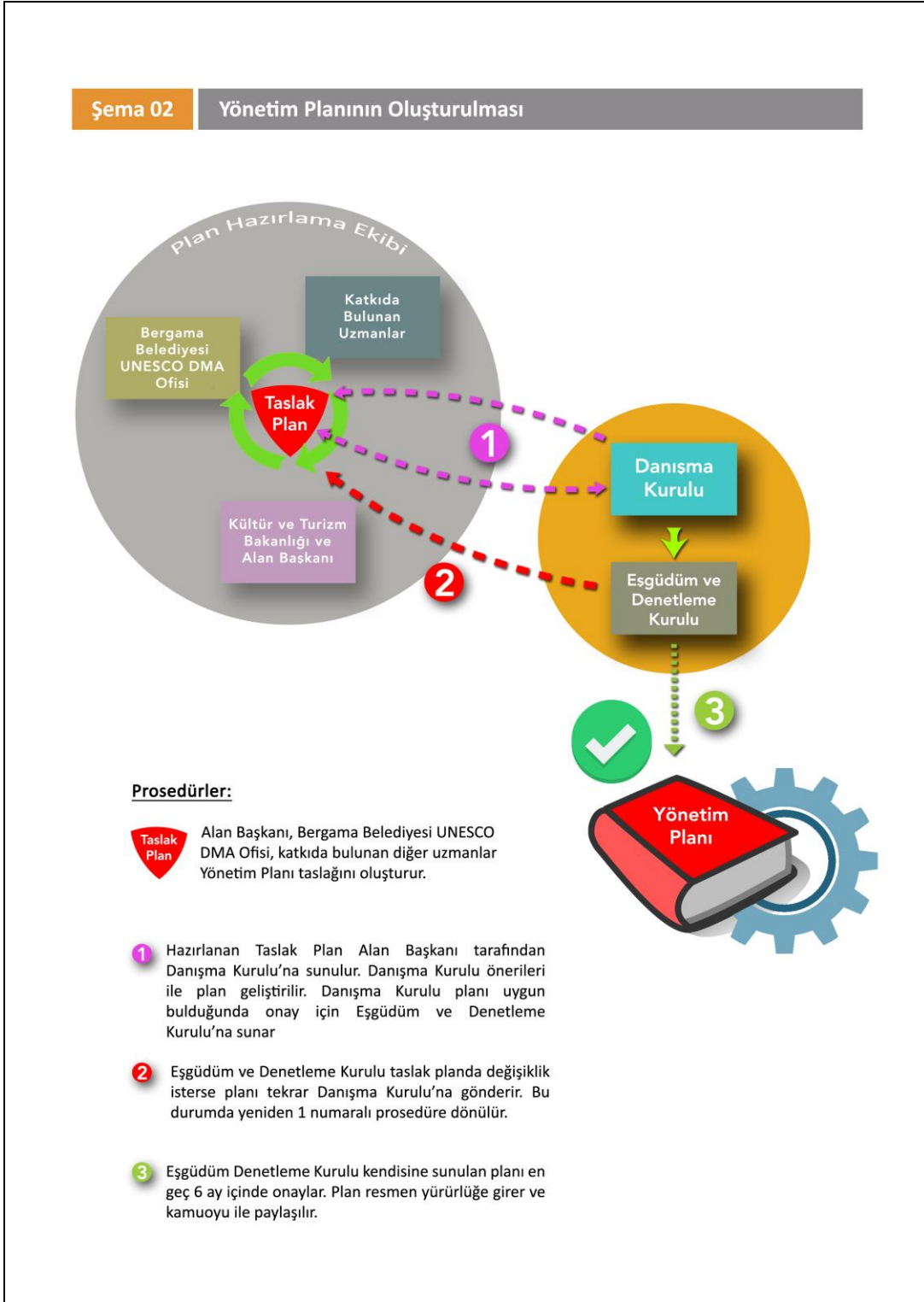
Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı Yönetim Planı, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulunun 23/11/2017 tarihli toplantısında tüm üyelerce kabul edilmesi sonrası resmi olarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetim Planı, hazırlanmasından ve uygulanmasından yine Bergama Belediyesi'nin sorumlu olduğu Bergama Koruma Amaçlı İmar Planı temel alınarak hazırlanmıştır. Bergama Belediyesi bu yönetim planının hazırlık sürecinde ve Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık sürecinde ortaya konan Üstün Evrensel Değerler ve bu değerlerin korunması için gerekli çalışmalar çerçevesinde, imar planında korumayı önceliğe alan değişiklikler de yapmıştır.

Bununla birlikte bu plan çok az miktarda "kültürel kaynakların yönetimine ilişkin ulusal ve üst ölçek faaliyetleri ve işbirliklerini" tanımlayan, çoğunlukla ise "Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı'na özgü alt ölçek çalışmalar"ı tarifleyen bir plandır. Bu özelliği ile "Bergama Yönetim Planı" kentin İmar Planı, Koruma Amaçlı İmar

Planı, Bergama Belediyesi Stratejik Planı ve diğer tüm üst ölçekli planlarla etkileşim içindedir ve bu planlar birbirini tamamlamaktadır.⁴

Planın hazırlanması, onaylanması ve uygulanmasıyla ilgili süreçleri özetleyen Şema 02, aşağıda görülmektedir.

⁴ Yönetim Planı ve diğer planlar arasındaki bağlantı ve etkileşimler için Bakınız: Bölüm 4.3. Korumada Diğer Planlar ve Etki Alanları

2 GELECEK KUŞAKLARA EMANET BERGAMA

Bergama, sahip olduğu kültürel mirası koruma çalışmaları kapsamında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmeyi kendine hedef olarak koymuş bir kenttir. Bu hedefi 2014 yılında gerçekleştirdikten sonra daha bütünlüklük bir korumanın, kent ile ilgili olan tüm kurumların işbirliğinde nasıl yönetileceği sorusuna cevap vermek için Alan Yönetimi Planı hazırlanması gündeme gelmiştir.

Gerek UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi'ne giren alanlarda kültürel değerlerin bütünlüğünün (integrity) bir parçası olarak talep ettiği en üst seviyede koruma ve izleme (monitoring) şartlarının sağlanması gerekse ulusal koruma çalışmalarında gündeme gelen Bergama'nın Üstün Evrensel Değerlerinin (Outstanding Universal Value) farkında olarak bir koruma ve yönetim çerçevesi oluşturulması için bu plan hazırlanmıştır.

Bu nedenle öncelikle planın hazırlanmasındaki ana itici güç olan Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi'ne "Kültürel Peyzaj" olarak giriş kriterleri ve bu kriterleri destekleyen kültürel zenginlikleri, UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin kabul ettiği hali ile bu bölümde ortaya konulacaktır.

Bölümde ayrıca kentin sahip olduğu yaşama ait somut olmayan kültürel miras (intangible heritage) ve doğal miras, gerek plan eylemlerine konu olmaları gerekse Bergama'nın sahip olduğu Üstün Evrensel Değerlerin tümünü (somut veya soyut) bir arada görmek adına verilecektir.

2.1 DÜNYA MİRASI BERGAMA’NIN ÇOKKATMANLI KÜLTÜREL PEYZAJI

Bergama, Dünya Mirası Listesi’ne dokuz bileşen ile girmiştir. Bu alanların çevresinde ayrıca Tampon Bölge (Buffer Zone) oluşturulmuştur. Dokuz ayrı Dünya Mirası Alanı ve Tampon Bölgeleri bir bütün olarak kabul edilmekte ve Bergama’nın evrensel değerlerini sadece temsil etmekle kalmamakta aynı zamanda tüm evrensel değerlerin korunması ve tanıtılması için bir araç olarak kabul edilmektedir.

Foto. 2: Çokkatmanlı Bergama: İç içe geçmiş, Kızıl Avlu (İS. 2. yy) ve Osmanlı Mahallesi (18-19. yy)

Bu dokuz bileşenin birlikteliğiyle sadece evrensel değerler tanımlanmamaktadır. Ayrıca Dünya Miras alanının, arkeolojik, kentsel ve doğal mirasların birlikteliğinden doğan “Kültürel Peyzaj” özelliği de daha algılanır duruma gelmektedir. Akropol’ün kurulduğu Kale Tepesi ve Tepenin yamacından geçerek antik kenti ikiye bölen Selinos Deresi, rüzgâr, iklim, topografya, bitki örtüsü gibi doğal şartlara insanoğlunun verebileceği en başarılı tepkilerin yani Bergama’nın binlerce yıl süren gelişiminin tanıklarındır. Öte yandan kenti çevreleyen tümülüsler ile bakir doğanın zirvelerinde yer alan Kybele Kutsal Alanı, Akropol ile görsel bağlar kurarak antik dönem inanışlarının, ritüellerinin günümüze ulaşan önemli örneklerini oluşturmaktadır. Tümülüsler ve Kybele Kutsal Alanı, ayrıca siyasi güç ve devlet egemenliğinin halka ve uluslararası ortama ilan edildiği bir tür coğrafi işaretleme olarak Bergama Kültürel Peyzajının önemli öğeleridir.

Dünya Miras Listesi’ne dahil edilen dokuz bileşen; Bergama Çok Katmanlı Kent, Kybele Kaya Kutsal Alanı ve yedi adet Tümülüs aşağıda ayrıntılı olarak tanımlanmaktadır:

2.1.1. BERGAMA: ÇOKKATMANLI KENT⁵

Kozak yolu kenarında bulunan Su Kemerleri ile birlikte Kale Tepesi'ni (Acropolis), Kale Mahallesi'ni, Kızıl Avlu ve çevresini, Selinos ile Arasta bölgesini ve Asklepieion'u da içeren bu alan günümüzde yaşamın sürdüğü Bergama'nın neredeyse 1/3 ünü kapsamaktadır. Bu geniş alan Hellenistik dönemden günümüze kadar Bergama'nın tanıklık ettiği Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorluk dönemlerine ait çokkatmanlı kültürel dokusu ile önplana çıkmaktadır.

2.1.2. ANA TANRIÇAYA ADANMIŞ BİR TAPINAK: KYBELE KAYA KUTSAL ALANI⁶

İlk vatanı olan Anadolu'da Kybele olarak adlandırılan Ana Tanrıça'ya, tamamen doğal alanlarda, genellikle de dağ zirvelerinde tapınılırdı. Friglerin merkezi Pessinus'ta yer alan tapınım merkezinde Tanrıçaya bir idol biçiminde tapınılırdı. Bu idol bir "diopetes" yani gökten düştüğü ileri sürülen bir meteorit, bir karataştı.

Foto. 3: Kybele Kaya Kutsal Alanı, Bergama Kale Tepesi'nden (Akropolis) 6 km uzaklıkta, yaban hayatın içinde konumlanmaktadır

⁵ Alan haritası için bakınız EK 2

⁶ Alan haritası için bakınız EK 2

Anadolu'da sayısız Kybele Kutsal alanı bulunduğu bilinmektedir. Kale Tepesi'nden yaklaşık 6 km uzaklıkta, Kapıkaya Mahallesi'ndeki sarp zirvelerden birinde yer alan Kybele Kaya Kutsal Alanı ise Bergama'da yer alan birçok Kybele kutsal alanı içinde konumuyla önplana çıkmaktadır. Antik dönemde yerel halkın büyük önem verdiği ve saygı gösterdiği bu Anadolu tanrıçasına Bergamalı Attalid Hanedanlığının da değer verdiği bilinmektedir.

Hanedanlığın Kybele Tanrıçası sayesinde yerli halkla daha yakın ve dostane ilişkiler kurmayı başardığı söylenebilir.

Diğer yandan I. Attalos Pessinus'taki Kybele idolünü müthiş olarak adlandırılabilir bir dış politika ile yerinden almış ve Roma'ya taşınmasını sağlamıştır. Kartaca ile girdiği mücadelede bir türlü olumlu sonuç alamayan ve çareyi "bilicilere" danışmakta bulan Romalılara, Anadolu Ana Tanrıçasını Roma'ya taşımaları önerilmişti. Romalılar tanrıça için büyük bir tapınak yapmaları durumunda onun yardımını alabilecekler ve Kartaca ile girdikleri savaşı kazanabileceklerdi.

Bergama Kralı I. Attalos'un İ.Ö. 204 yılında Kybele idolünü Roma'ya teslim etmesi ve sonrasında Roma'nın, Kartaca'yı yenmesiyle Afrika'daki ilerleyişi kolaylaşmış; ardından Roma, Anadolu'ya yönelmekte gecikmemiştir. Bu nedenle Kybele sadece bir antik dönem tanrıçası olarak değil, aynı zamanda Anadolu'nun kapılarının Roma'ya açılmasına da sebep olan politik bir idol olarak dünya tarihinde önplana çıkmaktadır.

2.1.3. TÜMÜLÜSLER: ANTİK ÇAĞDA ÖLÜM, ATALARA SAYGI VE BERGAMA KENTSEL PEYZAJININ GİZLİ ÖZNELERİ ⁷

Bergama'da dokuz ayrı varlıktan oluşan miras alanının yedi tanesini tümülüsler oluşturmaktadır. Bunlar; Maltepe Tümülüsü, Yığmatepe Tümülüsü, Tavşan Tepe Tümülüsü, İlyas Tepe Tümülüsü, A Tepe Tümülüsü, İkili Tümülüs ve X Tepe Tümülüsü'dür.

Bergama'da görülen ölü gömme gelenekleri içinde özel bir yere sahip olan tümülüsler kentin anıtsal görünümünü pekiştiren en önemli öğelerdendir. Gerek Hellenistik gerekse Roma dönemi Bergaması'nda soylular ve zengin aileler, tümülüsler şeklinde görülen gömü geleneğini sürdürmüşlerdir. Bu nedenle Bergama'nın çevresinde birçok tümülüs bulunmaktadır.

⁷ Alan haritası için bakınız EK 2

Dünya Miras Alanı içine ise temel olarak, Kale Tepesi'nin önünde uzanan ova yerleşiminde tepeler halinde yükselen altı tümülüs dâhil edilmiştir. Ayrıca Kale Tepesi'nin doğusunda yer alan İlyas Tepe'deki Tümülüs de yine Dünya Miras alanı içinde yer almaktadır.

Foto. 4: Bergama içinde yükselen Hellenistik Dönem Yığma Tepe Tümülüsü'nün X Tepe Tümülüsü'nden görünümü

Dünya Mirası Alanı içinde yer alan toplam yedi tümülüsün her biri, Kale Tepesi'nden bakıldığında kentin peyzajını tamamlamaktaydılar. Tümülüsler aynı zamanda antik kentin ova yerleşiminin farklı noktalarından Kale Tepesi'ne doğru bakıldığında da Hellenistik başkentin tepesinin peyzajını kilometrelerce uzaklıktan artıran etkiler yaratmaktaydılar. Ova yerleşimi içinde yer alan Tümülüsler ayrıca kent planlaması ve kente anıtsal bir etki verme anlamında da önemlidir. Öte yandan tümülüslere gömülenlerin ailelerinin sevdikleri bu kişileri kentle birlikte anılan bu büyük yapılarla ölümsüzleştirdikleri görülmektedir.

2.2 BERGAMA'NIN EVRENSEL DEĞERLERİNİ YARATAN TARİHSEL GELİŞİM

Foto. 5: Çokkatmanlı Bergama kentinden görüntü: Antik dönem Akropolis, Osmanlı'dan kalma kent dokusu ve Roma dönemi yapısı Kızıl Avlu

Kültür ve doğanın birlikte şekillendirdiği Bergama'da tapınaklar, gymnasiumlar, su sistemleri, köprüler, tiyatrolar, tümülüsler, hanlar, camiler ve geleneksel evler gibi Kale Tepesi ve Ovaya yayılan sayısız anıtsal eser, Selinos Deresi ve Ovası ile birlikte kentin çokkatmanlı kültürel peyzajını oluşturmaktadır.

Kent, iki bin yılı aşan tarihi süreçte ev sahipliği yaptığı Hellenistik, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde entelektüel ve bilinçli tercihlerle şekillendirilmiştir. Bu kültürel katmanlar Bergama'yı medeniyetin öncü kentlerinden biri durumuna yükseltmektedir.

Bergama İ.Ö. 3. yüzyılda Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan yolların merkezinde, Ortadoğu, Asya, Yunan ve Makedon kültürlerinin kaynaştığı Ege Bölgesi'nde kültürel, bilimsel ve politik bir merkez olarak yükselmeye başlamıştır. "Müstahkem mevki" "Kale" anlamına gelen Pergamon ismi; Hellenistik Dönem öncesinden bu yana az bir değişikliğe uğrayarak (Bergama) günümüze değin gelmiştir. Kent yerleşkesinin ilk çekirdeğini oluşturan Kale Tepesi, 330 m yüksekliği ve çevresinden geçen derelerin açtığı vadilerle erişilmez görüntü veren yüksek ve korunaklı bir konuma sahiptir. Kent bu nedenle güvenli bir kale ve müstahkem mevki olarak Hellenistik dönem öncesinde de yerleşime konu olmuştur. Ancak Pergamon kentinin kurulduğu Kale Tepesi'nde önceki uygarlıkların yapılarını kısmen veya tümüyle ortadan kaldırarak yeni baştan kentleşmeler üst üste yaşandığı için kentin ilk oluşum tarihi üzerine bize fikir verecek arkeolojik buluntu yoktur. Bölgenin tarihi Tunç Çağına kadar geri gitse de, Kale Tepesi'ndeki en erken buluntu arkaik döneme aittir.

Foto. 6: Pergamon'un antik dönemde Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan en önemli yolların birleşim noktasında, Ege Bölgesi'nin merkezindeki konumu

2.2.1 ATTALİD HANEDANLIĞI

Büyük İskender'in İ.Ö. 334 yılında, Granikos Nehri kıyısında Persleri yenmesi ile bütün Anadolu gibi Pergamon da Makedonya hükümdarlığının yönetimine girmiştir. İskender, mağlup Pers ordu komutanının karısı Barsine ile evlenmiş, çiftin Herakles adı verilen bir oğulları dünyaya gelmiştir. İskender, Barsine ve Herakles'i, güvenli bir kale olması nedeniyle Pergamon'a yerleştirmişti. Barsine'nin 4. yüzyılın yirmili yıllarında Athena Tapınağı'nı yaptırdığı ve vakfettiği Pergamon Akropolis'i, bu noktadan sonra tarih boyunca çok büyük kentleşme, yapılaşma ve kültür evrelerine ev sahipliği yapmıştır.

İskender'in ölümünden sonra, Diadokhlar döneminde Makedonyalı bir general olan ve artık Trakya Kralı sıfatını taşıyan Lysimakhos, İ.Ö. 301'den itibaren içinde Pergamon'un da yer aldığı Mysia bölgesi hükümdarlığını da ele geçirmişti. Lysimakhos, dönemin savaşlarla dolu karmaşık politik yapısı içinde Pergamon Kalesi'ne nöbetçi olarak, yine Makedon asıllı Philetairos adlı bir subayı atamış ve o zamana kadar kazandığı savaş ganimetinin önemli bir bölümünü yine güvenli olduğu için Pergamon'a bırakmıştı. 9.000 gümüş talentlik (1 talent=yaklaşık 20 kg) bir hazineye bekçilik eden Philetairos, hemen hemen yirmi yıl boyunca Lysimakhos'a çok sadık bir vali olarak kalmıştır. Ancak dönemin kargaşası içinde Anadolu'daki pek çok yönetici gibi Philetairos da Lysimakhos'a başkaldırmıştır. Anadolu'daki

bu isyan İÖ 282'de olmuştur. Bu isyan sonrası Philetairos; Makedonya, Trakya ve Anadolu arasındaki güç dengelerinin boşlukta kaldığı bu esnada elindeki mevcut gümüş hazinesile kenti ve kendi hâkimiyetini güçlendirmiştir.

Bir süre sonra Pergamon Krallığı, Philetairos'un ailesinin (Attalos) hanedanlığı altında (İ.Ö. 280- İ.Ö. 133) tüm Bakırçay Ovası'nda söz sahibi olan ve Ege'deki tüm kentlerle iyi ilişkiler içine giren ve hatta bu kentler ile Yunan Kentlerinin hamiliğini yapan bir Krallık ve Pergamon ise sadece bu krallığın değil antik dünyanın politik, kültürel ve bilimsel başkenti konumuna yükselmiştir.

Attalid Hanedanlığı'nın başkenti Pergamon'un öne çıkan özelliklerinden biri, kent planlamasıdır. Pergamon, topografyanın en iyi şekilde kullanılmasıyla yapılan anıtsal mimarisiyle, Hellenistik Dönem şehir planlamasının en görkemli örneğini temsil etmektedir. Athena Tapınağı, Hellenistik dönemin en dik tiyatro yapısı, Kütüphane, Heroon, Zeus Sunağı, Dionysos Tapınağı, Demeter Kutsal Alanı, Saraylar, Stoalar, Agora, Gymnasion ve Peristylli yapıları bu planlama sisteminin ve dönem mimarisinin en seçkin örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Foto. 7: Anıtsal görüntüsü ile Kale Tepesi (Bergama'nın Antik Dönem Akropolisi) ve çevresindeki Peyzaj.

Çok eğimli bir araziye sahip olan Pergamon'da Kent, teraslar üzerine inşa edilmiştir. Alan darlığı nedeniyle çok iyi bir planlamayla yerleştirilen yapılar bütünlük içinde görsel peyzaj oluşturmuştur. Bu olağanüstü kentsel tasarım, Pergamon'u anıtsal planlamanın tartışmasız en etkileyici örneği yapmıştır.

Hellenistik dönemin en ünlü ve tanınmış heykeltıraşlarından birine sahip kent, İ.Ö. 2. yy'da bugün halen adı dünya harikaları arasında sayılan Zeus Sunağı'nı yaratmıştır. Bergama Heykeltıraşlık Okulu'nun ürettiği, Zeus Sunağı ve başka birçok eser, Hellenistik Dönem heykel sanatının doruk noktasını temsil etmektedir.

Foto. 8: Berlin'deki Pergamon Müzesi'nde sergilenen Zeus Sunağı

Zeus Sunağı; İ.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısında, II. Eumenes'in Galatları ve Seleukosları mağlup etmesinden sonra inşa edilmiştir. Sunak; 35,64 m genişliğinde, 33,40 m derinliğinde ve 10 m yüksekliğindedir. U şeklindeki sunağın etrafını çeviren 2,30 m yüksekliğinde, 113 m uzunluğundaki ünlü frizde, tanrılarla gigantların (devlerin) mücadelesi anlatılmaktadır. Sunağın iç avlusundaysa, Pergamon'nun efsanevi kurucusu Telephos'un yaşamını anlatan kabartmalar yer almaktadır. Yaklaşık otuz kabartmayla Telephos'un doğumundan ölümüne bütün yaşamı bir şerit halinde anlatılmıştır.

Foto. 9: Zeus Sunağı'ndaki Gigantomakhia frizinden bir bölüm

Sunağın en ince ayrıntıları görünür kılan yüksek teknik becerisiyle yontulmuş frizlerinde yer alan figürlerdeki olağanüstü canlılık; elbise kıvrımlarında, saçlarda, yüzlerde ve kasların yontusundaki "tam gerçeklik" dönemin heykeltıraşlık sanatının en üst seviyesini temsil etmektedir.

Pergamon, sağlık konusunda da antik dönemin en önemli merkezlerinden biridir. Pergamon Asklepieionu, Pausanias'a göre, Madra (Pindaros) Dağı'nda avlanırken ayağından yaralanan Arkhias tarafından, İÖ 4. yüzyılda Epidauros'tan getirilen Asklepios Kültü ile kurulmuştur. Hellenistik Dönemde önemli bir sağlık merkezi olan Pergamon Asklepieionu, İÖ 1. yüzyıldan başlayarak yaklaşık iki yüz yıllık bir düşüş döneminden sonra tekrar başlayan gelişimiyle birlikte 2. yüzyılda doruk noktasına ulaşır.

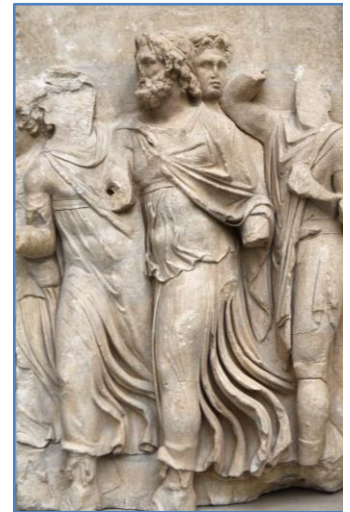

Foto. 10: Zeus Sunağı'nın Telephos Frizi'nden kabartma

Pergamon Asklepieionu'nda, bir yapı kompleksi olarak, iyi planlanmış ve görsel bir bütünlük sağlanmıştır. Bir sağlık merkezi olmasının yanı sıra tiyatro ve kütüphanesiyle aynı zamanda sosyal ve kültürel bir mekândır. Anadolu'da ilk üç katlı sahne binasına sahip tiyatrosu, imparatorların tedavi olmak için buraya gelmesi, antik çağın en önemli eczacı ve hekimi olan Galenos'un buralı olması, hatip A. Aristeides'in on üç yıl boyunca burada tedavi olup, burada uygulanan tedavi yöntemlerini yazması ve bunların günümüze ulaşmasıyla Pergamon Asklepieionu diğer asklepieionlardan daha özel bir yerde durmaktadır.

Foto. 11: Basınçlı Su Sisteminin başladığı noktadan Pergamon Akropolü'ne bakış

Pergamon'da, II. Eumenes döneminde 42 km uzaklıkta Madra Dağı'ndan getirilen basınçlı su hattı ile bir teknolojik gelişime daha imza atılmıştır. Kale Dağı'ndan 900 m. yukarıda, 1230 m. yüksekliğinde %2'lik bir eğimle getirilen su, Kale Dağı'nın 3 km (kuş uçuşu) kuzeyinde çift tortu havuzu olan bir su deposuna ulaşıyordu. Bu havuzdan yaklaşık 200 m aşağıya bir çukura inip oradan Kale Tepesi'ne çıkmaktadır. Bileşik kaplar sistemine göre çalışan bu su hattında kurşun borular kullanılmıştır. Bu kurşun borular, hat boyunca bir hendeğe yerleştirilen ve boruların oynamasını engelleyen delikli taşlar arasına döşenmiştir. Kurşun borular bugüne ulaşmamış olsa da, boruları tutan delikli taşları halen hat boyunca görmek mümkündür. 3250 m'lik mesafeyi ve yaklaşık 200 m derinlikteki bir vadiyi aşarak Pergamon Kale Tepesi'ne ulaşan bu basınçlı su hattının büyüklüğünde bir hidrolik yapıya 20. yüzyıla gelinceye kadar rastlanılmamıştır.

Parşömeni icat eden Pergamonlular, bu sayede kentte, antik çağın en önemli kütüphanelerinden birini de oluşturmuşlardır. Vitruvius, Attalos krallarının, edebiyatın büyüleyici cazibesinin etkisi altında, halka zevk vermek için Pergamon'da mükemmel bir kütüphane kurduğunu, Ptolemaios'unda, sonsuz bir heyecan ve taklit arzusuyla, Attaloslardan geri kalmayan bir gayretle benzerini İskenderiye'de gerçekleştirmek için uğraştığını aktarmaktadır.

Pergamon Kütüphanesi'nin tam olarak ne zaman kurulduğuna dair kesin bilgi olmamakla birlikte, antik kaynaklardan ve alanda ele geçen bulgulardan, kütüphane fikrinin I. Attalos döneminde ortaya çıktığı ve kitap toplandığı, kütüphaneyi II. Eumenes'in kurduğu, II. Attalos'un da çalışmaları tamamladığı düşünülmektedir.

Pergamon Kütüphanesi de diğer bütün kütüphaneler gibi, devrinin kültür değerlerini gelecek kuşaklara aktarma konusunda büyük öneme sahiptir. Ayrıca Pergamon'da kütüphane sayesinde kurulan Eski Yunan nesrinin okulunda yapılan çalışmalar sonucunda, antik nesir yazarlarının eserleri günümüze gelebilmiştir.

Pergamon Kütüphanesi zamanla tinsel bir merkez haline gelmiş, çok sayıda araştırmacıya kendini geliştirebileceği ve gösterebileceği zengin bir ortam sunmuştur. Bunlardan en önemlisi kütüphanenin başına getirilen Mallos'lu Krates'tir.

Plinius, Varro'dan yaptığı alıntıda şöyle der: *"Kral Ptolemaios ile Kral Eumenes arasında kütüphanelerden dolayı rekabet bulunduğu sırada Ptolemaios, papirüs ihracını durdurdu. Böylece Pergamon'da pergament(parşömen) icat edildi."* Parşömeni bulduğu söylenen kişi Mallos'lu Krates ile İrodikos adlı sanatçidir.

Foto. 12: Doğal yollarla temizlenmiş derinin kurutulması için hazırlık: Bergama'da parşömen yapımı aşamasından bir görüntü

Ptolemaiosların papirüse ambargo koymasıyla, parşömeni üreten Pergamonlular bir kültür devrimi yaratmışlardır. Parşömenle birlikte, rulodan kodekse geçilerek bugünkü kitapların ilk örneklerinin oluşturulması ve sonrasında Roma'ya taşınması kültür tarihi açısından büyük önem taşımaktadır.

Anadolu'nun Ana Tanrıçası Kybele'nin kültürünün Roma'ya taşınmasının da tarih sahnesinde çok önemli bir yeri vardır. Hannibal'i bir türlü yenemeyen Romalılar, bilicilerine danışılar, biliciler bu savaşın,

Anadolu'daki Kybele kültünün Roma'ya getirilmesiyle kazanılabileceğini söylerler. Bu öneriyi son are olarak yerine getiren Roma Senatosu, gsteriŖe de önem vererek, Anadolu'da diplomatik iliŖkilerinin bulunduğu tek hükümdar sıfatıyla Attalos'a, muhteŖem bir Ŗekilde donatılmıŖ elliŖer krekili beŖ gemiyle bir heyet gndermiŖtir. Attalos, Romalıların isteklerini olumlu karŖılıyıp kendilerine, İç Anadolu'da Galatların egemenliği altındaki Pessinus'ta bir tapınakta duran, Kybele kült tasvirini temin etmiŖtir.

Foto. 13: Yığmatepe Tümülüsü ve arkada Kale Tepesi

Pergamon'da görülen l gömme gelenekleri içinde özel bir yere sahip olan tümülüsler kentin anıtsal görünümünü pekiŖtiren önemli öğelerdendir. Kale Tepesi'nden bakıldığında kentin peyzajını tamamlayan Tümülüsler, aynı zamanda antik kentin ova yerleŖiminin farklı noktalarından Kale Tepesi'ne doğru bakıldığında da Hellenistik baŖkent tepesinin peyzajını km'lerce uzaklıktan artıran etkiler yaratmaktadır.

2.2.2. ROMA DÖNEMİ

Hellenistik dönemde, Attalid Hanedanlığı yönetiminde, antik dünyanın kültürel baŖkenti haline gelen Pergamon ile birlikte tüm krallık toprakları İ.. 133 tarihinde son kral III. Attalos'un ölümü zerine Roma topraklarına katılmıŖtır. Bir varisi olmayan III. Attalos, Pergamon Krallığı'nı Roma'ya bıraktığını belirten bir vasiyet bırakmıŖtı.

Kent sahip olduğu politik, ticari, kültürel ve coğrafi özellikler nedeni ile Roma'nın kontrolüne geçtikten sonra özerk bir yapıda kalmıŖ ve uzun yıllar Roma'nın Asia Eyaletlerinin baŖkentliđini yapmaya devam etmiŖtir. Kentin yerleŖimi Roma İmparatorluk döneminde Kale Dağına sıđmamıŖ ve ovaya yayılmıŖtır.

İS 2. yy'de nüfusu 150 bine yükselen bu antik dönemin metropolünde, o dönemde Kale Tepesi'ndeki tiyatro ve tapınakların yanında, ovada, mimarlık teknolojisindeki gelişmelerin iyi örnekleri olan yapılar inşa edilmiştir. Bunlar; Kızıl Avlu, yeni bir tiyatro, amfityatro, stadion, hamamlar, su kemerleri, meydanlar ve yeni kutsal alanlardır.

Foto. 14: Pergamon Akropolü'nde yer alan Traian Tapınağı

Akropoldeki yapıların bir kısmında bazı değişiklikler yapılarak işlevleri devam ettirilmiş, bazılarının yerine ise yeni yapılar inşa edilmiştir. Traian Tapınağı tamamen Roma Dönemi'nde inşa edilmişken, gymnasium, Hellenistik dönem yapısına ek yapılarak kullanılmaya devam edilmiştir. Bu dönemde Asklepieion Kutsal Alanı da genişletilmiştir.

Foto. 15: Amfityatro

Roma Döneminde inşa edilen tiyatro, anfiteatro ve stadyum Ova yerleşimi üzerinde Kale Dağı'nın güneybatısında kalan ve günümüzde musalla mezarlığı olarak adlandırılan tepenin çevresinde yer almaktadır.

Kent Dağı'nın güneybatısında bulunan üç büyük yapı kalıntısı, konularından ve yapı tekniklerinden çıkartılan sonuçlara göre, aynı imar programının içinde yer almıştı. Her üç yapının da, Kent Dağı ile Asklepieion arasındaki yolun ortasında kalan Musalla Mezarlığı tepesinin yamaçlarında inşa edilmesi bir imar programının varlığını kanıtlamaktadır. Yine aynı dönemlerde Asklepieion'da da yeni bir imar faaliyeti yaşanmış ve burası yeni bir kütüphane, tiyatro, tapınaklar ve hastane birimleri ile donatılmıştı. Asklepieion İS 2. yüzyılda Roma dünyasının en önemli tıp merkezi olmasının yanında İmparatorluğun entelektüel, politik düşünce merkezi konumuna da yükselmişti.

Foto. 16: Pergamon Asklepieionu

Tıbbın babası olarak bilinen Koslu Hipokrates'ten sonra yetişen ve antik dünyanın en önemli hekimi ve eczacısı olan Galenos, Pergamonludur ve ilk hekimlik eğitimini de burada almıştır. Roma İmparatorluğu'nun saray hekimi olan Galenos, mesleğini İS 157-161 yılları arasında Pergamon'da icra etmiştir.

On üç yıl boyunca Pergamon Asklepieionu'na gelip tedavi olan ve buradaki uygulamaları yazan A. Aristeides'ten, Pergamon Asklepieionu ve uygulanan tedavi yöntemleri hakkında önemli bilgiler öğrenilmektedir.

Foto. 17 : Asklepieion'da yer alan tiyatro yapısı

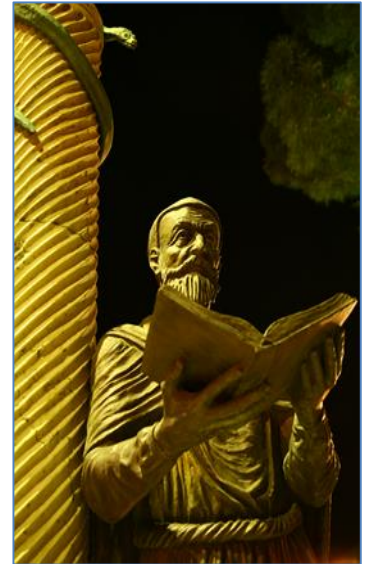

Foto. 18: 2012 yılında Cumhuriyet Meydanı'na dikilen Galenos Heykeli

Foto. 19: Bergama Asklepieionu'nun Roma Dönemi'nde yenilenen "Sütunlu Yol"undan Kale Tepesi'ne bakış

Hellenistik dönemin basınçlı su hattından Roma Döneminde gelişen hamam kültürü ile birlikte Pergamon'un su ihtiyacı karşılanamayınca yeni su hatlarına ihtiyaç duyulmuştur. Roma Dönemi'nde, Madra Dağı'ndan getirilen başka bir su hattı ile Kale Dağı'nın kuzeyinde iki su kemerini kullanarak vadi aşılmıştır. Bu su kemerlerinden kuzeyde olanı 540 m. uzunluğunda, 35 m. yüksekliğinde ve üç katlıydı. Bu su kemerlerine ait kalıntıların bir bölümü bugün de görülebilmektedir.

Foto. 20: Roma Dönemi su kemerlerinin günümüzdeki görüntüsü

Roma döneminin büyük su kemerlerinden biri olan bu su kemerinin birinci katı iyi korunmuş bir durumda günümüze ulaşmıştır. Soma'dan 55 km mesafe kat edilerek Pergamon'a getirilen bir diğer Roma Dönemi su hattı üzerinde ise kırk tane su kemeri inşa edilmiştir. Bunlardan İlyas Çayı(Karkasos) üzerinde bulunan 40 m yüksekliğinde

500 m uzunluğundaki su kemeri, bu haliyle, Fransa'da Nimes yakınında bulunan 50 m yüksekliğindeki Pont du Gard'dan bir misli daha uzun ve çok az alçaktı. Üçü Osmanlı dönemine ait toplam dokuz su hattıyla Pergamon, antik dünyanın en önemli su hatlarına sahiptir.

Pergamon'da inşa edilen Roma Dönemi yapıları içinde yer alan Kızıl Avlu ayrı bir öneme sahiptir. Roma İmparatorluk Dönemi mimarisinde, Pergamon'da, İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısında Mısır tanrılarının adına inşa edilen Kızıl Avlu'nun bir benzeri daha yoktur. Hem merkezdeki salon yapısıyla bir dikdörtgen yapı oluşturan üçlü yapı kombinasyonu, hem de merkezi yapıların meydana getirdiği mimari oluşum alışılmışın dışında durumlardır ve yeraltı geçitleri de merkezi yapının özel elemanları olarak inşa edilmiştir.

Foto. 21: İ.S. 2. yüzyılda inşa edilmiş Kızıl Avlu, Mısır tanrılarının adına bir tapınaktır.

İ.S. 2. yüzyılın altın çağ günlerinden sonra, 3. yüzyılda giderek daha kötü ekonomik ve siyasi durumlar kendini göstermeye başlamıştır. Hıristiyanlar ile girilen mücadele ve toplumdaki dini dönüşümün sancıları içinde tüm antik dönem kentlerinde olduğu gibi Bergama'da da sosyo-ekonomik gerilemeler artmıştır. İç sorunların yanında, olasılıkla 3. yüzyılın ortalarından hemen sonra, yeni kent surlarına ihtiyaç duyulmasına sebep olacak dış tehditler de artmaya başladı. Pergamon Akropolisindeki Geç Roma dönemi duvar kalıntıları da olumsuz ekonomik ve siyasi durumu kanıtlar şekilde, inşaatın, zaman ve parasızlık baskısı altında yapıldığını göstermektedir. Bu duvarın yapımına yol açan acil sebebin, 3. yüzyılın 60'lı yıllarında gelişen Got saldırıları olduğu düşünülmektedir.

2.2.3. BİZANS DÖNEMİ

İ.S. 3. yüzyılda Got akınlarının oluşturduğu tehdit ve Hıristiyanlarla girilen mücadeleler sonucunda genel olarak bir sosyo-ekonomik gerileme yaşansa da Pergamon, gerek politik gerekse kilise kurumu açısından Batı Anadolu kentlerinin çok önemlilerinden biri olmaya devam etmiştir.

Pergamon/Bergama'nın, Aziz Yuhanna'nın vahiylerinde bildirilen Batı Anadolu'daki ilk yedi Hıristiyan cemaatinden birine ev sahipliği yapmış olması Hıristiyanlık tarihi için büyük önem taşımaktadır. Yine Erken Hıristiyanlık için önemli olan piskopos listeleri ve ruhani meclislerin tutanaklarında, piskoposluk merkezi ve zaman zaman Küçük Asya başpiskoposluğunun yönetiminden sorumlu yer olarak Pergamon'dan da söz edilmektedir.

Foto. 22: Bizans döneminde örülen kale duvarlarının günümüzdeki durumu.

Geç antik ve Erken Bizans dönemlerindeki yapılaşma; kale duvarlarının örülmesi, kiliselerin inşa edilmesi ve Asklepieion'un sütunlu caddesinin onarılması gibi faaliyetlerle sınırlıdır. Geç Roma Kalesinin inşa edildiği İ.S. 3. yüzyılda kent büyük bir kısmı iskân görmekte ve nüfusu ise 120 bin gibi önemli bir sayıdadır. Got duvarları olarak da adlandırılan kale duvarları, ortası harçla doldurulan iki sıra düzenli taş bloklardan inşa edilmiş olup, yapımında çok sayıda antik devşirme malzeme kullanılmıştır.

Hıristiyanlığın resmi din olması sonrasında İ.S. 5. yüzyılın ikinci yarısında, Pergamon'da iki önemli kilise yapıldığı bilinmektedir. Bunlardan biri Aşağı Agora'nın temelleri üzerine inşa edilen üç nefli bazilikal plana sahip olan kilisedir. Diğeri ise Roma Dönemi aşağı kentinde, İ.S. 2. yüzyılda Mısır tanrıları adına inşa edilen Kızıl Avlu'da yer almaktadır. Hıristiyanlıkla birlikte tapınakların kiliseye dönüştürüldüğü bilinmektedir. Pergamon'da da bunun en iyi örneği, Kızıl Avlu'nun ana mekânı içine inşa edilen ve Aziz Yuhanna'ya adanan bu kilisede görülmektedir. Üç nefli bazilikal bir plana sahip olan bu kilisede, etrafı çevrili bir apsis, koroya ait yan mekânlar ve batıda bir narteks bulunmaktadır. Kilise, yan neflerin üzerine gelen seviyede ikinci bir katla donatılmış ve aydınlatılmıştır.

Şekil 23: Bizans sur duvarlarında kullanılan devşirme malzeme.

Foto. 24: Kızıl Avlu içine inşa edilen kilisenin temelleri.

Bu dönemde yine Pergamon Akropolü'ne ve Asklepieion'a da birçok kilise inşa edilir. İlk dönem kazılarında Bizans dönemine ait kalıntılar kaldırılmış olsa da, 1970'lerde yapılan kazılarda bu dönemle ilgili özel bir çalışma yürütülmüş, böylece Bergama'nın Bizans dönemine ait önemli bilgilere sahip olunmuştur. Bergama'nın Bizans dönemi, Batı Anadolu kentleri içinde en iyi araştırılan ve bilinen dönemdir. Bugün birkaç kilisesi, konut yapıları, sarnıçları, nekropoller ve iyi durumdaki sur duvarlarıyla Bizans dönemi katmanının, Hellenistik ve Roma dönemlerinde oluşturulan katman üzerinde, kesintisiz bir şekilde devam ettiği izlenebilmektedir.

2.2.4. OSMANLI DÖNEMİ

13. yüzyıl sonlarında, dönemin güçlü beylikleri arasında yer alan Karasi Beyliği'nin Batı Anadolu'daki Bizans şehirlerini ele geçirmeye başlaması ile birlikte Bergama ve havalisi merkezi Balıkesir olan beyliğin hâkimiyetine girmiş, 14. yüzyılda da Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı döneminde kent, müslüman ve gayrimüslim ayırımına dikkat edilerek mahallelere bölünmüş yapısı ile ticaret hayatının unsurları olan han, kervansaray, çarşı, imaretler ve hamamlarla zenginleştirilmiş, fiziki yapısıyla gelişmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde kent, surlarla çevrili olmayan, ovaya yayılan bir yerleşme görünümü kazanmıştır. Osmanlı Devri yerleşiminin, 14. yüzyıl başında Karasi Beyliği Dönemi'nde yapılmış olan ve günümüze kalmış minaresi ile anılan Selçuklu Camisi etrafında (Selçuk Mahallesi) başladığı söylenebilir. Sosyal ve dini yapıların inşa tarihlerine bakılarak kentin gelişimi izlenebilir. Bergama 17. yüzyılda büyük bir kaleye sahip, kalenin eteklerinde doğu ve batı yönünde genişlemiş bir kenttir.

Osmanlı devletinde klasik dönemde, bir anlamda Osmanlı şehir toplumunda halkın temsilcisi durumundaki eşraf ve ayan, Osmanlı devlet yapısının bozulmaya başlamasıyla birlikte eyalet yönetiminde etkin bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Ayan yönetimleri esnasında Bergama'da, 18. yüzyılın son yarısı ve 19. yüzyılın ilk yarısında Batı Anadolu bölgesinin en etkin ailesi Karaosmanoğulları tarafından yönetilmiştir. Bu dönemde konaklar ile ticaret amacına yönelik hanlar; cami, medrese, kütüphane, çeşme, sebil gibi toplumsal hizmete yönelik eserler üretilmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde mahallelerin oluşumunda dinin ve iskân politikalarının etkili olduğu görülmektedir. Kent dokusunu biçimlendiren çıkmaz sokaklar yabancıların girişini engellediği gibi mahallede yaşayanların mahremiyet ve güvenliklerinin sağlanmasını da kolaylaştırmaktadır.

Bergama kentini oluşturan mahallelerin sayısı nüfus sayısına göre değişmiştir. Bergama'da 15. yüzyıl sonundaki bir tahrir göre; kentte otuz dört mahalle bulunurken, 16. yüzyılda mahalle sayısı otuz ikiye inmiştir. 17. yüzyıl sonlarında ise yirmi bir mahalledir. Bergama Belediyesi 1869 yılında ilk kurulduğunda altı mahalle ve yaklaşık 4000 kişiye hizmet vermiştir.

Osmanlı Dönemi'nde Bergama'daki etnik ve dinsel grupların yerleşim alanları Selinos Deresi'ne göre konumlanmıştır. Kale Tepesi'nin eteklerinde, Selinos Deresi'ne kadar olan kısımda, Ortodoks Hıristiyan Rumlar ve Gregoryen Hıristiyan olan Ermeniler yaşarken, Dere'nin karşı tarafında ise Yahudiler ve Müslümanlar yaşamaktaydı.

Bergama'daki Türk devri mimarlık örnekleri; plân şemaları, yapım teknikleri, malzeme ve malzemeye bağlı olarak süsleme bakımından, Anadolu coğrafyasındaki diğer Beylikler ve Osmanlı eserleriyle yakın benzerlikler göstermektedir. Bergama sahip olduğu Türk devri yapılarının yoğunluğu ve çeşitliliğiyle Batı Anadolu'da kurulmuş önemli bir Türk yerleşimi olduğunu göstermektedir.

Foto. 25: Beylikler dönemine ait, 14. Yüzyıl başında inşa edilmiş olan minare.

Foto. 26: Osmanlı Dönemi Hamamı (Detay)

Tam olarak yapım yılı bilinmeyen Selçuklu Minaresi, Bergama'da sırlı tuğla ile süslenmiş tek yapı olması bakımından, büyük önem taşımaktadır. Bu yapı, Anadolu Selçuklu eserlerinde görülen patlıcan moru, firuze renkli sırlı tuğlaların yanı sıra, sarıya kaçan yeşil renkli sırlı tuğlaların kullanılmış olması nedeniyle bir beylik dönemi yapısıdır.

Osmanlı döneminde inşa edilen anıtsal yapılar içinde camiler ve ticaret yapıları önemli yer tutmaktadır. Camiler içerisinde, çok birimli bazilikal bir plâna sahip olan, 1398-1399 tarihli Ulu Camii, inşa tarihi bilinen en eski Osmanlı Dönemi yapılarından biridir. Ulu Camii, Sultan Yıldırım Beyazıd tarafından yaptırılmıştır. Camii Osmanlı Mimarlık tarihi açısından önemli bir yapıdır, çünkü çok birimli bazilikal plân uygulamasının terk edilmeye başlandığı bir dönemde inşa edilmiştir. Bergama Ulu Camii, bu plan tipinin uygulanan son örneklerindedir.

Bergama'da plân açısından ikinci tip olarak; kare plânlı, tek kubbeli, kübik eserler görülmektedir. Bu plân tipi Anadolu Selçuklularında görülmekle birlikte, Beylikler Devri'nde, 14. yüzyılda bütün Anadolu'ya yayıldığı görülmektedir.

15. yüzyıl ortalarına tarihlenen Kurşunlu Camii, kare plânlı kübik gövdeli olup kubbeye geçişte Türk üçgenleri görülmektedir. Aynı plânın 16. yüzyılda Bergama'da yapılmış diğer örnekleri Hacı Hekim Camii, Ansarlı Camii, Şadırvanlı Camii ve Laleli Camii'dir.

Bergama camilerindeki mihrap nişleri, dikdörtgen veya yarım daire kesitlidir. Mihrap kavsaraları küre şekilli veya mukarnaslıdır. Birer basit silmeyle çevrelenen mihraplar, genellikle yağlıboyalıdır ve süslemenin merkezini oluşturdukları için, zaman içinde en çok değişiklik yapılan öğelerden biri olmuşlardır. Kıvrım dal motifleri ve iki yandaki plasterler gibi Barok özellikler taşıyan alçı ve taş süslemeler mihrapların 18.-19. yüzyıllarda yenilendiğini göstermektedir.

Foto. 27-28 : Osmanlı kent dokusundan konut cepheleri ve mahalle dokusunu gösteren kareler

Foto. 29: Son Dönem Osmanlı eğitim yapılarından bir örnek

Günümüze kadar orijinal durumunu az da olsa koruyabilen tek mihrap, Ulu Camii'nin mihrabıdır.

Bergama'daki diğer Türk dönemi eserlerine bakıldığında kamusal binaların şehir planlamasında etkin birer araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Kentteki sosyo-kültürel hayatın buluşma noktaları da olan bu yapılar arasında Bedesten, Arasta ve hanlar önemli bir yer tutmaktadır. Ticari hayatın şekillendiği bu alanlarda üretim ilişkileri Lonca Sistemi ile düzenlendiği için aynı zamanda birer denetleme ve usta yetiştirme mekânları idiler. Bergama'daki bu kamusal alanlar İstanbul, Bursa, Edirne gibi Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmış yerlerdeki çağdaş örneklerine göre daha mütevazı küçük yapılar olmakla birlikte bölgesel-taşra örnekleri arasında en özelleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kale Tepesi ile güneyinde yer alan mahalleler arasındaki erişim antik dönemden günümüze değin Selinos Deresi üzerindeki köprülerle sağlanmıştır. Antik dönemde inşa edilmelerine karşın, Bizans, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde bakımdan geçirilen bu köprüler, farklı kültürel dönemlere tanık olmaları sebebi ile önemlidir.

Foto. 30: Osmanlı devletinin son dönemlerinde inşa edilmiş Sinagog'da günümüzde gerçekleştirilen tören

Foto. 31: Osmanlı arastasından bir görüntü (2015-Pabuçcular Arastası)

Foto. 32: Bergama kültürel peyzajı içinde kalan Selinos Deresi ve üzerindeki köprülerden örnekler (Ulu Cami Köprüsü)

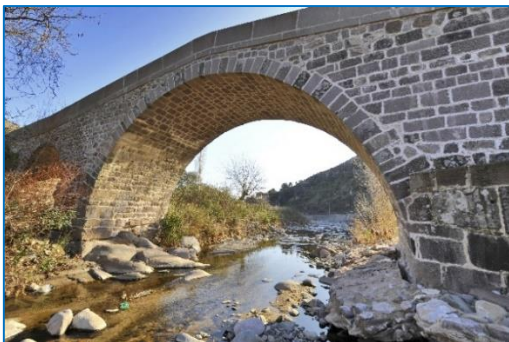

Foto. 33-34: Bergama kültürel peyzajı içinde kalan Selinos Deresi ve üzerindeki köprülerden örnekler

2.2.5. CUMHURİYET DÖNEMİ

Bergama'nın sahip olduğu Osmanlı Dönemi kent dokusundaki yollar, meydanlar, anıtsal yapılar, kamu yapıları ve konutları Cumhuriyet Döneminde de aktif olarak işlevini sürdürmüş ve bu geleneksel doku arasında gereksinim doğrultusunda yer yer Cumhuriyet Dönemi kamu binaları ile konut yapıları inşa edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi, 20. yüzyıl "Modern Mimarlık Mirası" olarak tanımlanan kamu ve sivil mimarlık örnekleri kentin çok katmanlı yapısının en yenisini oluşturmaktadır.

Bergama, Cumhuriyet Dönemi'nde imar bakımından ele alınmış ilk şehir olarak tanımlanmaktadır. Kent, 1940'lı yıllarda, sahip olduğu kentsel dokunun arkeolojik alanlarla bir arada nasıl korunup yaşatılması gerektiğine ilişkin kentsel koruma ve planlama açısından önemli açılımlar sağlayan ilk örneklerdendir. Çok katmanlı Bergama kentinde 1943 imar planı ile başlayan, 1968 imar planı ile devam eden planlama çalışmalarında, kentin kuzey ve kuzeybatısının arkeolojik alanlarla, kentin doğusunun da verimli tarım arazileri ile çevrelenmiş olması nedeniyle, kent güney ve güneybatı yönünde gelişmiştir.

Cumhuriyet dönemi imar planları doğrultusunda kentin gelişimi, antik ve Osmanlı dönemlerinde de ana ulaşım aksı doğrultusunda gerçekleşmiştir. Bu güzergâh bugün Cumhuriyet Caddesi ile başlayıp, Bankalar Caddesi, İstiklal Meydanı ve Kızıl Avlu ile sonlanmaktadır. Kentin ana giriş aksı üzerinde, 19. yüzyılın ikinci yarısında, Osmanlı batılılaşma hareketleri ve yönetim biçiminin değişimi doğrultusunda inşa edilen Belediye, Hükümet Konağı ve Bergama Lisesi yapıları bulunmaktadır. 20. yüzyılın ilk yarısında ise Zübeyde Hanım İlkokulu, Bergama Müzesi, Otel, otobüs garajı, Stadyum ile kamu kurumlarının nitelikli mimariye sahip binaları eklenerek bu aks gelişmiştir. Günümüzde de bu yapılar aynı veya farklı kamusal işlevlerde, özgün yapıları bozulmadan kullanılmaktadır. Cumhuriyet döneminde bu kamu yapıları çekim alanı olmuş, kentin gelişimi bu doğrultuda biçimlenmiştir.

Kentin ana ulaşım aksı olan Cumhuriyet Caddesi'nin kuzeye doğru devamındaki Bankalar Caddesi üzerinde de dönemin erken betonarme mimari örnekleri olan ticaret yapıları inşa edilmiştir. Ayrıca geleneksel ticaret dokusu içinde Sebze ve Meyve Hali (Kapalıçarşı) belediye tarafından inşa edilmiş özgün örneklerdendir. Bir diğer önemli aks da, Cumhuriyet Caddesi ile kesişen ve Ulucami'ye doğru devam eden Osman Bayatlı Caddesi'dir. Bu cadde Cumhuriyet Dönemi'nde de etkin olarak kullanılmıştır.

Foto. 35: Cumhuriyet dönemi konutlarından örnek

Foto. 36: Cumhuriyet dönemi konutlarından örnek

Tarihi yol akslarının yanı sıra Büyük Alan (Gurnelia), Kızıl Avlu güneyinde eskiden de bir pazaryeri olan İstiklal Meydanı ve yine eski haritalarda meydan olarak görülen Cumhuriyet Meydanı bugün de işlevlerini sürdürmektedir.

Foto. 37: Türkiye'nin İlk Arkeoloji Müzelerinden biri: Bergama Müzesi

Cumhuriyet döneminde 1943 ve 1968 imar plan kararları doğrultusunda kentin devam eden gelişiminde, Roma Çağı Bergama'sının mevcut kent dokusu altında bulunmasından dolayı, kentin geleneksel Osmanlı dönemi yapılaşmasına da uygun olarak iki kattan çok yapıya izin verilmemiştir. Böylece geleneksel Osmanlı dokusu içinde ve yeni yerleşim alanında Cumhuriyet'in kuruluşunu izleyen ve devam eden yıllarda, dönemin mimari anlayışını ve yapım sistemini yansıtan, nitelikli konutlar inşa edilmiştir. Söz konusu bu geleneksel Bergama evi ile uyumlu Cumhuriyet Dönemine ait ilk örnekler, karma sistemde (kargir ve ahşap karkas), daha sonra da kargir duvar, betonarme döşemeli olarak inşa edilmiş tek ve iki katlı yapılardır. İki katlı evlerin dışında 1943 imar planından sonra, yine dönemin mimari özelliklerini yansıtan üç, dört katlı apartmanlar da bu gelişim alanlarında inşa edilmiştir.

Bu evler, kısmen çok katmanlı doku içinde olmak üzere, kentin güneyine ve güneybatısına doğru; tek veya iki katlı, plan özelliği olarak geleneksel Bergama evlerinin iç sofalı ve kapalı dış sofalı plan özelliklerini yeni betonarme yapım sistemi doğrultusunda devam ettiren geleneksel Osmanlı konut mirasının sürekliliğini sağlayan evlerdir.

Foto. 38: Cumhuriyet Dönemi konutlarından örnek

2.3 BERGAMA'NIN UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTESİ'NE GİRİŞ KRİTERLERİ:

Bergama 2014 Haziran ayında Katar'ın Doha kentinde düzenlenen 38. Dünya Miras Komitesi toplantısında ülkemizin 13. ve dünyanın 999. Miras alanı olarak listeye alındı.

Bergama Dünya Miras Listesi'ne I – II – III – IV ve VI. kriterleri karşılayan kültürel değerleri ile girdi.

Dünya Miras Komitesi ve ICOMOS tarafından incelenen ve 2014 yılında Bergama'nın Dünya Miras Listesine kabul edilmesine temel teşkil eden kriterlerin detayları aşağıdaki gibidir:

(i) YARATICI İNSAN DEHASININ ÜRÜNÜ OLMASI

Pergamon Hellenistik dönem kentsel planlamasının ulaştığı en üstün seviyeyi göstermektedir. Bütünsel kent planı ile başlı başına bir anıtsal kent yaratılmıştır. Kentin 330 m yükseklikteki Kale Tepesi peyzajının ana öğeleri olan tiyatrosu, çok katlı istinat duvarları ile desteklenen tiyatro terası, Athena Tapınağı, yine çok katlı istinat duvarları ile desteklenen devasa boyutlardaki üç terasa oturtulmuş gymnasionu ile Demeter Tapınağı inşa teknikleri, kentsel planlama içindeki konumlandırılışları ve bir bütün halinde ortaya koydukları kent peyzajı ile yaratıcı insan dehasının ürünleridir.

Hellenistik kentin 40 km uzaklıktan gelen basınçlı su sistemi teknik açıdan kentin diğer bir ustalık eseridir. Bugün Bergama'da olmayan, Pergamon heykelcilik okulunun en ünlü eseri, Zeus Sunağı'nın tüm zamanların en üstün sanat yapıtlarından biri olduğu konusunda tartışma yoktur. Sunağın frizlerindeki heykeltıraşlık ekolü tüm dünyada halen Pergamon Stili olarak adlandırılmaktadır.

Ova yerleşimi içinde yer alan İ.S. 2. yüzyıl yapısı Kızıl Avlu, döneminin kent planlaması içine oturtulmuş devasa boyutlardaki bir eserdir. Bu eserin inşası için oluşturulan altyapı sistemi ve Selinos'un üzerini kapatan tüneller sistemi, tapınağın tuğladan inşa edilmiş ihtişamlı gövdesi sadece Pergamon'da değil tüm Anadolu'daki yaratıcı insan dehası yapılar içinde istisnai bir yere sahiptir.

(ii) BELLİ BİR ZAMAN DİLİMİNDE VEYA KÜLTÜREL MEKÂNDA, MİMARİNİN VEYA TEKNOLOJİNİN, ANITSAL SANATLARIN GELİŞİMİNDE, ŞEHİRLERİN PLANLANMASINDA VEYA PEYZAJLARIN YARATILMASINDA, İNSANİ DEĞERLER ARASINDAKİ ÖNEMLİ ETKİLEŞİMİ GÖSTERMESİ

Pergamon antik dönemlerde Doğu ve Batı medeniyetlerinin geçiş noktası olan Mysia bölgesinde yer almaktadır. Bulunduğu konum itibari ile sadece farklı kültür ve medeniyetlerin geçiş noktası değil aynı zamanda harmanlanarak yeni bir medeniyetin yaratıldığı merkezdir.

Pergamon'un Kale Tepesi Doğu medeniyeti ile en geniş anlamda tanışan antik Batı medeniyetinin yarattığı Hellenistik dönemin en önemli örneklerindedir. Kentin günümüze erişen ender Hellenistik kentlerden olması yanında Hellenistik dönem başkentleri içinde günümüze ulaşan tek merkezdir. Başkent olmasının da etkisi ile kendinden önceki dönemlere göre farklı ve yeni oluşan Hellenistik dönemin yönetsel, sanatsal ve kentsel kurgularının yaratıldığı bir kenttir.

Athena Tapınağı, Zeus Sunağı, Hera ve Demeter Kutsal Alanları ve gymnasionlardaki teraslama teknikleri, istinat duvarları ve galerileri ve tüm bu yapıların inşa teknikleri plan detayları farklı zamanların birikimlerine yeni yorumlar katılarak hazırlanmıştır.

Athena Kutsal Alanı'na kazanılan savaşların anısına dikilen "Galatlı Heykeller Grubu" ve ardından Kale Tepesi'ne inşa edilen Zeus Sunağı'nın frizlerindeki heykeltıraşlık ekolü Yunan kentlerindeki heykeltıraşlık ekollerine nazaran insan ve hayvanların mimiklerine kattığı canlılık ile ön plana çıkmaktadır. Bu heykeltıraşlık sanatının

Pergamon'da üretilen örnekleri, ardından gelen Roma İmparatorluk döneminde büyük oranda taklit edilerek Roma kentlerine dikilecektir. Pergamon ekolü olarak da bilinen bu heykeltıraşlık okulunun etkisi ayrıca Rönesans sonrası, Barok ve Rokoko sanatçılarının eserlerinde de çok etkin şekilde izlenebilmektedir.

Hellenistik Dönem, Roma Dönemi'ni sadece sanat ve mimari açıdan değil daha geniş anlamda Kent planlaması açısından da etkilemiştir. Pergamon kamu binaları, surları, yolları ve su sistemleri ile bu etkilerin Roma Dönemi kentinde de nasıl takip edildiğini gösteren nadir örneklerdendir. Hellenistik dönemin diğer başkentleri olan Antiokya (Antakya) ve İskenderiye gibi kentler günümüze erişemedikleri için bu etkileri anlamak sadece Bergama'da mümkün olmuştur. Efes gibi günümüze erişen kentlerde ise Roma Dönemi yapılaşması Hellenistik Dönem kentini tamamen ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle bu etkileşimleri görmek çok zordur. Halbuki Pergamon'da Roma dönemi kentsel gelişimin Hellenistik ızgara kent planını izlediği görülmektedir. Traian Tapınağı'nın Kale Tepesi peyzajını tamamen destekler nitelikte inşa edilişi ise bunun en büyük göstergesidir. Kale Tepesi'nin doğal şekli ile birleşen bir anıtsal kent yaratma çabası içindeki Pergamon Krallarının çabası sadece Roma değil devamında Bizans Döneminde de takip edilmiştir. Bizans dönemi kiliselerinin Kale Tepesi'ndeki konumlanmaları direkt bu izleri göstermektedir. Bergama aslında Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerinin kent planlama algısına yaptığı etkilerin bir arada görülebildiği özel bir örnektir. Yaklaşık bin yıla yayılan bir dönemde kurulan bu üç kültüre ait kentsel ve mimari etkileşimlerin bir arada en güzel örneğini sunmaktadır.

Bergama'daki Tümülüslerden Roma döneminde inşa edilen Maltepe Tümülüsü kentteki Hellenistik geleneği sürdürmesi açısından da önemlidir.

Öte yandan Bergama, Roma İmparatorluğu'nun doğu kültürleri ile etkileşiminin sonucu olarak ortaya çıkan inanışlara ev sahipliği de yapmaktadır. Kızıl Avlu Roma Dönemi inşa tekniklerinin en iyi örneklerinden biri olan tuğla duvarları ve buna karşın tamamen Mısır etkisinde olan genel görünümü ile bu etkileşimi gösteren önemli bir mimari yapıdır. Mısır tanrılarına adanan bu yapı, Akdeniz kültür havzasındaki Mısır medeniyeti etkili kültürel yapılanmayı vurgulayan önemli örneklerdendir.

Osmanlı Dönemi'nde, mimari yapılarda antik dönem yapı tekniklerinin ve malzemelerinin bir arada kullanıldığı çok güzel örnekler yaratılmıştır. Tüm Ege Bölgesi'nde yaşanan bu yapı tekniğinin izleri ne yazık ki günümüzde çok azalmıştır. Bergama söz konusu bu yapıların net olarak gözlemlendiği ender merkezlerden birisidir.

(iii) KÜLTÜREL BİR GELENEK VEYA YAŞAYAN YA DA KAYIP BİR UYGARLIĞIN TEK VEYA EN AZINDAN İSTİSNAİ TANIKLIĞINI YAPMASI

Bergama doğaya şekil veren ancak onun sunduğu imkânları da değerlendiren Hellenistik dönem kent planlaması anlayışını taşıyan en önemli örnektir. Kale Tepesi Hellenistik dönem kentlerinde önemli bir yere sahip olan tapınakları, özel sunak alanları ve geniş halk kitlelerinin katıldığı şenliklere ev sahipliği yapan kutsal alan ve tiyatroların kent içindeki önemlerine ve aralarındaki hiyerarşiye göre konumlandırılışını gösteren en önemli kenttir.

Kentin Asklepieionu ise antik dünyadaki tıp ve tedavi yöntemlerinin anlaşılmasını sağlayan en iyi bilgilere sahiptir. Sağlık Tanrısı Asklepios'a adanmış bu kutsal alan kurulduğu İ.Ö. 4. yy'den önemini yitirdiği İ.S. 4. yy'e kadar antik dünyanın her yerinden gelen hacıları ağırlamakta idi. Bu hacılar için kutsal öneme sahip olan antik su kaynağı günümüzde halen, antik dönemde inşa edilen çeşmesinden akmaktadır. Bergama Asklepieionu, antik dünyanın bilinen en önemli

ilk üç sağlık merkezinden biridir. Bu üç kutsal alan içinde ise bütünsel planlaması ile ön plana çıkmaktadır. Eczacılığın kurucusu Galenos'un eğitim aldığı bu Asklepieion'da ele geçen adaklar ve yazıtlar antik dönem tedavi yöntemleri ile ilgili en sağlam bilgilere tanıklık etmektedirler.

Nil Nehri'ni temsil eden altyapı sistemi ile bahçesindeki karyatidlerin zenginleştirdiği Kızıl Avlu, Roma Dönemi'nin doğu tanrıları etkisindeki tapınakları içinde en özgün temsilcisidir. Yapı ayrıca Roma Dönemi teknolojisinin sunduğu imkânların en iyi şekilde kullanılarak Selinos Deresi'nin üzerine inşa edilmesi nedeni ile Roma teknolojisinin ulaştığı üst seviyeyi temsil etmektedir. Tapınağın doğu cephesindeki devasa dışa dönük niş, Roma dönemi tapınakları içinde bu yapıya özgüdür. Roma döneminin tapınaklarında böyle bir mimari öge genelde kullanılmamaktadır. Mısır tanrılarına adanan bu tapınak, aynı zamanda Anadolu'nun geçmişi neolitik çağlara kadar inen "Ana Tanrıçası" Kybele ve Hadrian gibi Roma imparatorluk kültlerine ev sahipliği yapmaktaydı. Tapınağın kuzey kulesi bugün cami olarak kullanılırken kutsal alanın çeperinde ise Sinagog bulunmaktadır. Günümüzdeki kalıntıları ile antik dönemin doğu-batı birçok tanrısına ve tek tanrılı dinlerin tümüne bir arada ev sahipliği yapan bu dev yapı, mimari açıdan da içinde barındırdığı çok kültürlülüğü yansıtmaktadır.

Bergama'da bulunan dinsel ve sosyolojik birçok yönü olan Tümülüsler antik dönemin bu ilginç gömü geleneğinin Hellenistik dünyadaki nadir örneklerindedir. Bunun yanında Bergama'daki diğer bir dinsel mekân olan Kybele açık hava tapınağı, Kybele için özellikle de Anadolu'da inşa edilen açık hava tapınakları içinde özel bir yere sahiptir. Kentin dışında, belirli bir yürüme mesafesinde ve dağ zirvesinde yer alan bu tapınağın geçmişi Hellenistik dönem öncesine kadar inmektedir. Bergama'daki kült alanı Anadolu'nun en eski ve yerli tanrıçası olan Kybele'nin kültüne nasıl tapınıldığı yönünde sağlam ve güçlü tanıklık yapabilecek zenginliğe sahiptir.

(İV) İNSANLIK TARİHİNİN BİR VEYA BİRDEN FAZLA ANLAMLI DÖNEMİNİ TEMSİL EDEN YAPI TİPİNİN YA DA MİMARİ VEYA TEKNOLOJİK PEYZAJ TOPLULUĞUNUN DEĞERLİ BİR ÖRNEĞİNİ SUNMASI

Hellenistik dönem antik çağların Doğu ve Batı kültürlerinin birleşmesi ile ortaya çıkmış başlı başına insanlık tarihi için çok önemli bir dönemdir. Bu dönemin peyzaj açısından en seçkin örneği olan Hellenistik başkent Bergama Hellenistik tiyatrolar içinde gerek dikliği ve gerekse ahşap sahne binası, üç terasa oturtulmuş gymnasiumu, Kale Tepesi kültürel peyzajını oluşturan sur, tapınak ve sunakları ile döneminin en seçkin kültürel peyzaj alanlarındandır.

Gymnasium ve Demeter Tapınağı destek duvarları, bodrumlu galerileri ile Hellenistik mimarlık ve teknolojik gelişmişliğin en güzel örneklerini sunmaktadırlar. Destek duvarları aynı zamanda Kale Tepesi'nin topografik eğrileri arasında heybetli yapılar ile zıtlıklar oluşturmakta ve böylece oluşan Hellenistik başkent'in kültürel peyzajı dünya üzerindeki en ihtişamlı ve istisnai örneklerden biri haline gelmektedir. Hellenistik ve Roma döneminde kentsel ve kültürel peyzajı ile ön plana çıkan hiçbir kent, Kale Dağı'nın yüksekliği ve topografyasının etkilediği Bergama kentinin peyzajı kadar etkili ve

baskın olamamıştır. Hellenistik Attalid krallarının oluşturmak için büyük emek ve para harcadıkları bu kent peyzajı Hellenistik kralların kentlerinin yapılaşmasını politik dışavurum olarak nasıl etkin bir şekilde kullandıklarını da gösteren en iyi örneklerdendir.

40 km uzaklıktan Bergama'ya su getiren hattın pişmiş tuğla künkleri ve hattın son beş kilometresinde yüksek basınca dayanması için kullanılan kurşun künkler Hellenistik Dönem'in teknolojik seviyesinin en ayrıcalıklı örneklerindedir. 330 metre yükseklikteki Kale Tepesi'ne su çıkarmak için doğanın sunduğu zorlukları teknoloji ile aşan Attalid Kralları antik dünyanın en eşsiz su sistemini yaratmışlardır. Doğal kaynakların insanlığın hizmetine teknolojinin yardımı ile sunulmasında sağlanan başarı ise antik dünyadaki su sistemleri arasında Bergama'yı ayrıcalıklı kılmaktadır.

Ortasından Telli Dere'nin geçtiği iki doğal yamaç kullanılarak inşa edilen Bergama Amfitiyatrosu Anadolu'da az rastlanan bu yapı tipinin en istisnai örneğidir. Amfitiyatroda, içinden geçen dere üzerine yapılan kapakların kapatılması ile su doldurulmakta idi. Roma mimari ve teknolojik seviyesini kanıtlayan en ileri örneklerden biri olan tiyatro aynı zamanda Bergama'nın hemen hemen her yapısında görülen insanların doğayı işleyerek kente şekil verme güdüsünü gösteren bir başka ayrıcalıklı örnektir.

Bergama'daki geleneğe uygun şekilde doğal unsurları işleyerek kentin peyzajını güçlendiren bir başka örnek ise Kızıl Avlu'dur. Bu Mısır tanrılarına adanmış tapınağın altyapı sistemi Selinos Deresi üzerine inşa edilmesini sağlarken, Roma dönemi mimarlık ve teknolojik seviyesinin bir diğer özel örneğini yaratmaktadır. Roma dönemi tuğla yapıları arasında özel bir yeri olan Kızıl Avlu, Anadolu coğrafyasında inşa edilen en büyük tuğla yapıdır. Anadolu için ekstra bir örnek olan Tapınak, Mısır dışında inşa edilen Mısır Tanrıları Tapınaklarının en büyük ve gösterişli örneğidir.

Bergama Asklepieionu bilimsel tedavi yöntemlerine geçişte bir önemli adımı temsil etmektedir. Doğal su kaynaklarını merkezine alacak şekilde konumlandırılan Asklepieion, antik dönem kutsal alanların planlanması açısından istisnai bir örnektir. Yaklaşık bin yıl boyunca kullanılan bu merkez, kullanım amaçlarına en uygun şekilde inşa edilmiş tedavi yapıları ve aynı zamanda tapınaklar, uyku odaları ve kutsal su kaynakları arasında bütünsel bir peyzaj oluşturan planlaması ile antik dönem Asklepieionları içinde istisnai ve ayrıcalıklı bir örnektir.

(VI) İSTİSNAİ DÜZEYDE EVRENSEL BİR ANLAM TAŞIYAN OLAYLAR VEYA YAŞAYAN GELENEKLER, FİKİRLER, İNANÇLAR VEYA SANATSAL VE EDEBİ ESERLERLE DOĞRUDAN VEYA MADDETEN BAĞLANTILI OLMASI

Attalid Krallığı'nın başkenti Bergama, Hellenistik dönemin politik karmaşaları içinde Anadolu'nun kıyı kentlerinin hamiliğini yapmış ve Batı'da Yunanistan ve Roma, doğuda ise Seleukos ve Ptolemios Krallıkları ile ilişkilerde bulunmuştur. Bu ilişkilerde çoğu zaman belirleyici olan krallığın dünya tarihine yön veren karar ve uygulamaları arasında "Ana Tanrıça" Kybele kültürünün Roma'ya gönderilişi çok önemlidir. Bu olayın bir sonucu Roma'nın kültürel olarak Anadolu'ya, bir diğer anlamda Doğu'ya yönelmeye başlamasıdır. Attalidler tarafından İ.Ö. 204'de Pesinus'dan alınarak Bergama'ya getirilen Kybele Kültü burada Kale Tepesi'ndeki Megalasion alanında bir süre kalmıştır. Ardından bizzat Attalid Kralı tarafından Roma'ya teslim edilmiştir. Bu dinsel ve kültürel olay Roma'ya Anadolu'nun kapılarının açılması ve Doğu Roma İmparatorluğu'nun oluşmasına sebep olacak tarihi hareketlerin başlaması gibi dünya tarihi açısından çok önemli bir politik sonuç doğurmuştur.

Kybele kültürünün taşınması olayı, Bergama Kralı III. Attalos'un ölümü sonrası İ.Ö. 133'de krallık topraklarını Roma'ya vasiyet etmesi ile birleşince Roma'nın Anadolu'ya kesin şekilde yerleşmesi gerçekleşmiştir. Attalos'un vasiyeti ile Roma'nın Anadolu üzerinde kurmaya çalıştığı baskının sonucu olarak gerçekleşecek muhtemel bir savaşın yaratacağı yıkımın önüne geçilmiştir. Ancak bu önemli olay ile Roma'nın Anadolu'ya yerleşmesi ve ilerleyişini sürdürmesi, kent devletlerin (geri dönüşü olmayacak şekilde) ortadan kalkması ve Roma'nın imparatorluk döneminin başlaması ile sonuçlanmıştır.

Bergama'nın Bizans dönemine kadar inen bir başka inanışla da doğrudan bağlı bulunmaktadır. Mısır Tanrıları başta olmak üzere "Ana Tanrıça" Kybele ve Hadrian'ın imparatorluk kültürüne ev sahipliği yapan Kızıl Avlu mimari özellikleri ile çok özel bir yapıdır. Bu tapınağı halen yaşayan gelenekler ve inanışlar açısından özel kılan birçok farklı özelliği de bulunmaktadır. Tapınağın içine Bizans döneminde Saint John Kilisesi inşa edilirken, kuzey kule, Osmanlı Dönemi'nde Antipas'a adanan bir kiliseye çevrilmiştir. Aynı kule, bugün cami olarak kullanılmaktadır. Tapınak alanının çeperinde halen bir sinagog yapısı bulunmaktadır. Tek tanrılı dinler ve antik dönemin doğu-batı birçok tanrısına ev sahipliği yapan bu yapı Hıristiyan inanışı için de önemli bir yere sahiptir.

Bergama kültürlerin ve inanışların birleştiği, çeşitlendiği bir mekân olmasının bir ürünü olarak tarih boyunca insan yaratıcılığının birçok özgün ve ustalık eseri örneğine ev sahipliği yapmıştır. Bergama stili olarak bilinen heykeltıraşlık okulunun inşa ettiği Zeus Sunağı (İ.Ö. 170-159) Hellenistik dönem sanatının şaheseridir ve Bergama'nın sahip olduğu kültürel, sanatsal, politik ve toplumsal birçok unsurun birleşmesi ile yaratılmıştır. Günümüzde Berlin Pergamon Museum'da sergilenen bu eser Bergama'yı ve Bergama'nın kişiliğinde Hellenistik Dönem Sanatını temsil eden en önemli eserdir.

2.4 BÜTÜNLÜK (INTEGRITY)

Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı, Kale Tepesi ile Kapıkaya Kybele Kutsal Alanı arasındaki görsel bağ ve yine Kale Tepesi ile Tümülüsler arasında olan görsel bağlar da dâhil olmak üzere sahip olduğu üstün evrensel değerleri gösteren tüm öğelere sahiptir ve bu öğeler korunmaktadır.

2.5 ÖZGÜNLÜK (AUTHENTICITY)

'Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı'nı oluşturan farklı varlıklar, farklı özellikleri ile özgünlük esasını karşılamaktadır. Kale Tepesi'ndeki Hellenistik yerleşim, Asklepeion, Amfiteyatrosu ve Roma Tiyatrosu, şekil, tasarım, konum, malzeme yapısı, kullanılan malzeme açısından özgünlüğe sahiptir.

Mısır Tanrıları Tapınağı Kutsal Alanı(Kızıl Avlu) ve tapınağın sonraki kullanımının özgünlüğü, mevcut arkeolojik kalıntıların ortaya koyduğuna göre şekil, tasarım, konum, malzeme yapısı ile özgün ifadelerine sahiptir.

Osmanlı dönemi yapıları, doğru uygulama ile korunmaktadır. Osmanlı kent dokusunun yerleşim planı korunmaktadır.

Kapıkaya'da yer alan Kybele Kutsal Alanı'nın (Varlık 2) özgünlüğü şekil, tasarım, konum, malzeme yapısı, kullanılan malzeme, gelenekler, teknikler, yerleşim planı ve bunların yanı sıra maneviyat ve duygu ile Hellenistik ve Roma dönemlerini ifade etmektedir.

Tümülüslerin antik dönem Pergamonu'nun gücünü yansıttığı biliniyor. Tümülüslerin hepsi anlam ve kültürel peyzajın oluşturulması açısından özgünlüğe sahiptir.

2.6 BERGAMA VE ÇEVRESİNDE YAŞAM: SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL DEĞERLER

Bergama ve yakın çevresi antik dönemden itibaren süregelen insan yaşamı nedeni ile sayısız somut olmayan kültürel değere sahiptir. Kimi günlük yaşamın içinde aktif olarak kullanılan ve kimi sadece özel günlere sığınan kültürel geleneklerin ortak noktası bölgede devam eden binlerce yıllık farklı kültürlerin izlerini taşımasıdır.

Bu değerlerden bazıları bir zanaat şeklinde süregelen ve insanlara geçim kaynağı olan etkinliklerden oluşurken bazıları, toplumu bir araya getiren, kaynaştıran, birleştiren özelliğe sahiptirler.

Bir kısım Somut Olmayan Kültürel Miras Anadolu'da yaşanan ortak kültürel değerler arasında olduğu için ulusal envantere farklı bölgelerden çoktan adını yazdırmıştır. Bu miraslar arasında tel kırma, nazar boncuğu kullanımı, yemeni oyaları, dokumacılık gibi farklı gelenek ve zanaatlar yer almaktadır.

Keşkek yapımı, Türk kahvesi, Alevi-Bektaşî ritüeli olan Semah ise UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde yer alan ve Bergama'da aktif şekilde yaşatılan önemli geleneklerdendir.

Bergama'nın sahip olduğu ve kentte halen aktif şekilde yaşatılan – yaşanan somut olmayan kültürel etkinliklerden çok azı resmi prosedür içinde tespit edilerek tescillenmiştir. Bunlar aşağıdaki listelerde görülmektedir.

2.6.1 UNSURUN ADI: KARATABAKÇILIK

● **Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Anadolu'da deriyi işleyen zanaatkârlara: debbağ, göncü, tabak ve sepici de denilmektedir.

● **Unsuru Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** İsmail ARAÇ (Bergama)

● **Unsurun Kısa Tanımı:** Karatabakçılık hayvan postlarının deri haline getirilmesi ve sonrasında meşin, ayakkabı derisi, parşömen ve davulluk deri gibi farklı amaçlarla kullanılacak şekilde işlenmesinin antik çağlardan günümüze değin devam eden yöntemidir. İşlenen deriler koyun, sığır, keçi veya deve derisi olabilir.

Deriler fazla et ve yağları kol gücü ile farklı aletler kullanılarak alındıktan sonra kirece yatırılarak kıllarından, yağlarından ve etlerinden arındırılır sonrasında ahşap çiviler ile yine ahşap üzerine gerilir ve kurutulur. Kurutulduktan sonra ise kullanım amacına göre farklı kalınlıklarda, değişik malzemelerle zımparalanabilir.

Foto. 39: "Karatabak" 1933 doğumlu İsmail Araç, (Geleneksel parşömen Ustası)

Deri işlenirken hiçbir şekilde elektrik yani motor gücünden yararlanılmaz. Derinin tüylerinden ve yağlarından arındırılması işlemlerinde antik dönemlerde ve Osmanlı'da tabakçıların kullandığı köpek dışkısı veya köpek dışkısı bulamadıkları için güvercin dışkısı kullanan Kahramanmaraşlı debbağların yöntemlerini Bergamalı Karatabak İsmail ARAÇ kullanmamakta ve ARAÇ sadece kireç, zırnık ve palamut gibi maddelerden kimyasal çözücü madde olarak yararlanmaktadır.

Deri tüylerinden ve yağlardan arındırılırken "kavaleta bıçağı" ve "flota bıçağı" gibi özel aletler kullanılmaktadır.

● **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Bergama'da çalışmalarını sürdüren İsmail ARAÇ Anadolu'nun son Karatabağı konumundadır.

● **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:** Bu unsurun yapılış süreci ve kullanılan malzemeler ile yöntemlerinin bütünsel şekilde envanterlenmesi ve gelecek kuşaklara tekniğin aktarımının sağlanması için aktif eğitim çalışmaları düzenlenmesi gerekmektedir. Şu anda ülkemizde bu zanaatı hala geleneksel yöntemler ile yapan tek kişi olan İsmail ARAÇ'ın "Yaşayan Hazine" olarak tanımlanması da bu zanaata olan ilginin artmasını sağlayacaktır.

● **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları)**

Ege Üniversitesi, Deri Mühendisliği Bölümü, Ege Üniversitesi Deri Teknolojisi Bölümü, Türkiye Deri Tanıtım Gurubu

● **Unsur ile İlgili Bu Güne Kadar Yapılmış Faaliyetler:**

Parşömen, ait olduğu topraklarda geleneksel usullerle tekrar üretilip gün yüzüne çıkartılması ve unsur haline gelmesi çalışmaları, 2006 yılında Bergama Kültür ve Sanat Vakfı (BERKSAV) tarafından başlatılmıştır. Dönemin Vakıf Başkanı Macit Gönügür Bergama'nın ve ülkemizin son karatabağı İsmail Araç'ı parşömen üretimine teşvik ederek unutulmaya yüz tutmuş bu unsurun gelecek nesillere taşınmasına destek vermiştir.

Lütfü Dağtaş "Anadolunun Son Karatabağı: İsmail Araç" belgeselini 2012 yılında çekmiştir.

2013 Mayıs'ında düzenlenen II. Uluslararası Bergama Sempozyumu'nun ana konularından biri Parşömen olarak seçilmiştir.

2014 yılında Tayfun Belet'in İsmail Araç ve İsmail ustanın kadın Çırağı Demet Sağlam'ı konu edindiği "Çırac" Belgeseli Uluslararası TRT Belgesel Ödüllerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı Özel Ödülünü almıştır.

2015 yılında Bergama Kültür ve Sanat Vakfı İsmail Araç'a Kültür Ödülü vermiştir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği 13. Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödüllerinde (2015) 'Yaşayan İnsan Hazinesi' olarak değerlendirilen İsmail Araç'a Jüri Özel Ödülü verildi.

Temmuz 2017'de İsmail Araç Ahilik geleneği çerçevesinde düzenlenen "Peştamal Kuşatma" töreninde kadın çıraklarından Demet Sağlam'a Ustalık vermiş ve Nesrin Ermiş'i ise Çırak olarak kabul etmiştir.

● **Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi**

Macit Gönülçür, "Son Parşömen" , 2017

Demet Sağlam, "Parşömen", Uluslararası Bergama Sempozyumu Bildiri Kitabı, Cilt 1, 2011

Lütfü Dağtaş, "Adını Bergama'dan Alan Pergament ve Anadolu'nun Son Karatabağı Bergamalı İsmail Araç", 2017

Bergama Belediyesi II. Uluslararası Bergama Sempozyumu: Kültürlerin Aktarım Aracı Parşömen ve Antik Çağda Sağlık ve Bergamalı Galenos" Bildiri Kitabı. (Basım aşamasında 06/2018

Foto. 40: Parşömen yapımı: İsmail Araç, Demet Sağlam ve Nesrin Ermiş

2.6.2 UNSURUN ADI: BERGAMA KERMESİ (KERMES)

- **Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Uluslararası Bergama Kermesi, Uluslararası Bergama Festivali
- **Unsuru Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** Bergama Halkı, Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, BERKSAV (Bergama Kültür ve Sanat Vakfı)
- **Unsurun Kısa Tanımı:** Bergama’da 1937 yılından bu yana, her yıl Mayıs’ın son haftası ya da Haziran başında yapılan festivale Kermes denir. Otantik öğeleri ile yöresel, etkinlikler kaynağında ulusal, bilim-sanat ve turizm katılımı içinde uluslararası boyutludur. Genelde bir hafta olarak kutlanmaktadır. Ancak iki, üç veya beş gün ile sınırlandırılarak kutlandığı da olmuştur. Bergama Kermesi’nin başlaması için direktif bizzat 1934 yılında Bergama’yı ziyaret eden Mustafa Kemal Atatürk tarafından verilmiştir. Atatürk’ün talebi sonrasında ilk olarak Bergama Kermesi 1937 yılında yapılmıştır. O tarihten sonra yaklaşık 15 yıl boyunca tamamen sivil inisiyatif ile “Bergamayı Sevenler Cemiyeti” tarafından düzenlenmiştir. Günümüzde Bergama Belediyesi veya Bergama Kaymakamlığı tarafından organize edilen Kermes, Bergamalıların ve Bergama Kültür ve Sanat Vakfı’nın da desteği ile kesintisiz bir şekilde her yıl yapılmaktadır. Kermesin son yıllarda uluslararası nitelik kazanması nedeni ile yurtdışı katılımcıları sadece etkinlikleri izlememekte aynı zamanda etkinliklerde yer almaktadırlar.

Kermes eğlence, bayram ve panayır gibi anlamları olmakla beraber ulusal düşün dernek, kamu yararına gelir sağlamak için yapılan imece anlamına da gelmektedir. Birbirine benzer duran ancak ayrıntılarda birçok farklılık içeren bu tanımlara uygun olarak Bergama Kermesi farklı dallarda birçok farklı etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır.

Bergama Kermesindeki etkinlik dalları;

- **Yerel sanatlar** (El sanatları sergileri, Yaşayan Hazine konuk edilmesi ve atölye çalışmaları, satış ve uygulamaları)
- **Folklor** (Halk oyunları- halk müziği- söylenceler-ziyafetler-alaylar-kortejler vb.)
- **Turizm**
- **Panayır** (Tarımsal ürünler, tarım aletleri, tohumlar-gübreler-fidanlar, zeytincilik, fıstık çamı vb tarım ile ilgili tanıtım ve satışlar, hazır giyim ürünleri tanıtım ve satış, hediyelik eşya ve ev-mutfak aletleri vb geniş alanlara yayılan ürünlerin tanıtım ve satışları.)
- **Spor** (Koşu, basketbol, trap atışları, oryantiring, cirit vb. geniş alanlara yayılan spor etkinlik ve yarışları. Tanınmış spor insanların söyleşileri)
- **Tiyatro, edebiyat ve müzik** (Tiyatro oyunları, çocuk tiyatroları, geleneksel tiyatro oyunları, edebiyat ve şiir dinletileri, halk, pop,

Foto. 41: Bergama Kermesi’nden görüntüler

caz, opera vb. farklı dallara yayılan konserler ile tiyatro-edebiyat ve müzik dünyasının önde gelen isimleri ile söyleşiler. Söyleşiler de sadece sanat değil, politika, bilim, kadınlar, çevre kirliliği, sokak hayvanları, şehirleşme, turizm veya tarih gibi farklı onlarca konu üzerine olmaktadır.)

Kermesin etkinliklerine ise ev sahipliği yapan alanlar Bergama içinde ve çevresinde olmakla birlikte etkinliklerin içeriğine göre farklılık göstermektedir. Bergama'nın Hellenistik Dönemde başkent olduğu alanı oluşturan **Akropol Tepesi**, antik dünyanın en büyük ve ünlü üç Asklepieionu'ndan biri olan **Bergama Asklepieion'u** (Sağlık Tanrısı Asklepios'a adanmış sağlık merkezi) **Bağlar Kır** (Şehir stadyumu), **Bergama Kent içi** ve **Kozak Yaylası** gibi alanlarda yapılmaktadır.

Kermes açılış günü sabah saatlerinde kentlilerin, yöneticilerin, turistlerin ve etkinliklere katılan yarışmacı ve gösteri ekiplerinin hep birlikte Bağlar Kırı noktasından başladıkları ve kentin merkezinde belediye binası önünde bitirdikleri açılış yürüyüşü (Kortej) ile başlamaktadır. Kermes süresince Bergamalılar ve kermes ziyaretçileri programa göre aynı anda farklı birçok mekânda yapılan gösteri-konser-yarış vb. etkinliklerden ilgi duyduğu veya izlemek istediğine özgürce katılabilmektedir. Az sayıda olmakla birlikte kimi konser ve tiyatro gösterilerine bilet ile girilmektedir. Sabah başlayan ve gece geç saatlere kadar süren programlı etkinlikler dışında Kermes ziyaretçileri Bağlar Kır'ında ve kentin ana caddesi üzerinde oluşturulan panayırda yeme-içme gibi ihtiyaçlarını gidermekte, alışveriş yapmakta ve işi (özellikle tarımsal konular) ile ilgili konularda son gelişmeleri öğrenebilmektedir.

Etkinlikler Kermesin son gününde (Bergama'nın yaylası olan) Kozak Yaylası'nda yapılan panayır ve folklor etkinlikleri ile sonlandırılmaktadır.

Etkinlikler Bergama'da antik çağlarda yapılan ve o dönemde çok ünlü olan Athena Nikephoros Şenlikleri, Demeter ve Tohum Atma Şenlikleri, Thesmophoria Şenliği ve Dionysos Şenlikleri'nin uzantısı olma niteliğine sahiptir. Bu nitelik sadece etkinliklerin benzerliği, çeşitliliği ve coşkulu katılım ile ilgili değil aynı zamanda etkinliklere ev sahipliği yapan antik mekânların ve antik yapıların da aynı ve tarihsel sürekliliği devam ettiriyor olması ile desteklenmektedir.

● **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Bergama ve yakın çevresindeki antik ve kırsal yerleşimler.

● **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:** 1937 yılından bu yana düzenli olarak yapılan Kermes'in son yıllarda düzenleme işleri ve finansal ihtiyaçlarını büyük ölçekte Bergama Belediyesi yüklenmektedir. Bu nedenle etkinliklerin çerçevesi Belediye'nin insan ve finansal gücü çerçevesinde

Foto. 42-43-44: Bergama Kermesi'nden görüntüler

belirlenmektedir. Kermes'in düzenli olarak yapılması garanti altında olsa dahi Kermes'in içerik, tanıtım ve katılım noktalarında desteklenmesi için daha fazla STK ve Kamu Kurumunun görev üstlenmesi sağlanabilir. Halkın (Bergama, Ege Bölgesi ve uluslararası) Kermes'e katılımı coşkulu ve yoğundur; ancak katılımcıların Kermes'in taşıdığı tarihsel ve kültürel önem ve süreklilik ile ilgili olarak bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

● **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları)**
Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, BERKSAV

● **Unsur İle İlgili Bu Güne Kadar Yapılmış Faaliyetler:**

Nebil Özgentürk'ün hazırladığı "Bergama Kermes Belgeseli" (Yapım aşamasında)

● **Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi:**

Eyüp Eriş, (2011), Kermeslerle Bergama'nın Yakın Tarihi, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları

Foto. 45-46: Bergama Kermesi'nden görüntüler

2.6.3 UNSURUN ADI: TEL KIRMA

- **Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Unsurun bilinen diğer bir adı yoktur
- **Unsuru Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** Bergama ile civar köylerindeki kadınlar
- **Unsurun Kısa Tanımı:** Tel kırma genelde tül, grepdemur, yerli dokuma gibi iplikleri sayılabilen seyrek dokunuşlu ve sert olmayan kumaşlar üzerine gümüş tel ile uygulanır. Gümüş telin “+”ya da “x” şekillerinde, kasnağa veya gergefe gerilen kumaş üzerine işlenmesi ile yapılmaktadır. Bu şekiller desene göre kumaş üzerinde yan yana sıralanmakta veya belli aralıklarla serpiştirilmektedir.

İşleme yapılırken işleme malzemesi olan tel, makas kullanılmadan, tırnaklar arasında aşağı, yukarı bükerek koparıldığı için “tel kırma” ismini almıştır. Tel kırma tekniğinde iplik olarak, genelde 1,5mm genişliğinde altın, gümüş ve bakır madenlerinden yapılmış yassı teller kullanılır.

Tel kırma tekniğinde kullanılan iğne de özeldir. İğne yassı ve kısadır. Altın, gümüş ve pirinç gibi madenlerden yapılır. Baş kısmı geniş olup uca doğru inceler. 2,5- cm boyunda, genişliği ise tül deliklerinden geçebilecek şekildedir. Enine çizgi halinde iki deliği vardır.

Daha çok çarşaf, kırlent, yastık örtüsü, bohça, karyola eteği, karyola örtüsü ve çeşitli örtüler işlenmektedir.

- **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Bergama ile çevresindeki Köyler ve Türkiye geneli.

- **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:** Unsurun uygulama sıklığı ve yaygınlığı bu kültürel varlığın sürekliliğini sağlama yönünde olumlu görülmektedir. Buna karşın envanterinin yapılması ve uygulama öğeleri ile kullanılan materyallerin orijinalliklerinin korunması sağlanabilir.

- **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları)** Bergama Halk Eğitim Merkezi ve Türkiye genelinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı neredeyse tüm Halk Eğitim Merkezleri

- **Unsur İle İlgili Bu Güne Kadar Yapılmış Faaliyetler:** Halk Eğitim Merkezlerinin kadınlar için düzenlediği eğitim kursları ve bu kursların bitiminde kursiyerlerin eserlerinden oluşan sergiler.

- **Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi**

Tel Kırma, El Sanatları Teknolojisi, (2007), MEGEP-Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara (yayına online erişim:

http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/el_sanatları/moduller/tel_kırma.pdf)

Foto. 47-48: “Tel Kırma” işlerinden örnekler

2.6.4 UNSURUN ADI: BERGAMA HALILARI VE DOKUMACILIK

- **Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Batı Anadolu Bergama Halıları, Bergama Dokumaları
- **Unsurun Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** Bergama Merkez ve Köyleri
- **Unsurun Kısa Tanımı:** Bergama Yöresinin en gelişmiş el zanaatlarından olan halı, kilim, çuval, heybe, seccade gibi yünlü dokumalar (star) köy tezgahlarında dokunmaktadır. Halılarda kökboyalarının başarıyla kullanılması, renginin atmaması ve daima parlak kalması, bu halıların üstünlüğünü göstermektedir. Ayrıca, halıların ev tezgâhlarında Gördes-Türk düğümü ile dokunmuş olması da ayrı bir özellik taşımaktadır.

Halıcılık, geleneksel el sanatı olmasının getirdiği birikimle, kültürel izlerin üzerinde en net biçimde görüldüğü ürünlerin toplandığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Batı Anadolu Bergama Halıları ile ilgili olarak önemli araştırmalar yapılmıştır. Bilim adamları, araştırmacılar ve koleksiyonerler tarafından Batı Anadolu Bergama Halıları iki ana dönem ve 18 ana başlık ile dört bölge altında toplanarak tanımlanmaktadır.

A: ERKEN DEVİR BERGAMA HALILARI

1. Holbein Grubu Küçük Madalyonlu Bergama Halıları
2. Holbein Grubu Sekizgen Madalyonlu Bergama Halıları
3. Lotto Grubu Rumi Raporlu Bergama Halıları
4. Bellini Grubu Bergama Halıları
5. Memling Grubu Türkmen Aynalı Bergama Halıları
6. Transilvanya Grubu Bergama Halıları
7. Büyük Madalyon Grubu Bergama Halıları
8. Köşeli Kare Madalyon Grubu Bergama Halıları

B: GEÇ DEVİR BERGAMA HALILARI

1. Çanakkale Kazdağları Türkmen Grubu Bergama Halıları
2. Yuntdağı Grubu Bergama Halıları
3. Yağcıbedir Türkmen Grubu Bergama Halıları
4. Yüncü ve Karakeçili Türkmen Grubu Bergama Halıları
5. Kozak Grubu Bergama Halıları
6. Mihraplı Seccade Bergama Halıları
7. Geometrik Şemalı Bergama Halıları
8. Zemini Uzun Bantlarla Belirlenmiş Bergama Halıları
9. Karadağ Türkmen Grubu Bergama Halıları
10. Gruplandırılmayan Bergama Halıları

Foto. 49: "Kız Bergama" (Yağcı Bedir) Halısı

C:BERGAMA HALILARININ BÖLGELERİ

1. **Kozak Yöresi** (Köyler: Gubaş, Kılaz, Karaçeli, Yağcıbedir, Tahtacılar)
2. **Yuntdağı Yöresi** (Köyler: Derici, Yüncü, Sarıkeçili, Maldan, Gaylan)
3. **Yağcıbedir Yöresi** (Köyler: Kocaoba, Yağcıbedir, Mazılı, Çağlan, Yenice, Samanlık, İslamlar, Kızılçukur, Demirciler, Kıroba, Çakırlar, Yanıgüde)
4. **Karadağ Yöresi** (Köyler: Hardal, Kaan, Muslu, Çepni, Yağcıbedir)

19.yüzyıla kadar Bergama halıları çok fazla rağbet görüyordu. Hemen hemen her evde halı tezgâhı vardı. Yılda ortalama 19 km halı ihraç ediliyordu. Özellikle Avrupa'da soylu ve koleksiyonerlerde ve hatta kiliselerde Bergama Halıları oldukça ünlü idi. Günümüzde ise sadece bazı köylerde halı üretimi yapılmaktadır.

Bergama halıları, çeşitli renk ve özelliklerinin yanında öyküleri ile de ilgi çekmektedir. Özellikle "Kız Bergama" adı ile anılan halıları dokuyan Yağcı Bedir (Yaycı Bedir) Aşiretinin bir öyküsü bahse konu halının içine sığdırılmıştır.

Öyküye göre; Yağcı Bedir Aşireti, Bergama Küçükçaya'da konakladığı dönemde aşiretin oğlu ile obanın güzel kızı birbirlerine âşık olur. Aşiretin Beyi, kızı babasından ister. Fakat kızın babası inat eder, kızını vermez. Bu durum onur konusu yaşanınca kanlı bir kavgaya dönüşmüş. İki tarafın erkekleri savaşmış ve beyin oğlu bu kavgada ölmüş ve Aşiret ikiye ayrılmıştır.

Bunun üzerine erkek tarafı göç ederek Sındırgı yöresinde yeni üç köy oluşturarak buraya yerleşmiş. Diğer tarafta kız, büyük üzüntüyle evine kapanıp halı dokumuş. Dokuduğu halılara şekillerle ve renklerle tüm duygularını yansıtmış. Örnek olarak; kırmızı, ayrılığı; siyah, üzüntüyü; beyaz, umudu; mavi, tükenmeyen umudu; dört nokta, aşkı engelleyen aile bireylerini; Süleyman yıldızı, Bey'in oğlunu; burgular, gönül kilitlenmesini; çapalar, engellenme araçlarını; kırmızıdan pembeye geçiş, evlenme isteğini dile getirmektedir. Bu desen ve renklerle dokunan halılara "Kız Bergama" denilmektedir.

- **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Bergama ve çevresi
- **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:** Tanıtım faaliyetleri ile Bergama Halılarının yeni pazarlara açılabilmesi durumunda halı dokumacılığı ile ilgilenen kırsal nüfus tekrar bu zanaatı kolayca canlandırabilecektir. Modern yaşam standartlarının bir tür dayatması sonucu evlerde kullanımı azalan büyük salon ve oda halıları günümüzde sadece turistler için üretilir olmuştur. Bu nedenle Bergama Halılarının sehpa altı, koridor ve çalışma odası gibi küçük mekânlarda rahatça kullanılabilecek şekilde ufak ebatlılarının daha fazla tanıtımı yapılarak Türkiye içindeki kullanımları da artırılabilir.

Foto. 50-51: Bergama - Batı Anadolu Türkmen Halısı örnekleri

Halıların kalitesinin yüksek seviyede tutulması, düğüm şeklinin bozulmaması ve doğal materyaller ile üretimine devam edilmesinin sürdürülmesi için üretim aşamalarının kontrollü tutulması ve kurslar ile üretim kalitesinin sürekli en üst seviyede tutulması sağlanabilir.

● **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları):** Bergama Halıcılık ve El Sanatları Kooperatifi, Bergama Kadın Girişimcileri Üretim ve İşletme Kooperatifi, Bergama Belediyesi, Bergama Halk Eğitim Merkezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı

● **Unsur İle İlgili Bu Güne Kadar Yapılmış Faaliyetler:**

79. Uluslararası Bergama Kermesinde (2015) 'Bergama Halısı Aşkın Deseni Sergisi' açılmıştır.

1 Ekim 2015 tarihinde Elisabeth Steiner'in konuşmacı olduğu Geleneksel Bergama Dokumaları Sunumu gerçekleştirildi.

80. Uluslararası Bergama Kermesinde (2016) yerel halı araştırmacıları ve üreticilerin konuşmacı olarak katıldığı 'Dünden Bugüne Kültür ve Kimlik Örtüşmesi Bergama Halıları' başlıklı konferans gerçekleştirildi.

81. Uluslararası Bergama Kermesi (2017) süresince Geleneksel El Sanatçıları Sokağı açılmış ve bu sokakta halı dokuma atölyeleri yapılmıştır.

Uluslararası Bergama Tiyatro Festivali (2018) programı dâhilinde halı dokuma atölyesi gerçekleştirilmiştir.

Bergama Halıcılık ve El Sanatları Kooperatifi 2010 yılından bu yana düzenli olarak Bergama ve çevre köylerde halı dokuma kursları açmaktadır.

2016 yılında kurulan Bergama Kadın Girişimcileri Üretim ve İşletme Kooperatifi de özellikle dokumalar üzerine kurslar düzenleyerek üretim faaliyetlerini geliştirmektedir.

Evinde Kız Bergama halıları dokuyan Birsen Cemile Gürel'e İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği 15. Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödüllerinde (2017) Geleneksel Zanaatların Yaşatılması Ödülü verildi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Bergama Halıcılık ve El Sanatları Kooperatifi'nin projesi (2018) kapsamında yüzde yüz saf yünden ve kök boyalar kullanılarak Kız Bergama Halıları üretilmektedir.

● **Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi:**

KARAÇOBAN, Necati, (2002), Günümüze Değın Bergama Sergeni, Bergama Belleten, Berksav. Sayı: 11, İzmir

KAYIPNAZ, Fahrettin- KAYIPNAZ, Naciye- GENÇ, Mustafa, (2001), *Tarihten Günümüze Bergama Halıları*, Bergama Belleten, Berksav. Sayı: 10, İzmir

Foto. 52: Kök boya yapımında kullanılan doğal hammaddeler

Foto. 53: "Kız Bergama" dokuyan genç kız

KARAVAR, Gonca, (2007), *Bergama Halılarının Tasarım Özellikleri ve Yeni Halı Tasarımları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir

PINKWART, Doris – STEINER Elisabeth (1991), *Bergama Çuvalları, Die Schmucksacke der yürüken Nordwestanatoliens* (Almanca)

STEİNER, Elisabeth – PINKWARD, Doris – AMMERMANN, Eberhard, (2014), *Bergama Heybe ve Torba, Traitionelle Taschen der yürüken Norwestanatoliens*, (Almanca)

Bergama Belediyesi, (2017) *Hayata Dokunan İlmekler: Bergama da Dokumacılık*, Bergama Beldiyesi UNESCO Dünya Miras Alan Yönetimi Ofisi, İzmir

Foto. 54: Yuntadağ Yöresi Halı Seccade örneği

2.6.5 UNSURUN ADI: KLARNET ÇALMA (BİR YAŞAM BİÇİMİ OLARAK MÜZİK)

- **Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Çalgıcılık
- **Unsurun Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** Bergama Atmaca Mahallesi Sakinleri
- **Unsurun Kısa Tanımı:** Bergama'da klarnet çalma çok eskilere dayanmaktadır. Klarnet, kentin çok kültürlü yapısı içinde genelde Rum nüfus tarafından icra edilen bir müzik aleti idi. 1900'lü yılların başında Bergama Kaymakamı olan Kemal Bey'in etkisi ile tüm nüfus arasında yayılmıştır.

Bergama Atmaca Mahallesi'nde çocuklar müzik ile ilgilenmeye daha 4-5 yaşlarında iken başlıyorlar. Öncelikle çocuklardaki ritim duygusunun gelişmesi için aileleri onlara trampet öğretiyor. 5-6 yaşlarında iken davul çalmaya geçen çocuklar sonra trompet ve klarneti öğrenmeye başlıyorlar. Klarnet çalmaya başlamadan önce çocukların daha 3-4 yaşlarında iken klarnet üflemeye başlaması ise çok olağan bir gelişme. Trampet veya davulu olmayan ailelerin çocukları genelde yağ bidonlarında ritim tutmaya başlıyorlar. Bu nedenle Bergama'da müzik ile ilgilenen her yetişkinin kendisi çocukken ve yağ bidonları çalarken onu bahçeden veya mahalleden kovalayan bir yakını ile ilgili anıları vardır. Bergamalı klarnet ustaları şimdi aynı yakınlarının kendilerinden sürekli "üfle bir şeyler de gönlümüz açılsın veya çal bir şeyler de oynayalım" şeklinde ricalarda bulduklarını belirtmektedirler.

Çocuklar küçükken müzik eğitime ritim ile başladıkları için tüm klarnetçiler aynı zamanda iyi birer davulcudurlar. Aileler içindeki iyi müzisyenler var olsa dahi genelde günümüzdeki çocuklar müziği özellikle de davuldan sonra gelen trompet ve klarnet çalmayı mahalle içindeki ünlü klarnetçi ailelerin ustalarından öğreniyorlar. Öğrenme müzik bilgisinden daha çok çocukların kulaktan duyma yetilerinin yüksekliği nedeni ile kulaktan öğrenme yöntemi ile devam ediyor. Genelde klarnet çalma ile ünlü olan ustalar kendilerine gelen öğrencilere müzik ve nota bilgisi öğretmek istemelerine karşın hemen hemen her öğrencinin en kısa yoldan (kulaktan öğrenme ile) parçalar çalmayı öğrenmeyi tercih ettiği görülmektedir. Bu öğrencilerin ve ailelerinin geneldeki amacı kısa sürede klarneti iyi bir şekilde çalmayı öğrenmek ve düğün ve diğer eğlencelerde sahne almaya başlamaktır. Bu nedenle yeni öğrencilerin çoğunluğu hala nota bilmemektedirler. Bu durum yerli ve yabancı birçok müzik araştırmacısı ve eğitmeninin dikkatini çekerken, Bergamalı klarnet sanatçılarının birçok work-shop çalışması ile caz, blues gibi farklı müzik dallarındaki konserlerin aranılan sanatçıları olmalarını da sağlamıştır.

Günümüzde Bergama'da davul ve diğer müzik aletlerini hemen hemen her aileden sanatçılar çok iyi bir şekilde bilmekte iken klarnet çalma günümüze kadar doğal bir seleksiyon ile bazı ailelerin - yetenekleri dâhilinde – ön plana çıktıkları bir konuma gelmiştir. Klarnet çalımı ile ilgili olarak ön plana çıkan aileler ve bu aileler içinde de en tanınır klarnet sanatçıları şöyle sıralanabilir:

- **Kemal Benli ve Benli Ailesi:** Eskiden Yundağı civarındaki tüm köylerin gelinleri Kemal Benli gelmeden ata binmezlermiş ve düğün başlamazmış. Kemal Benli'nin oğlu Kabak Ahmet ise Yund Dağı civarındaki etkinliklerde baş klarnetçi olma geleneğini babası Kemal Benli'den almıştır. Düğünlerinde Kabak Ahmet'in çalmasını isteyen aileler bir yarış içinde olduğu için Kabak Ahmet'in evine

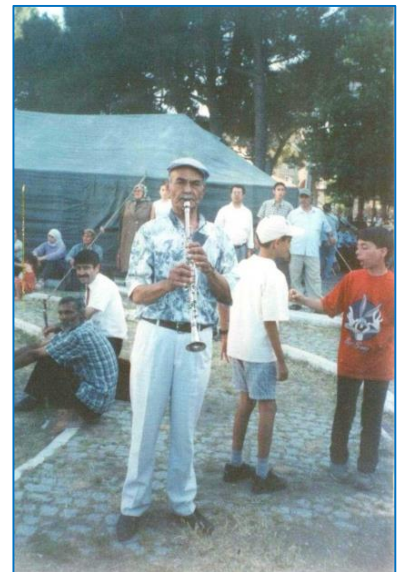

Foto. 55-56: Bergama'da günlük hayatın her anında klarnet çalma ve müzik etkinlikleri

sabahın en erken saatlerinde gelir, hatta aile daha uykuda iken gelerek Kabak Ahmet ile anlaşmaya çalışırlarmış. Günümüzde Benli Ailesi'nin klarnet geleneğini sürdüren Ferit Benli ise sayısız yurtiçi ve yurtdışı konserinde sahneye çıkmıştır ve halen yeni öğrenciler yetiştirmektedir.

- **Zeki Şenlendirici, Ergun Şenlendirici ve Şenlendirici Ailesi:** Şenlendirici ailesinden ilk kez geniş çaplı üne sahip olan Zeki Şenlendirici ve kuzeni Hüsnü Şenlendirici olmuştur. Hüsnü Şenlendirici özellikle Madra Dağı köylerindeki düğünlerin baş klarnetçisi olmuştur ve sonrasında ünü tüm Türkiye'ye yayılmıştır. Oğlu Ergun Şenlendirici ve Hüsnü Şenlendirici'nin adını taşıyan torun Hüsnü Şenlendirici ise günümüzde gerek Türkiye genelinde ve gerekse yurtdışında aranılan ünlü bir klarnet ustası olmuştur.
- **Fahrettin Köfeci ve Köfeci Ailesi:** Bölcek, Ayazkent, Kadıköy, Zağnos, Aziziye vb. köyleri kapsayan beldelerde Fahrettin Köfeci gelmeden düğünler ve eğlenceler başlamazmış. Aynı zamanda günümüzde klarnetleri ile ünlü olan Mansur Köfeci ve Ferit Benli'nin klarnet hocalığını yapmış iyi bir öğretmendir.
- Klarnet çalımı ile ilgili olarak ön plana çıkan bu ailelerden farklı olarak öne çıkan klarnet ustaları ise şöyle sıralanabilir:
- **İsmail Bergamalı:** Köylerde çalarak yetişen İsmail Bergamalı (gerçek soyadı Topyanak'dır) TRT'nin vazgeçemediği klarnet ustasıdır. İsmail Bergama'lı eğitim konusunda ciddi aşamalar kaydederek Bergama klarnet çalma geleneği içinden yetişen tek klarnet ustası olmuştur. Ülkemizin ve dünyanın en iyi klarnet virtüözlerinden birisidir.
- **Kerim Yağmuroğlu:** Tüm Bergama geneline ve Türkiye'de düğünler ve eğlencelerin aranılan klarnetçisi olan Kerim Yağmuroğlu oğullarını da çok iyi birer davul ve klarnet ustası olarak yetiştirmiştir. Ufak-tefek yapısına karşın 10 saat aralıksız klarnet çalabilecek bir nefes gücüne sahip olması ile ünlüdür.

Günümüzde tüm bu aileler ve isimler arasından çıkarak ulusal ve uluslararası sanat dünyası içinde ismi ile ünlü olan Bergama klarnet çalma geleneğinden gelen klarnetçiler ise şöyle sıralanabilir:

- İsmail Bergamalı
- Hüsnü Şenlendirici
- Altan Gözetlik
- Mansur Köfeci
- Ferit Benli
- Vural Köfeci (Yeni yetişen isim)
- Uğur Ürk (Yeni yetişen isim)

Bu ünlü klarnetçilerin çoğunun Bergama içindeki etkinliklerde kendi soyadları ile sahneye çıkmalarına karşın, ulusal ve uluslararası

Foto. 57-58-59: Bergama'da günlük hayatın her anında klarnet çalma ve müzik etkinlikleri

konserlerde “Bergamalı” takma soyadını kullanmaları da bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

- **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Bergama (Özellikle Atmaca Mahallesi)
 - **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:** Sosyolojik ve kültürel araştırmalar sonrası ancak öneri getirilebilir. Bununla birlikte Bergama’da açılacak bir Sanat Meslek Lisesi ile Bergamalı yeni yetişen klarnet çalgıcılarına bilimsel anlamda müzik eğitimi verilmesi bu iş ile uğraşan nerede ise tüm ustaların dile getirdiği bir öneridir.
 - **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları) :** Ülkemizde onlarca Devlet Konservatuvarı bu alan ile ilgili çalışmalar yürütmektedir.
 - **Unsur İle İlgili Bu Güne Kadar Yapılmış Faaliyetler:** Atmaca Mahallesi sakinlerinin kendi girişimleri ile kurdukları müzik grupları farklı festival ve konserlerde yer almaktadırlar. Bu sayede bu kültürel zenginlik hakkında tanıtım yapılmakta ve farkındalık oluşturulmaktadır. Ancak amatörce yapılan bu faaliyetler yetersizdir.
- Bergama Belediyesi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi’nde 2014 yılından itibaren sertifikalı eğitimler vermeye başlanmıştır.
- **Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi:** Bulunmamaktadır.

2.6.6 UNSURUN ADI: YORGAN YAPIMI

- Unsurun Bilinen Diğer Adları: Yorgancılık
- **Unsuru Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** Hayrettin HENDEK ve Bergama Arastasındaki ustalar.
- **Unsurun Kısa Tanımı:** Yorgan yapımında ipek, basma, astar ve pamuk malzeme kullanılır. Yorgan yapmak için ilk önce astar ve yüz, çatı olarak birbirine dikilir. Sonra hallaçtan geçen pamuk yorgan çatısının içine serilip sopayla düzeltilir. Daha sonra istenen model ve motifler yorgan yüzüne uygulanır. İki çeşit yorgan vardır. Bunlar ipekli ve basma yorganlardır. Bergama’ya özgü *Ebe Göbeği* ve *Zincirli Yorgan* en çok sevilen modellerdir. Eskiden beri daha çok çeyizlik yorganlar yapılmaktadır. Köylüler kırmızı renkli, şehirli ise daha çok pembe, mavi ve eflatun renkli yorgan severler. Yorgancılar, arasta içerisinde Çukur Han’ın olduğu sokakta yer almaktadır. Eskiye nazaran önemini yitiren el yapımı yorganlar günümüzde daha çok çeyiz yorganı olarak tercih edilmektedir.
- **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Bergama Arastası

Foto. 60: Hayrettin Hendek 50 yıl önce çırak olarak başladığı yorgancılık zanaatını oğluna öğretmiştir.

● **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:**

Eski el zanaatlarından olan yorgan yapımının desteklenmesi, çırak, kalfa ve usta yetiştirilmesinin teşvik edilmesi, günlük yaşamda kullanımının artırılması gerekmektedir. Ayrıca iyi ve kaliteli yorgan yapımının devam etmesi için yeni ustalar yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Halk Eğitim Merkezi Kurslarına yorgan yapımı da dâhil edilebilir.

● **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları):** Yok

● **Unsur İle İlgili Bu Güne Kadar Yapılmış Faaliyetler:** Yok

● **Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi:** Yok

Foto. 61: Bergama'ya özgü "Ebe Göbeği" modeli adı verilen yorgan çeşidi

2.6.7 UNSURUN ADI: SEPET YAPIMI

● **Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Sepetçilik

● **Unsuru Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** Bergama Atmaca Mahallesi

● **Unsurun Kısa Tanımı:** Sepetin ham maddesi olan ince söğüt dalları Bergama içinden; Kozak Yolu ve Bakırçay kenarlarındaki söğüt ağaçlarından kesilir, öncelikle dalların yaprakları ve kabukları soyulur. İlk önce tabanı yapılan sepetler kargı, hayıt, söğüt dallarından yapılır. İsteğe göre sepetler sağlamlık için verniklenebiliyor ve yine isteğe göre boyanıyor. Sipariş üzerine Bergama içine yapılan sepetler köylere ve Ayvalık, Edremit ve Dikili gibi turistik yerlere de satılabilmektedir.

Sepet çeşitleri; Döşemeli Sepet, Zembilli Sepet, Keletir Sepet, Banyo Sepet, Ellice Sepet, Tütün küfesi (Köfün-köfe, hayıt dalından yapılır) ile Kafesli Sele ve Çay Selesidir.

Sepet yapımında kullanılan aletler; yargıç, tokmak, bıçak, çakı, orak ve makastır. Sepet örücülüğü de diğer zanaatlar gibi unutulmaya yüz tutmuş Atmaca Mahallesi'nde iki üç kişi usta olarak kalabilmiştir. Yetişen çırak yoktur.

● **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Bergama ve Türkiye geneli

● **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:** Eski el zanaatlarından olan sepet yapının üretiminin desteklenmesi için çırak, kalfa ve usta yetiştirilmesinin teşvik edilmesi, günlük yaşam ve turistik-hediyelik malzeme olarak kullanımının artırılması gerekmektedir.

● **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları):** Bergama Belediyesi

● **Unsur İle İlgili Bu Güne Kadar Yapılmış Faaliyetler:**

2016 yılından itibaren Bergama Kadın Girişimcileri Üretim ve İşletme Kooperatifi ile Bergama Halk Eğitim Müdürlüğü işbirliğinde sepet yapım kursları düzenlenmektedir.

Bergama Belediyesi 2017 yılında Bergama'nın Sepet Yapım Ustası Pancar'a Bergama Kadın Girişimcileri Üretim ve İşletme Kooperatif merkezinde bir oda tahsis etmiştir.

81. Uluslararası Bergama Kermesi (2017) süresince Geleneksel El Sanatçıları Sokağı açılmış ve bu sokakta halı sepet örme atölyeleri yapılmıştır.

Sepet Ustası Mustafa Pancar'a İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği 15. Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödüllerinde (2017) Geleneksel Zanaatların Yaşatılması Ödülü verildi.

Uluslararası Bergama Tiyatro Festivali (2018) programı dâhilinde sepet örme atölyesi gerçekleştirilmiştir.

● **Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi:** Yok

Foto. 62-63-64: 1958 Bergama doğumlu Mustafa Pancar babasının yanında 7-8 yaşından itibaren sepetçi çırığı olarak çalışmıştır. Pancar şu anda bu zanaati devam ettiren sayılı ustadan birisidir.

2.6.8 UNSURUN ADI: ÇEYİZ VE ÇEYİZ SERME

- **Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Gelin Çeyizi Hazırlama, Gelin Çeyizi
- **Unsurun Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** Türkiye Geneli
- **Unsurun Kısa Tanımı:** Gelin çeyizi yeni evli bir çiftin evlerinde ihtiyaç duyacakları hemen hemen tüm eşya ve alet-edevatların evlenecek kız ve ailesi tarafından hazırlanmasıdır. Düğün olmadan önce hatta daha kız çocuk yaşlardayken dantel örtüler, kese ve yelek-hırka gibi tamamen el işine dayanan-örgü eşyalar yanında işlemeli veya dantelli havlu, işlemeli yastık ve yatak takımları gibi dokuma ve el işinin biraya geldiği eşyalarda çeyiz içinde yer almaktadır. Halı-kilim, tencere-tava ve perde-kaneppe örtüsü gibi farklı ev ihtiyaçlarının da toplandığı çeyiz hazırlama sürecinin kız çocuklarının doğumu ile başladığı da görülmektedir. Kız çocukları doğduğunda komşu ve akrabaların çeyizlik çetlik, atkı ve hatta dantel büfe takımları getirmeleri adettendir.

Kız çocukları biraz büyüdükten sonra ise yakın akrabalarının yeni modeller çıktıkça ütü fritöz, blender gibi elektrikli küçük ev aletlerini dahi almaya başladıkları görülmektedir. Tüm bu unsurlar dâhilinde çeyizin hazırlık sürecine baktığımızda tam bir işbirliği ve sosyal katılımın söz konusu olduğu görülmektedir. Bu yardımlaşma temeline dayalı katılım süreci hem satın alınan eşyalarda ve hem de tamamen el işine dayalı örgü-dantel-işleme gibi geleneksel el sanatlarının yaşatıldığı el yapımı eşyaların hazırlamasında söz konusudur.

Çeyiz içinde ön plana çıkan unsurlar arasında “Çeyiz Sandığı” ise genellikle ahşap oyma veya kakma-kimi zaman ise oyma ve kakma tekniklerinin bir arada kullanıldığı bezemeler ile süslüdür. Yine çeyizin en önemli unsurları olan ve genellikle el işlemleri ve dantel oylar ile bezenen yatak takımları, oda takımları ve havlular gibi tamamen geleneksel el sanatlarını yansıtan eşyalar konudur. Çeyiz sandığı bu nedenle tüm çeyiz içinde en çok görülmek istenen ve en dikkat çeken unsurdur. Çeyiz sandığının kız evinden çıkarılarak erkek evine veya yeni evlenen çiftin var ise kendi evine götürülmesi de sandığın çeyiz içinde taşıdığı ayrıcalıklı anlamı nedeni ile önemlidir. Çeyiz sandığının kız evinden çıkarılması ve yeni eve götürülmesi genelde kız ve damat tarafından gelen geniş akraba kitlesinin katılımı ile yapılmaktadır. Çeyiz sandığı çıkarılırken kız evinde damat evinden gelen yiyeceklerin ve içeceklerin konuklara ikram edilmesi hatta bazı bölgelerde müzik eşliğinde oyunlar oynanması gelenekleri de vardır.

Yıllarca süren hazırlık süreçleri sonrasında çeyizde yer alan el işlerinin yıkanması, ütülenmesi ve sergilenmesi diğer ev eşyalarının bakımları yapılarak, kurdele ve fiyonklarla süslenerek sergilenmeye hazırlanması ise “Çeyiz Serme” olarak karşımıza çıkmaktadır. Yıllar süren çabalar sonrası bir araya getirilen ve kutulardan çıkarılan

eşyalar yine komşuların, akrabaların ve kız evi yanında erkek evi de denilen damat tarafından gelen kadınların birlikte çalışması ile yıkanmakta-ütülenmekte ve sergilenmek üzere hazırlanmaktadır. Çeyiz sergileme ile kız tarafının hazırladığı tüm eşyalar ya kızın evinde ya da düğünden önceki bir süreçte yeni evli çiftin oturacağı yer belli ise onların evine komşu-akraba ve dostların gelip görmesi için yerleştirilmesidir. Çeyiz görmeye gelenler yeni evlenen çiftlere yardım olması için tabaklar-epsiler ve geleneksel el işleri ile bezenmiş yemeni, kırlent, seccade gibi eşyalar getirmektedirler. Yeni evli çiftin evlerinde ihtiyaç duyacakları eşyaların hazırlanması kapsamında yardımlaşma ve işbölümü oluşmasını sağlayan bu gelenek birçok farklı geleneksel ögenin yaşamasına da yardımcı olmaktadır. Bunlar ana hatları ile şöyle sıralanabilir;

2. Dantel, işleme, oya vb. el sanatlarının yaşatılması
3. Büyük çaplı işlerde halk arasında eskiden beri var olan ve imece usulüne dayanan dayanışma ve işbirliği ögelerinin yaşatılması
4. Çeyiz sandığı geleneğinin devam etmesi sayesinde geleneksel tarzda ahşap oyma ve kakma sandık yapımının yaşatılması
5. Çeyiz serme ve sandık çıkarma dâhilinde yaşatılan geleneksel müzik ve dans ögelerinin yeni nesillere aktarılması ve öğretilmesi.

● **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Türkiye Geneli

● **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:** Unsurun birçok farklı kültürel içeriğe aynı anda sahip olması nedeni ile halkbilimciler tarafından tüm ayrıntılarının ortaya konulması yönünde incelemeler yapılması gerekmektedir. Ardından farklı kültürel içeriklerin bütünselliğinin korunması ve yaşatılması için gerçekçi öneriler sunulması mümkün olabilecektir.

● **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları)** Bilinmemektedir.

● **Unsur ile İlgili Yapılmış Faaliyetler:** Bilinmemektedir.

● **Unsur ile İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi:**

BAYATLI, Osman, (1941) Efsaneler ve Adetler

BAYATLI, Osman, (1943) Zeybek Oyunları

BAYATLI, Osman, (1957) Bergama'da Alevi Gelini ve İnançları

Foto. 65: Çeyizi içinde bir gelin

2.6.9 UNSURUN ADI: SÜNNET YATAĞI

- **Unsurun Bilinen Diğer Adları:** Sünnet Yatağı Süslenmesi
- **Unsuru Uygulayan Grup, Topluluk ve Kişiler:** Ege, Trakya bölgeleri başta olmak üzere Türkiye Genelindeki sünnet çocuğu aileleri.
- **Unsurun Kısa Tanımı:** Sünnet yatağı, sünnet olacak çocukların iyileşme dönemlerinde içinde yatacağı yatağın süslenmesi ile oluşan bir kültürel unsurdur. Yatağın süslenmesi ile iyileşme sürecinde olan çocuğa moral verilmesi ve genelde iyileşme dönemini yaşıtı arkadaşları ile geçiren sünnet çocuğu ve arkadaşları için eğlenceli bir ortam oluşturmak istenmesidir.

Geçmişinin ne kadar eskiye dayandığı bilinmemekle birlikte 18.yy sonlarından bu yana var olduğu bilinmektedir. Trakya, Marmara'nın güneyi ve Ege bölgesindeki sünnet yataklarında genellikle geleneksel el sanatlarımız içinde sayılan dantelli, işlemeli ve özellikle de tel kırma işi ile bezenmiş bohçalar, sünnet yatağının dayandığı duvarları kaplamaktadır. İpek veya yün duvar halıları ile kadife üzerine yapılmış işlemlerle bezeli örtülerin de duvarların süslenmesinde kullanıldığı görülmektedir. Duvarlar bu şekilde süslendikten sonra yatağın dört köşesine genelde ahşaptan olan direkler dikilir. Odanın tavanına kadar yükselen bu direkler genellikle rengârenk oyalı yemeniler ile kaplanmaktadır.

Sünnet yatağının süslenmesinde kullanılan tüm el işi bezemeli eşyalar komşu, akraba ve dostlardan toplanmaktadır. Hatta en gösterişli ve süslü bohça ve yemenilere ulaşılması için sünnet annesi haftalar öncesinden çevresine haber salarak bu eşyaların toparlanması işine başlamaktadır. Ayrıca yatağın süslenmesi işini yine sünnet çocuğunun anne ve teyze gibi kadın aile üyeleri arkadaş ve dostları ile birlikte yapmaktadırlar.

Yatak süslenirken müzikler eşliğinde eğlenilmesi ve sünnet çocuğunun arkadaş anneleri ve akrabalarının hazırladığı yiyecek ve içeceklerin yatağı hazırlayan konuklara ikram edilmesi söz konusudur.

- **Unsurun Coğrafi Dağılımı:** Türkiye Geneli
- **Unsurun Korunmasına Yönelik Olarak Önerilen Koruma Önlemleri:** Bulunmamakta.
- **Konu ile İlgili Bulunan Kurum/Kuruluşlar (üniversitelerin ilgili bölümleri, araştırma merkezi, enstitü, sivil toplum kuruluşları) :** Bilinmemektedir
- **Unsur İle İlgili Bu Güne Kadar Yapılmış Faaliyetler:** Bilinmemektedir.
- **Unsur İle İlgili Elde Bulunan Yayınların Listesi:** Bilinmemektedir.

3 BERGAMA'NIN HAYAT KAYNAĞI: DOĞAL MİRAS ALANLARI

Bergama arkeolojik zenginlikleri ile tanınan, ancak kentsel sit alanları, doğal miras alanları ve Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamaları da çok zengin olan bir kenttir. Kent, antik dönemden günümüze değin, Bakırçay Ovası'nın zengin tarımsal alanlarından beslenmektedir. Kentteki birçok kültürel değer bu ovanın bereketi sayesinde oluşmuş veya günümüze değin yaşayabilmiştir. Bergama dokumalarının pamuğu ve keçi kılı bu ovada yetişen pamuk ve çevresindeki zengin hayvansal üretimden destek almıştır. Parşömenin antik çağda Bergama'da hayat bulmasını sağlayan hayvansal üretim yine kentin çevresindeki yaylalarda sürdürülmektedir.

Kentin yanı başında yükselen Kozak Yaylası, sadece Bergama'nın içinde bulunduğu bölgenin değil, ülkemizin ve hatta dünyanın oksijen deposu olarak bilinmektedir. Kozak Yaylası aynı zamanda yer altı kaynakları açısından da oldukça zengindir. Yaylada işletilen maden ve taş (granit) ocaklarının sebep olduğu çevre kirliliği ile ilgili yerel halkın ve çevre koruma örgütlerinin ciddi kaygıları bulunmaktadır.

Kozak Havzası doğuda Madra Dağı (1343m), kuzeyde Yaylacık (1250 m) ve Dede Dağı (1219 m), batıda Kozak Çayı, güneyde Sakar Dağı (968 m) ile çevrilidir. Kozak Çayı vadisi 400-500 m arasında bulunurken, Hisar, Göbeller ve Aşağıbey köylerinin güneyindeki tepelerin yüksekliği 730 m. dir. Havzanın yıllık ortalama yağış toplamı 939.8 mm, yıllık ortalama sıcaklık 11.4 C'dir. Hakim rüzgar yönü kuzeydir. Havzadaki orman altı bitki örtüsü, laden (*Cistus salviifolius* L.), üçgül (*Trifolium* ssp.), eğrelti (*Polypodium* ssp.), fiğ (*Vicia* ssp.), karahindiba (*Taraxacum* ssp.), mürdümlük-yalancı burçak (*Lathyrus* ssp.), kırmızı yumak (*Festuca rubra*), meryemana dikenini (*Silybum maritimum* L.), tüylü meşe (*Quercus pubescens* Willd.), böğürtlen (*Rubus fruticosus* L.), kofa (*Juncus* ssp.) gibi türlerden oluşmaktadır.

Bu ağaçlar Kozak yaylası dışında, Bergama'nın güney-güney doğusunu çevreleyen Yund Dağı'nda da görülmektedir. Bu nedenle ormancılık başta Kozak Yaylası'ndaki mahalleler olmak üzere, Yund Dağı'nda ki pek çok mahallede gelir kaynağı olarak görülmektedir. 64 orman, 37 orman kenarında yer alan mahalle olmak üzere toplam 101 mahalle de aktif olarak yürütülmektedir. Bu mahalleler Bergama toplam nüfusunun %25'ine karşılık gelmektedir.

Öte yandan Kozak Yaylası, sahip olduğu fıstık çamı ekim alanları nedeni ile toplam 17 köyden oluşan, yaklaşık on bin nüfuslu özel bir ekolojik havzadır. Havza, kendine özgü iklim, toprak ve su yapısına

sahip bölge, ekolojik zenginliğiyle, üzerinde yaşayan insanlara çok önemli bir yaşam alanı sunmuştur. Kozak Yaylası ekonomik yönden ise altın madenlerinden daha çok gelir sağlayan, Dünya'nın başta gelen ve Türkiye'nin tek doğal fıstık çamı ormanlarını içinde barındırmaktadır.

Bu havzada fıstık çamı topluluklarının yayıldığı alanların anakayası granitler iri taneli kayalar olduğundan, parçalanma ve ayrışmaları sonucu kaba bünyeli (kumlu) toprakları vermektedirler. Gerek toprağın, gerekse anamateryalin, bünye ve strüktür özelliği kaba ve gevşek olduğundan, kolaylıkla köklerin derinlere ulaşmasına izin vermektedir. Fıstık çamının doğal yayılış gösterdiği alanlarda yükseklik 120 ile 730 m arasında değişmektedir.

Kozak yöresinde Fıstıkçamı Alanları:	(Dekar)
Tapulu araziler	165.000
Köy (muhtarlık) tüzel kişiliğine ait araziler	14.300
Özel ağaçlandırma	13.477
Çalışması devam eden özel ağaçlandırma	2.040
Devlet Ormanı saf fıstıkçamı sahası	2.730
Devlet Ormanı karışık fıstıkçamı sahası :	1.720
Toplam	199.267

Kozak havzasının Ortalama Fıstık Geliri:	
İç fıstık üretimi	900- 1000 Ton
Yıllık ortalama fıstık geliri	1.000.000 kğ x160,00 kğ/TL =160 000 000 TL ⁸
Ortalama hane başına gelir	160 000 000 / 3228 = yaklaşık 50 000 TL
Yıllık işlem gören Tapulu kesim adedi	100-150 adet
Kesimde elde edilen miktar	15.000-20.000m ³ kabuklu gövde hacminden 7.000-10.000m ³ yakacak emval ile 5.000-20.000 ster odun

Fıstıkçamı İle İlgili Genel Bilgiler:	
Bir adet kozalağın ortalama ağırlığı	: 350-450 gr.
Orta yaşlı bir ağaçtan elde edilen kozalak sayısı	:100-250 adet
Normal bir kozalakta ortalama tohum miktarı	: 60-80 gr
Normal bir kozalakta ortalama çıkabilecek iç fıstık miktarı	: 12-15 gr iç fıstık
Genel olarak: 4 Kg kozalakta 1Kg Tohum (Küner) elde edilir. 4 Kg Tohumdan (Küner) 1 Kg iç fıstık elde edilir.	

⁸ 2017 yılındaki Fıstık Çamı kilo fiyatına göre hesaplanmıştır.

Kozak yöresinde kabuklu fıstık (Küner) işleyen 14 adet tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin 13 adeti özel sektöre ait olup bir adedi Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın desteği ile yapılan kooperatiftir.

Bu tesislerde toplam 4.800 Ton küner işlenmesi sonucu elde edilen iç fıstığın:

- 150-200 tonu iç piyasada,
- 300 tonu Güneydoğudan yapılan sınır ticareti ile,
- 400-500 tonu Ege Bölgesi'nden yapılan ihracat sonucu piyasaya arz olunmaktadır.

Foto. 66: Kozak Platosundaki fıstık çamlarından görüntü

Kozak Yaylası'nda yaşayan halkın tamamı Yörük'tür. Yayla halkı atalarının konar-göçer yaşam tarzından dolayı, kendilerine özgü bilgi birikimine sahip olmuştur. Bu nedenle Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamaları açısından çok zengindirler. Kozak'ta insanlar her ne kadar modern ölçülere göre yaşasalar da geleneklerin kaybolması geçmişin bıraktığı izlerin silinmesine izin vermemektedirler. Bu sayede bayramlar hala büyük bir coşku ile yaşanır. Düğünleri tek gecelik bir eğlence değil, bir hafta önceden başlayan hazırlıkları ile tam bir şölen havasındadır.

Bergama çevresindeki doğal miras alanları aynı zamanda halkın Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarının yoğun olarak devam ettiği alanlar ve kentin geçim kaynağı tarım ve çam fıstığı üretiminin de yapıldığı alanlardır. Doğal miraslar içinde Bakırçay Ovası'ndan

geçen dereler, Kozak Yaylası'nın suları temizlikleri ve doğal değerleri ile ayrı bir öneme sahiptir.

Öte yandan halkın geçim kaynakları içinde önemli yere sahip zeytinlikler Bergama'nın doğal mirasının büyük bölümünü oluşturmaktadır. Zeytinlik alanları aynı zamanda dünya üzerinde en çok rüzgâr alan mekânlar olduğu için Bergama yenilenebilir enerji üretiminin önemli bir merkezidir. Bergama'da hâlihazırda kurulu olan rüzgar türbinlerinin alanın görsel bütünlüğüne herhangi bir olumsuz etkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, gelecekte yeni türbinlerin kurulmasının planlanması halinde, bunların yerleşim alanları belirlenirken, Bergama'nın üstün evrensel değerlerini oluşturan "Kültürel Peyzaj" özelliği nedeni ile Dünya Miras Alanı bileşenleri arasındaki görsel bağların korunmasına özen gösterilmelidir.

Kentin sahip olduğu doğal miras öte yanda son yıllarda doğal turizm ve eko turizm açısından da değerlendirilmeye başlanmıştır. Yerel yatırımcıların ilgi gösterdiği bu sektör ile ilgili akademik ve sektörel çalışmalarda son yıllarda artış görülmektedir.

Bergama ve çevresindeki zeytinliklerin, Kozak Yaylası'nın, derelerin korunması antik çağdan günümüze değin, doğal mirasın sunduğu ve desteklediği imkânlar ile ayakta kalan Bergama'nın ve Bergamalıların yaşaması için hayati öneme sahiptir.

Foto. 67: Zeytin toplayan bir Bergamalı

4.1 PAYDAŞLAR VE KATILIM

Bergama Alan Yönetim Planı hazırlıklarına Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi Adaylık çalışmaları ile eş zamanlı olarak başlandı. Planın olgunlaşması sürecinde ve uygulama aşamalarında eşgüdüm sağlanabilmesi, planın sahiplenilmesi ve stratejik amaçlarına ulaşabilmesi için paydaş analizinin yapılması, plan hazırlıklarının önemli unsurlarından birisi olarak ele alınmıştır.

Bu bağlamda planın stratejik amaçları çerçevesinde:

- Bergama'nın korunması ve yaşatılması için çalışan resmi ve gönüllü kişiler,
- Bu çalışmalardan etkilenen kişiler,
- Çalışmaları ve alınan kararları etkileyen, şekillendiren kişiler,

plan hazırlıkları içinde yer alırken, planın uygulanmasında da bu kişiler kendi yasal veya gönüllü olarak yürüttükleri çalışmalarda nasıl daha iyi işbirlikleri geliştirilebileceği konusunda ilk deneyimlerini kazanmış oldular.

Paydaşlarla, Bergama'nın sorunları, koruma çalışmalarından neler bekledikleri, kültürel miras ile zenginleştirilmiş bir yaşamın sürdürülebilirliği için yapılması gerekenler gibi farklı konularda fikir alışverişleri yapılmıştır.

Paydaşların, kültürel değerlerinin korunduğu ve kültürel değerler ile barışık bir kalkınma sürecinde Bergama'da gördükleri tehditler, fırsatlar, güçlü yönler ve zayıf yönler; görüşme, nominal grup vb. yöntemler kullanılarak belirlenmiştir.

Yine planın olgunlaşma sürecinde düzenlenen farklı mecralardaki onlarca toplantı, grup görüşmeleri, ikili görüşmeler ve fikir geliştirme çalışmaları⁹, paydaşları ve halkı bir araya getirerek, Bergama'nın tüm yönlerinin ve tüm sorunlarının tartışılmasına zemin hazırladıkları için çok faydalı oldular.

Elinizde bulunan bu planın hazırlık sürecinde iki farklı aşama kaydedilmiştir. İlk aşama 2011-2016 yılları arasını kapsamaktadır. Bu süreç içinde Bergama Belediyesi tarafından taslak yönetim planı uygulanmıştır. Söz konusu planda Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık sürecinde yapılması gerekenler ile uzun vadede geçerli bir yönetim planı hazırlanması için gerekli adımlara yönelik eylemler uygulanmıştır. Bergama UNESCO Dünya Miras Listesine girdikten

⁹ Toplantı ve çalışmalarda alınan kararlar veya tartışılan konular hakkında EK 1'e bakınız.

sonraki süreçte Kültür ve Turizm Bakanlığı, MTA, Dışişleri Bakanlığı gibi resmi ve ulusal kurumlar ile yerelde İzmir Valiliği, Bergama Kaymakamlığı, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Karayolları Bölge Müdürlüğü, DSİ Bölge Müdürlüğü, farklı STK ve vakıflar ile akademisyenlerin bilgi birikimlerinden faydalanılarak kimi eylemler hayata geçirilmiş kimi eylemler ise planlanmıştır.

Bu eylemler arasında Bergama ve çevresindeki arkeolojik alanların tespit ve tescillerine ilişkin çalışmalar Koruma Bölge Kurulu ile birlikte yürütülmüştür. Korumanın ilk ve ana adımı olan bu çalışmalar Bergama çevresindeki varlıklarla ilgili olarak halen yürütülmektedir. Yine Somut Olmayan Kültürel Miras'ın tespit ve tesciline yönelik ulusal çapta ilk çalışmalar söz konusu taslak yönetim planı kapsamında yürütülmüştür.

Bu çalışmalar esnasında işbirliği içine girilen kişi ve kurumlar ile bir araya gelinerek, hem çalışma ayrıntıları hem de alınan sonuçlar farklı zamanlarda paylaşılmıştır. Yerelde yürütülen koruma ve yaşatma çalışmalarının parçası olarak, yapılan toplantı ve ikili görüşmelere dayanan fikir alışverişleri yanında ülkemizde 2004 yılından bu yana yasal olarak da "**katılım mekanizmasının**" kurulması gerekmektedir. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda 2004 yılında getirilen "Alan Yönetimi" sistemi kapsamında bu yönetim planının hazırlanması, uygulanması ve izlenmesi süreçlerinden sorumlu Danışma Kurulu ile Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu oluşturulmuştur.

2863 sayılı Kanun, Ek Madde 2 ye göre Bakanlıkca hazırlanan veya hazırlatılan plan taslağının, tartışılması, geliştirilmesi, karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla alanda mülkiyet hakkı bulunanlardan, meslek odaları ve sivil toplum örgütleri üyeleri ile üniversitelerin ilgili bölümlerinin öğretim üyelerinden Bakanlıkça bir **Danışma Kurulu** oluşturulur.

Aynı maddeye göre yönetim planlarının uygulamaya konması ve eylemlerinin uygulanmasını takip için yine katılımcı bir yaklaşım ile Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu kurulmaktadır. Söz konusu maddeye göre "Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hizmetine ihtiyaç duyulan idarelerin birer temsilcisi ve danışma kurulunca seçilecek iki üyenin katılımıyla **Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu** kurulur. Kurul, taslağı inceleyip mutabakata varmak suretiyle yönetim plânını altı ay içerisinde onaylamaya ve bu plânın uygulanmasını denetlemeye yetkilidir.

Tüm paydaşların yani proje ve eylemlerin uygulayıcıları, finansörleri, denetçileri ile proje çıktılarından dolayı ya da dolaysız şekilde yararlananlar arasındaki ilişkilerin sağlıklı işlemesi için kurulan "Danışma Kurulu" aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

DANIŞMA KURULU (2012-2016)

(05.12.2012 Bergama Belediye Meclis Kararı ile kurulmuştur.
Görev süresi 20.08.2016'da sona ermiştir.)

Sıra	Kurum-STK
1	Kültür ve Turizm Bakanlığı
2	İzmir Valiliği – İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
3	Bergama Belediyesi
4	Alman Arkeoloji Enstitüsü
5	ICOMOS Türkiye
7	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
8	E.Ü. Bergama Meslek Yüksek Okulu
9	Dokuz Eylül Üniversitesi – Mimarlık Fakültesi
10	Ege Üniversitesi - Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
11	Bergama Ticaret Odası
12	Bergama Amatör Fotograf Sanatı Derneği (BEAFSAD)
13	Bergamayı Sevenler Turizm Derneği
14	Bergama Kültür ve Turizm Derneği (BERTUR)
15	Hera Otel
17	Ulu Cami Mahallesi Muhtarlığı

DANIŞMA KURULU (22.02.2017'den bu yana)

Sıra	Kurum-STK
1	İzmir Valiliği – İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
2	Bergama Belediyesi
3	Bergama Kazı Başkanlığı -Alman Arkeoloji Enstitüsü
4	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi -Mimarlık Fakültesi
5	Ege Üniversitesi- Bergama Meslek Yüksel Okulu Müdürlüğü
6	Dokuz Eylül Üniversitesi- Mimarlık Fakültesi
7	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)
8	İzmir İl. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
9	Bergama Ticaret Odası
10	İzmir Turizm Tanıtma Vakfı (İZTAV)
11	Bergama Kültür Sanat Vakfı (BERKSAV)
12	Bergama Amatör Fotograf Sanatı Derneği (BEAFSAD)
13	Bergamayı Sevenler Turizm Derneği
14	Bergama Kültür ve Turizm Derneği (BERTUR)
15	Hera Otel
16	Kurtuluş Mahallesi Muhtarı
17	Yerlitahtacı Mahallesi Muhtarı
18	SS. Bergama Halıcılık ve El Sanatları Geliştirme Emek Yoğun Üretim Pazarlama ve İşletme Kooperatifi

EŞGÜDÜM VE DENETLEME KURULU (2014-2016)

(15.01.2014 tarihinde Bergama Belediye Meclis Kararı ile kurulmuştur.
Görev süresi 20.08.2016'da sona ermiştir.)

Sıra	Kurum-STK
1	Alan Başkanı – Bergama Belediyesi
2	Kültür ve Turizm Bakanlığı
3	İzmir Valiliği – İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
4	Bergama Kaymakamlığı- Bergama Müze Müdürlüğü
	ICOMOS Türkiye
5	Bergama Belediyesi
6	Bergama Kazı Başkanlığı
7	Ege Üniversitesi Rektörlüğü
8	E.Ü. Bergama Meslek Yüksek Okulu
9	İZKA
10	Vakıflar İzmir Bölge Müdürlüğü
11	DSİ 2. Bölge Müdürlüğü
12	Bergama Ticaret Odası
13	BERKSAV
14	Selçuk Mahallesi Muhtarlığı

EŞGÜDÜM - DENETLEME KURULU (22.02.2017'den bu yana)

Sıra	Kurum-STK
1	Alan Başkanı
2	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
3	İzmir Büyükşehir Belediyesi Etüd ve Projeler Dairesi Başkanlığı Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürlüğü
4	Bergama Belediyesi
5	Vakıflar İzmir Bölge Müdürlüğü İzmir Bölge Müdürlüğü
6	Bergama Kaymakamlığı Bergama Müze Müdürlüğü
7	Bergama Kazı Başkanlığı Alman Arkeoloji Enstitüsü
8	Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü
9	Danışma kurulundan gelecek üye
10	Danışma kurulundan gelecek üye

Planın gerek hazırlık gerekse uygulama aşamalarında yukarıda dikkat çekilen paydaşlar ve genel anlamda katılım mekanizmasının etkin şekilde işletilebilmesi için 2863 Sayılı Kanun Ek Madde 2'ye göre "Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından eşgüdümün sağlanması amacıyla bir alan başkanı belirlenir. (...)" Alan başkanı, aynı zamanda

yönetim planının onaylanması ve uygulamaların izlenmesinden de sorumlu olan Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'nun da başkanıdır. Bergama Alan Başkanı ilk olarak 15.01.2014 tarihinde, Bergama Belediye Meclisi Kararı ile atanmış ve bu göreve Ocak 2012'de Bergama Belediyesi Bünyesinde kurulan "UNESCO Dünya Mirası ve Alan Yönetimi Birimi'nin koordinatörü olan Yaşagül Ekinci Danışan getirilmiştir. Yetkilerin Kültür ve Turizm Bakanlığı'na geçtiği 2016 yılındaki yasal düzenlemelerden sonra Danışan, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 08.12.2016'da tekrar Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alan Başkanı olarak atanmıştır.

Foto. 68: Mayıs 2015'de düzenlenen bir toplantıda paydaşların bir bölümü Bergama'nın trafik sorununun nasıl çözülebileceği yönündeki görüşleri tartışıyorlar

Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanının Yönetim Planı hazırlıklarının en başında kurulan katılımcı mekanizmanın düzenli olarak işleyebilmesi için gerek Danışma Kurulu gerekse Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu senede en az iki kez Bergama'da bir araya gelmektedir. Bu toplantıların tarihleri, oturum mekanı ve toplantı gündemi ile ilgili bilgileri kurul üyelerine Alan Başkanı toplantıdan makul bir süre öncesinde iletir. Öte yandan gerek duyulan hallerde kurullar tüm üyeleri ile Bergama'da ya da toplantı gündemine göre Bergama dışında bir alanda bir araya gelebilecektir. Danışma Kurulu'nu, Alan Başkanı'nın yanı sıra, kurulun kendi içinden seçeceği Başkanı da toplantıya çağırabilir. Kurullardaki üyeler uzmanlık gerektiren belirli konularda ayrıca kendi aralarında küçük gruplar halinde de bir araya gelerek, belirli konuları tartışarak, vardıkları sonuçları veya önerileri Alan Başkanı'na, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na veya Bergama Belediyesi'ne iletebilirler. Son olarak bu toplantıların tümüne kurul üyeleri dışından kişiler davet edilebileceği gibi, toplantılarda kapılar kurul dışındaki kişilerin katılımına her zaman açıktır.

4.2 KORUMADA FİNANSAL KAYNAKLAR

Koruma alanında oldukça kısıtlı sayı ve nitelikteki parasal kaynakların son yıllardaki yasal düzenlemelerle oldukça üst düzeye çıkartıldığı gözlemlenmektedir. Bergama'da korumanın finansmanında kaynakları merkezi, yerel ve özel sektör kaynakları şeklinde üç başlık altında incelemek mümkündür.

1- Merkezi kaynaklar: Genel bütçeden korumada sorumlu kurum ve kuruluşlara aktarılan kaynaklardır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kalkınma Ajansları ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bütçeleri bu kaynaklar arasında sayılabilir.

2- Yerel yönetimlerin kaynakları: Genel olarak yasalarla belirlenmiş katkı paylarından oluşurken, Bergama Belediyesi kendi öz gelirlerini, Büyükşehir Belediyesi'nden aldığı kaynakları veya İller Bankası'ndan sağladığı finansal kaynakları kültürel koruma, yaşatma ve miras yönetimi vb. konularında kullanabilmektedir.

3- Özel sektör kaynakları arasında, ulusal veya uluslararası kurumların koruma projelerine sağladığı katkılardan, özel sektör firmalarının sponsorluk veya sosyal sorumluluk projeleri ile koruma projelerine aktardıkları kaynaklara kadar geniş bir çerçevede toplanan kaynaklar bulunmaktadır.

2863 sayılı yasaya göre ülkemizde kamu kurum ve kuruluşları sahip oldukları taşınmaz kültür varlıklarının korunması için bütçelerinden her yıl yeterli ödenek ayırmaktadırlar. Özel ve tüzel kişilerin elindeki varlıkların korunması için ise genel olarak merkezi kurumların sağladığı hibeler ve söz konusu sivil mimarlık örneği kültür varlıklarının maliklerine verilen bazı muafiyetler ile finansal kaynak yaratılmaya çalışılmaktadır.

Bergama'daki arkeolojik sit alanlarının bakımı ve alanlardaki varlıkların restorasyonları için Kültür ve Turizm Bakanlığı kaynak aktarmaktadır. 2014 yılında başlatılan Kızıl Avlu restorasyonu ve 2013-2014 yıllarında yapılan Asklepieion ve Kale Tepesi'ndeki yürüyüş parkurları ve aydınlatma tesisatı gibi çalışmalar Bakanlığın finansmanı ile sağlanmaktadır.

Arkeolojik alanlarda devam eden kazılar, koruma çalışmaları ve restorasyonları Alman Arkeoloji Enstitüsü (Kazı Başkanlığı) kendi bütçesinden ve üçüncü kişilerden sağladığı sponsorluk kaynakları ile yürütmektedir.

Kentsel Sit alanı içinde kalan kültür varlıklarının korunması ve restorasyonları için ise merkezi kurumlar özel kişilere farklı şekillerde yardımlar gerçekleştirebilmektedirler. Örneğin Kültür ve Turizm Bakanlığı mali durumu alt/orta gelir seviyesinde olan kültür varlığı sahiplerine nakdi (parasal) yardımlarda bulunmaktadır.

Nakdi yardımlar, taşınmaz kültür varlıklarının bakım ve onarımıyla ilgili proje hazırlanması ve uygulamaları için Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılacak parasal yardımları kapsar.

Öte yandan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın uygun görmesi ile Vakıflar Genel Müdürlüğü, belediyeler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, maliklere lüzum görülen hallerde, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma, bakım ve onarımlarına, teknik eleman ve ödenekleri ile yardımda bulunabilirler.

Aynı şekilde bir kamu kurumu olan TOKİ idaresi de 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu uyarınca verdiği kredilerin en az %10'unu tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı ve restorasyonu işlemlerine ilişkin özel hukuk kişilerinin başvurularında kullanılmaktadır. Bu kapsamdaki öncelikli projeler Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nca müştereken belirlenmektedir.

Belediyelerin koruma alanında hizmet vermesi için ise "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı" oluşturulmuştur. Bu katkı payı 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun 8. ve 18. maddeleri uyarınca mükellef hakkında tahakkuk eden emlak vergisinin %10'u ayrılarak oluşturulmaktadır. Bu payın belediyelerin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması amacıyla hazırlanan projeler kapsamında kamulaştırma, projelendirme, plânlama ve uygulama gibi faaliyetlerde kullanılması öngörülmüştür. Bergama Belediyesi 2006 yılından günümüze değin bu paylardan çok düzenli olarak yararlanmıştı.

Belediyelere ayrıca Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP) yapımı için verilmesi öngörülen ödenekler de bulunmaktadır. Bu ödeneklere göre; KAİP yapımı için belediyelere aktarılmak üzere İller Bankası Genel Müdürlüğü bütçesine yeteri kadar ödenek konur. Ayrıca Büyükşehir Belediyeleri de Koruma amaçlı imar planları ve imar planlarına destek vermektedir.

Belediyelerin kültür ve tabiat varlıklarını koruma uygulamalarına yapılan katkılardan bir diğeri ise imar uygulamalarına yapılan yardımlardır. Belediyelerin imar uygulamaları yapabilmeleri için, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca verilen bir yardım türüdür. Bu yardım kamulaştırma ve düzenleme alanlarında verilir. Bakanlıkça onaylı dört yıllık imar programında bulunması koşulu ile kamulaştırma alanında tarihi ve turistik eserlerin ve anıt çevrelerinin açılması işlerine, düzenleme alanında ise tarihi ve turistik eserlerin çevrelerinin düzenlemesine ilişkin uygulamalara verilmektedir.

Öte yandan kültür varlığı sahipleri devlet tarafından alınan birçok vergiden de muaftır. Örneğin taşınmaz kültür varlığı malikleri veraset ve intikal vergisi ödememezler. Tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerinde verilen mimarlık hizmetleri ile projelerin uygulanması kapsamında yapılacak işler katma değer vergisinden muaftır. Taşınmaz kültür varlıklarının devir ve iktisabında yargı harçları, noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu ve kadastro harçları, konsolosluk harçları, imtiyazname ruhsatname ve diploma harçları ödenmez. Taşınmaz kültür varlıkları ile 1. ve 2. derece arkeolojik sit alanı ve 1. derece doğal sit alanı olmaları nedeniyle üzerlerine kesin yapılanma yasağı getirilmiş taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları olan parseller her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Kültür varlıklarının korunması maksadıyla tespit, proje, bakım, onarım, restorasyon ve kazı ile müzelerin güvenliği için kullanılmak şartıyla, TBMM, Milli Savunma Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce dışarıdan getirilecek her türlü araç, gereç, makine, teknik malzeme ve kimyevi maddeler ile altın ve gümüş varak, her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Taşınmaz kültür varlıklarında yapılan onarım ve inşaat işleri Belediye Gelirleri Kanunu gereğince alınacak vergi, harç ve harcamalara katılma paylarından da muaf tutulmaktadır.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, kentteki geleneksel konut ve ticaret bölgelerinin bulunduğu alanlarda yaşayanlar çoğunlukla orta ya da alt/orta gelir grubundadırlar. Bir diğer deyişle, maliki oldukları ya da içinde yaşadıkları kültür varlığı niteliğindeki yapıda gerekli onarım ve yenileme işlemlerini karşılayacak parasal güçleri yoktur. Bu nedenle bu tür yardımlar ve vergilere ilişkin muafiyetler Bergama kentsel ve arkeolojik sitlerinde yaşayan ve taşınmaz kültür varlığı maliki nüfus için önemli finansal kaynaklardır.

Bergama Belediyesi her geçen sene Başbakanlık bünyesinde oluşturulan Başbakanlık tanıtma fonu ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yurtiçi ve yurtdışı tanıtım fonlarından da daha fazla yararlanmaktadır. 2015 yılı içinde bu yönetim planının önemli paydaşlarından biri olan İZKA (İzmir Kalkınma Ajansı) ile birlikte Bergama Belediyesi, Berlin, Dubai, Utrecht, Moskova, Tokyo, Paestum gibi uluslararası turizm fuarlarına birlikte katılmışlardır. Öte yandan Bergama Belediyesi ve Bergama Ticaret Odası, Berlin Turizm Fuarına düzenli olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı ile birlikte katılmaktadır.

4.3 KORUMADA DİĞER PLANLAR VE ETKİ ALANLARI

Bergama'nın da içinde bulunduğu Bakırçay Havzasını kapsayan **MANİSA-İZMİR BÖLGESİ 1/100.000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI**, 16.11.2015 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁰

Bu planda temel amaç; yaşanan hızlı ve kontrolsüz kentleşmenin, parçacı ve sektörel planlamanın yarattığı sorunların ortadan kaldırılması, kentleşme ve sanayileşmenin kontrollü gelişiminin sağlanması ve gelişmelerin sürdürülebilir kılınması, ekolojik dengeyi bozacak müdahalelerin engellenmesi, 2025 yılı hedef alınarak kültürel ve doğal değerlerin korunmasını sağlayacak biçimde gelişmenin yönlendirilmesidir. Bergama ve çevresinde yapılaşma, arazi kullanımı, maden ocağı işletimi, enerji yatırımı (rüzgar türbini + termik santral + nükleer santral vb.) sanayi bölgesi oluşturulması, karayolu düzenlemesi gibi kent nüfusunu, çevre kirliliğini, doğal ve kültürel varlıkların korunmasını, turizm planlarını ve kentteki sosyal yaşamı etkileyen genel hükümler içermektedir.

BERGAMA KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI, Bölge Koruma Kurulu'nun 08.06.2012 tarih ve 996 sayılı kararı ile yürürlüğe girmiştir. Planın 1/5000 ölçekli genel hükümleri ve 1/1000 ölçekli uygulama hükümleri Bergama'nın yerleşim alanlarını oluşturan ikinci derece arkeolojik sit alanları, üçüncü derece arkeolojik sit alanları ve üçüncü derece arkeolojik sit alanları + kentsel sit alanlarını kapsamaktadır.

Bu kapsamı ile Koruma Amaçlı İmar Planı Dünya Miras Alanı ve tampon bölgedeki tüm inşa, yerleşim, yenileme ve kullanım eylemlerine ilişkin genel hükümler yanında, ayrıntılı şekilde koruma ve restorasyon süreçleri, kullanılacak yapı malzemeleri, yapı ve restorasyon teknikleri, yerleşim ayrıntıları, inşa ve restorasyon süreçlerinde başvurulacak ustalık gereksinimleri gibi detayları da içermektedir.

BERGAMA İMAR PLANI Belediye Meclisi tarafından 11.10.2010 tarihinde 10-67 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Bu plan hükümleri Miras alanını direkt etkilememekte ancak tampon bölge içindeki birçok yerleşimdeki yapılaşma koşullarını belirlemektedir.

¹⁰ Çevre Düzeni Planı tam metni ve raporları için bakınız: <http://www.csb.gov.tr/gm/mpgm/index.php?Sayfa=sayfaicerik&IcId=937> ve Bergama'yı içine alan alt bölge analizleri için bakınız: http://www.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_100000/izmir_manisa/J18_16112015.jpg

Plan, yerleşim alanları dışında, sosyal donatı alanları, parklar, araç parkları, yeşil alanlar, ticari alanlar, idari alanlar, trafik hatları ve spor için ayrılan alanlar gibi farklı tüm kentsel dokuyu planlamaktadır. Bu planın detaylarına Bergama Belediyesi İmar Müdürlüğü'nden erişilebilir.

Yaptırımı açısından İmar Planı veya Koruma Amaçlı İmar Planı tek bir idari kurum tarafından (Belediye) uygulandığı için eylemlerinin yaptırımı ve planların izlenmesi (monitoring) kolaylıkla gerçekleştirilmektedir. Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı Yönetim Planı'nın eylemlerini gerçekleştirecek paydaşlar farklı kurum ve kuruluşlar ile STK lardan oluşmaktadır. Her bir paydaş sorumluluk-yetki açısından farklı konumlarda bulunmaktadır. Bu nedenle Yönetim Planı'nın eylemlerinin hayata geçirilmesinde ve izlenmesinde (monitoring) eşgüdüm mekanizmasının sağlıklı şekilde işletilmesi önemlidir. Bununla birlikte yönetim planının yereldeki eylemlerinin birçoğunda aktif şekilde sorumluluk alan Bergama Belediyesi ve Alan Yönetimi Planı'nın Dünya Miras Alanı'nın korunmasına odaklanan ruhuna ve eylemlerine aykırı gelen İmar Planı hükümlerini değiştirme yetkisine sahiptir. Yani Yönetim Planı ruhu ve eylemleri Bergama'daki diğer planların değiştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Örneğin kentsel site girmediği için Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında kalmayan Tümülsüz çevrelerindeki yerleşimlerdeki kat yükseklikleri imar planı kapsamında değişikliğe gidilerek azaltılmıştır.¹¹

1/100.000 ölçekli Manisa-İzmir Çevre Düzeni Planı'nın uygulanması ve izlenmesinden Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Kentsel Planlama Genel Müdürlüğü en üst düzeyde sorumlu ve yetkilidir. Bu plan ile Alan Yönetim Planı arasındaki ilişki Alan Yönetimi sistemi içindeki eşgüdüm mekanizması ile sağlanabilmektedir.¹²

Yukarıda sayılan tüm planlar arasındaki ilişkileri gösteren Şema 03 aşağıda yer almaktadır.

¹¹ 2015 yaz-sonbahar döneminde Bergama Belediyesi Tümülsüzler ile Kale Tepesi arasındaki görsel bağın devam etmesi için arada yer alan konutların yüksekliklerinin nasıl olması gerektiği konusunda "Ege Planlama" ile bilimsel çalışma yürütmüştür. Çalışmanın sonuçları çerçevesinde imar planı değişikliğine giderek kimi alanlarda kat yüksekliklerine sınırlama getirmiş, kimi alanlar ise yapılaşmaya kapatılarak "yeşil alan" statüsüne geçmiştir. Değişiklik kararı Kasım 2015 Belediye Meclis toplantısında kabul edilmiştir. İzmir Büyükşehir Meclisi tarafından da 18.03.2016 tarihinde onaylanmıştır.

¹² Bakınız sayfa 7, Şema 1: alan Yönetimi sistemi

4.4 ARKEOLOJİK SİTLER /ANITLAR / KENTSEL DOKU / DOĞAL MİRAS / GÜNLÜK YAŞAM / TOPLUMSAL KALKINMA

Bergama UNESCO Dünya Miras Alanı farklı sit alanlarını içinde barındırmaktadır.¹³ Kentteki arkeolojik ve kentsel sit alanları Selinos Deresi ve Kale Tepesi'nin doğal güzellikleri arasında kendine has bir peyzaj yaratmıştır. Bergama UNESCO Dünya Miras Alanı Kültürel Peyzaj özelliği ile listeye girmiştir. Binlerce yılın birikimi ve farklı kültürlerin katkısı ile oluşan bu peyzaj, aynı zamanda kentteki nüfusun kültürel ve sosyal yaşantısının da canlı olmasını sağlamıştır: Parşömenin Bergama'da ortaya çıkmasını sadece antik krallıkların kütüphane ve sanat üzerinden yaptıkları yarışlara dayandırmak eksik bir analizdir. Binlerce yıldır zaten yazı malzemesi olarak kullanılan derinin, ustalikle parşömene dönüşmesini sağlayan, Bergama ve çevresindeki doğal yaşamın zenginliğidir aynı zamanda. Tepeler ve temiz suları ve bu doğal zenginliklerden beslenen keçi sürülerinin çokluğu ve karatabaklıkta ustalaşmış insan gücünün varlığı birlikte düşünülmelidir.

¹³ Bergama UNESCO Dünya Miras Alanı ve Tampon Bölge içinde var olan farklı sit alanları için bakınız: EK 2

Aynı şekilde Bergama Halılarının da dünyaya ün salan kalite, renk ve desenlerindeki üstünlük yine Bergama ve çevresindeki doğal yaşam ile dokumada ustalığa sahip kadınların burada yüzlerce yıllık bir gelenek olarak birlikte yaşamasıdır.

Bugün Bergama'ya bakıldığında, UNESCO Dünya Miras Alanı ve Tampon Bölge, arkeolojik miras alanlarının içindeki zeytinlikler, kentsel sit alanları içindeki dereler, sokak aralarında birden karşılaşılan Tümülüsler, mahallelerden yükselen klarnet sesleri, arastada peynir ve balcıların iştah kabartan vitrinleri ve kentin kaldırımlarını süsleyen kilimler, dokumalar, halıları ile kendine has, binlerce yıllık kültürel ve sosyal zenginlikleri hala yaşatan bir dokuya sahip olduğu görülmektedir.

Kentte hem fiziki alanda farklı miras türleri (arkeolojik, kentsel, endüstriyel ve doğal) bir arada iken hem de sosyal yaşamda farklı Somut Olmayan Kültürel Miraslar günlük yaşam içinde canlılığını korumaktadır.

Kentteki miras türlerinin bir arada olması hem bir zenginlik hem de planlama açısından dikkatle ele alınması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern yaşamın getirdiği kimi zorlamalar ve modern yaşamın yarattığı değişim nedeni ile kentin sahip olduğu tüm miras türleri aslında tehdit altındadır. Bazı alanlarda etkisini ciddi anlamda gösteren bu tehditler bazı alanlarda etkisini daha zayıf olarak göstermektedir.

Örneğin, Arkeolojik miras alanları 1870'lerden itibaren düzenli olarak Kazı Başkanlığı tarafından bilimsel yöntemler ile kazılmış ve kentin antik zenginlikleri büyük oranda ortaya konulabilmiştir. Bununla birlikte, örenyeri girişlerinin ücretli olması ve antik kent ziyaretini cazip hale getirecek uygulamaların yetersizliğinin de etkisiyle yerli halkın arkeolojik alanlarla olan bağının ve aidiyet hissini yeterince güçlü olmadığı görülmektedir. Öte yandan Kale Tepesi'ne erişimde teleferik ücretlerinin de pahalı olması, halkın Hellenistik dönemin ve Roma döneminin en ünlü yapıtları ile donanmış Antik Dönem Pergamonu'nun merkezini görme isteğini azaltmaktadır. Vatandaşlar bu durumu şikayet olarak her fırsatta dile getirmektedirler.

Kentsel sit alanlarındaki anıtsal yapılar Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Valilik veya Belediye tarafından (mülk sahipliğine bağlı olarak) restore edilerek, gerektiğinde yeniden işlevlendirilerek kullanılıp yaşatılırken, özel mülklerin restorasyon ve bakımları genelde düzensiz şekilde yapılmaktadır. Taşınmaz Kültürel varlığı olan mülk sahipleri, koruma kurullarının işleyişini ve bu yapılara nasıl müdahale edebileceklerini bilmelerine rağmen oluşan bu "bakımsızlık" tehlikesi engellenememektedir. Bu durumun sebebi ise genelde mülk sahiplerinin Kültür ve Turizm Bakanlığı, TOKİ, Valilik

ve İzmir Büyükşehir Belediyesi gibi farklı kurumların sağladığı nakdi ve aynı katkılara prosedürleri uzun sürüyor diye başvurmamasından kaynaklanmaktadır.

Doğal miras alanları ile zeytinlik alanlarına baktığımızda ise yerli nüfusun doğal miras alanlarının değerini çok iyi şekilde bildiğini görmekteyiz. Kentte, çevreye zararı olabilecek maden ve enerji tesislerinin açılmasına ciddi standartlar getirilmesini isteyen ve maden ocaklarının artmasını desteklemeyen bir nüfus kitlesi 1990'lı yıllardan beri bulunmaktadır. Buna karşın, Bergama ve çevresinin zengin doğal kaynakları, barajlar ve hidrolik santraller, maden ocakları, rüzgar enerjisi sistemleri ve termik santral gibi farklı yatırımları bölgeye çekmektedir. Enerji ve madencilik sektörünün her geçen yıl artan yatırımları ile yüzlerce derenin beslediği Bakırçay Irmağı'nın su debisi ve temizliği tehlike altındadır. Dünyanın en yüksek oranda oksijenine sahip Bergama yöresinin hava kalitesi, dünyadaki en geniş çam fıstığı üretimine sahip alanları yine bu yatırımların çok dikkatli şekilde planlanmasını gerektirmektedir. Son yıllarda çam fıstığı rekoltesinde görülen düşüşün hava koşullarında oluşan değişim ile direkt alakalı olduğu yönünde bilgiler ortaya koyan araştırmalar yapılmaktadır. Bergama'da, zeytinlikleri, üzümleri ve seracılık faaliyetlerinin tehlikeye girmemesi için söz konusu yatırımların ayrıntılı analizlerden geçirilerek, yatırım izinlerinin verilmesi veya çevresel risk yaratan yatırımlara izin verilmemesi gerekmektedir.

Kentteki sosyal yaşamın canlılığına rağmen, parşömen yapımı, yorgancılık, terzilik, sepet örme vb. gibi bazı el zanaatları yine modernleşmenin etkisi ile kullanım alanlarını kaybetmektedir. Bu zanaat türlerinin kültürel değerlerinin yeni nesillere aktarılması için bilinçli çaba ve eylemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Öte yandan dokumacılık kırsal nüfusun gelir kaynağı olması nedeni ile devam etmekte ancak bu kültürel varlık da, doğal boya ve ip ürünlerinin yerini endüstriyel malzemeye bırakması nedeni ile otantikliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Bergama'da mirasları baskı altında bırakan maden yatırımlarının ve tüketim odaklı modern yaşamın karşısına, kentin çok zengin ve farklı nitelikteki mirasları birer kalkınma unsuru olarak koyulabilmektedir. Kültürel ve doğal sürdürülebilirlik sağlandığı ölçüde, doğal, arkeolojik, kentsel miras ve somut olmayan kültürel mirasın Bergama'da binlerce yıldır zemin oluşturdukları toplumsal kalkınmayı sürdürebilecek güçte olduklarına inanmaktayız.

Bu nedenle bu planda, Mevcut Durum Analizinin de sonuçları ışığında Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı'nın tüm değerleri ile birlikte halkın toplumsal kalkınmasında etkin olarak işlevler alması amaçlanmaktadır.

GÜÇLÜ YÖNLER

1. Antik döneme dayanan kültürel geçmiş ve tarihi süreklilik ve bu sürekliliği yansıtan çok katmanlı kültürel alanların ve varlıkların özgünlüklerini büyük ölçüde koruyor olmaları,
2. Kentin kültürel katmanlarını gösteren varlıkları ile UNESCO Dünya Miras Listesinde olması,
3. Arkeolojik ve kentsel alanlarda bilimsel çalışmalarının uzun yıllardır, sistemli ve bilimsel bir şekilde yürütülüyor olması,
4. Alana ilişkin bilimsel verilerin ve yayınların yaygın ve ulaşılabilir olması,
5. Vakıf varlıklarının, vakıf sistemi içinde korunuyor ve kullanılıyor olması,
6. Gelir kaynağı tarıma dayalı olan ilçede, kültür miraslarına zarar verecek endüstriyel faaliyetlerin yapılmıyor olması,
7. Kentsel sit alanlarındaki sivil mimarlık örnekleri için yerel yönetim, Ticaret Odası ve bireysel girişimcilerin koruma ve yaşatma çalışmaları yapıyor olması,
8. Sit alanlarında mülk sahiplerinin koruma prosedürlerinden haberdar olması,
9. Kentin ulusal ve uluslararası alanda tanınırlığının yüksek olması,
10. Kentin, kültürel, eko, sağlık ve kongre turizmi gibi farklı turizm çeşitlerinin sürdürülmesine olanak sağlayan yapısı
11. Kentin, ülkemizin en eski festivali olan Bergama Kermesi'ne ev sahipliği yapması,
12. Bergama Dokumaları, Parşömen, yorgancılık vb. gibi somut olmayan kültürel değerlerin halen yaşatılıyor olması,
13. Ormanların Bergama yüzölçümünün %60'ını kaplaması ve doğal miras açısından zengin olması,
14. Tarımsal havzada yer alması ve sulama imkânlarının genişliği,
15. Kentte, Dünya'nın önde gelen çam fıstığı üretim alanlarından ve Oksijen deposu olarak bilinen Kozak havzasının bulunması,
16. Kentte seracılık, ısınma ve turizm sektörlerinde kullanıma uygun termal kaynakların bulunması,
17. Yerelde iki üniversitenin meslek yüksekokullarının olması,
18. Yerel Yönetim, Koruma Kurulu, Müze Müdürlüğü ve Bergama Kazı Başkanlığı gibi korumadan birinci dereceden sorumlu kuruluşlar arasındaki interaktif iletişim,
19. Yerel Yönetimin, Bergama Kazı Başkanlığı'nın ve Arkeoloji Müzesi'nin kültürel varlıkların korunması ve gelecek nesillere taşınması için yapılacaklar konusundaki kurumsal deneyiminin yüksekliği,

FIRSATLAR

1. Yerel yönetimin düzenli olarak her yıl sivil mimarlık örnekleri veya anıtsal eserleri kamulaştırma yolu ile alıp, restorasyonlarını yaparak yeniden işlevlendirme çalışmalarında sağladığı başarı,
2. Çoklu mülkiyet yapısına sahip tescilli yapı sahiplerinin, yapılarının sosyo-kültürel amaçlı kullanımı için yerel yönetim ve farklı kurumların kullanımına tahsis etme yönündeki farkındalıklarının artması,
3. Bergama'nın İzmir'e uzaklığına karşın kendi çevresindeki birçok farklı ilçeye ticari, eğitim, sağlık vb. yönünden merkezlik yapması,
4. Termal imkânların kapasitesinin artırılması yoluyla ekonomiye katkı sağlanması ve hava kirliliğinin azaltılması imkânı,
5. Bergama'nın coğrafi yapısının hasta rehabilitasyonu kapsamında değerlendirilmesi yönündeki farkındalık,
6. Kozak Yaylası'nda doğa veya eko turizm kapasitesinin yüksekliği,
7. Ekonomik kalkınmaya güçlü etkisi olan hayvancılığı geliştirme adına Köy Projeleri'nin her geçen gün daha çok yapılması, (süt koyuncululuğu, süt siğirciliği, arıcılık, halıcılık vb.)
8. Bergama'nın yenilenebilir enerji kapasitesinin, özellikle de rüzgardan enerji üretimi kapasitesinin çok yüksek olması,
9. Kentin büyük çaplı yatırımlar gerektiren altyapı sorunlarının İzmir Büyükşehir Belediyesi işbirliğinde giderilmeye başlanması,
10. Şehir içinde ziyaretçilerin, kentlin tüm ve farklı kültürel zenginliklerini görmelerini sağlayacak, yönlendirme ve bilgilendirme çalışmalarına gösterilen önem,
11. Kentteki üniversitelerin, İZKA'nın, Ticaret Odası, belediye ve esnaf odalarının kentlin farklı turizm çeşitleri açısından sahip olduğu fırsatların değerlendirilmesi ve turizm tesislerinde hizmet standartlarının oluşturulması-standartların takip edilmesi konularında yürüttüğü çalışmalara son yıllarda ağırlık verilmesi, Osmanlı ticaret bölgesi olan Arastanın canlandırılmasında yerel örgütlerin ve vatandaşların istekliliği,
12. Ziyaretçilere yönelik yerel hediyeliklerin hazırlanmasına olan ilgi,
13. Ören yerlerine (sıcaklığın olumsuz etkisini bertaraf etmek için) daha geç saatlerde giriş sağlanması yönündeki çalışmalar,
14. Bergama ve çevresindeki yerel yönetimlerin bütüncül turizm planlaması konusunda çalışmalar yapması ve bu çalışmaların tamamlayıcısı olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bergama Belediyesi ile İZKA'nın Bergama'nın farklı turizm çeşitleri ve bütüncül tanıtımında yürüttüğü çalışmaların artması,
15. Kermes etkinliklerinin tüm kent içinde yayılmış olarak düzenlenmesi ve halkın etkinliklere katılımının – ilgisinin yüksekliği,
16. Somut Olmayan Kültürel Miras'ın yaşatılması konusundaki yerel hassasiyetin fazlalığı,
17. Bergama Halılarının ve Parşömenin ulusal ve uluslararası alandaki tanınırlığı,
18. Kent tarihi ve kültürel değerler alanında Bergama Belediyesi desteği ile yaygın eğitim kurumlarında çocuklara yönelik eğitimlere başlanması,
19. Kadınlara yönelik meslek edindirme ve teşviklerin artması,
20. Anne-Baba eğitimi ve aile planlanması eğitimlerinin artması,
21. Bergama ve çevresinde kaçak kazı girişiminde bulunmak yerine 1984 tarih ve 18294 Sayılı "Define Arama Yönetmeliği" kapsamında izinli ve takipli kazı yapmak isteyen kişilerin sayısının artması.
22. Şehir içinde yaya ulaşımının artırılması ve otopark yetersizliğinin giderilmesi yönündeki çalışmaların artması,
23. Yereldeki üniversiteler ile kentlin farklı kurumlarının (Belediye, Ticaret Odası, İZKA, STK'lar) iyi ilişkiler içinde olması ve kültürel koruma, Alan Yönetimi ve turizmi geliştirme çalışmaları başta olmak üzere, farklı projelerde birlikte çalışma imkânlarını iyi değerlendirmeleri,
24. Yerel yönetimin, kültür varlığı sahibi halka resmi prosedürlerde yardımcı olan, Bergama çevresindeki kültürel varlıkları, doğal miraslar ve somut olmayan kültürel mirasın tespiti konularında çalışan, üniversiteler ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile bu konularda iletişim sağlayan bir özel bürosunun olması,
25. Son yıllarda turizm-konaklama yatırımcılarının kente olan ilgisinin artması,

ZAYIF YÖNLER

1. Halkın gelir seviyesinin çoğunlukla orta ve alt/orta olması,
2. Sanayi, kültür endüstrileri ve tarımsal alanda büyük işletmelerin olmayışı nedeni ile işsizliğin fazla oluşu,
3. Bergama halkının sahip olduğu üstün evrensel değerler hakkındaki bilgisinin yetersiz olması,
4. Bergama ve yakın çevresindeki kamu kurum ve kuruluşlarının Bergama'nın sahip olduğu üstün evrensel değerler hakkında tam bilgi sahibi olmaması,
5. Tümülüslerin evrensel değerleri hakkındaki farkındalığın düşük olması ve Tümülüslerin günümüz kent dokusuna ve kent yaşamına adaptasyonundaki problemlerin çokluğu,
6. Kentsel arkeolojik sit alanlarında uygulanan ya da uygulamaya çalışılan koruma ve restorasyon çalışmalarının yetersizliği, (kültürel varlıkların sayısının fazlalığı ile karşılaştırıldığında yapılan restorasyonların sayısı az kalmaktadır.)
7. Bütüncül turizm planının eksikliği,
8. Basılı ve dijital göstergeleri içeren, akademik seviyede araştırmacılara da yol gösterecek bütüncül ziyaretçi sisteminin eksikliği,
9. Ulusal ve uluslararası turizm seyahat acentelerinin sadece günübirlik turist kafileri getirmesi,
10. Turizm hizmetlerinin ve nitelikli konaklama tesislerinin yetersizliği,
11. Ziyaretçiler ile esnaf ve halkın iletişim kurabileceği mekanizmaların eksikliği,
12. Şehir içindeki konaklama, yeme-içme tesislerinin yetersiz denetlenmesi,
13. Ziyaretçilere yönelik bilgilendirme malzemelerinin azlığı, (sosyal medya, web sitesi, basılı rehber veya harita vb)
14. Yerel yatırımcıların kültürel sektörler ve kültür turizmine dönük yatırım yapma eğiliminin azlığı,
15. Bergama Dokumaları'nda 'coğrafi işaret'in alınmaması ve ip, boya, dokuma, standartlarının denetlenmemesi,
16. Demografik yapıya yetecek sağlık eğitimi ve koruyucu sağlık hizmeti verilecek ekip ve tekniğin yetersizliği.
17. Fiziksel olarak kent altyapısının yetersiz olması,
18. Kent içinde otopark alanlarının yetersizliği,
19. Şehirlerarası ve uluslararası ulaşım ağının yetersiz olması,
20. Kent temizliğinin yetersiz olması,
21. Dağınık ve dağınık yerleşim nedeni ile resmi kurum ve kuruluşlar ile yerel halk arasındaki ilişkilerin kopuk olması,
22. Kent içinde kışın ısınma şekli nedeniyle hava kirliliğinin yoğun olması,

TEHDİTLER

1. Tescilli sivil mimarlık yapı sahiplerinin restorasyon prosedürlerini karmaşık ve uzun bulmaları,
2. Selinos Deresi'ne bağlı kanalizasyonların kent içinde kirlilik oluşturması,
3. Kızıl Avlu'nun altında kalan ve Selinos Deresi'ni örten Roma Döneminden kalma tünellerin üzerinden geçen ağır tonajlı araçların olumsuz etki yaratması,
4. Kentsel sit içinde çoklu mülkiyet sorunu bulunan kültür varlıklarının restorasyonlarının yapılamaması,
5. Modern Bergama'nın kentsel gelişiminin Tümülüs'ler ve Roma Dönemi kent kalıntıları üzerindeki fiziksel ve estetik etkilerinin irdeleyen bir "prosedür" birliğinin olmaması,
6. Bergama içinde veya dışarıdan gelen kimi "define arayıcıları"nın kaçak kazılar gerçekleştirmesi,
7. Dağınık ve dağınık yerleşim nedeni ile köylerdeki kültürel varlıkların tespitlerinin zor yapılması,
8. Yaygın eğitim içinde arkeolojik alanları ve Bergama'nın kültürel zenginliklerine yönelik özel derslerin-etkinliklerin olmaması,
9. Bergama Dokumalarının boya, iplik gibi malzemelerinde doğal ürünler kullanımının azalması,
10. Genç kuşakların kenti terk etme eğilimlerinin yüksekliği,
11. Yerel halkın her geçen gün arkeolojik sit alanları ile olan sosyo-kültürel bağının daha fazla kopması,
12. İlçede sosyal, kültürel, sportif etkinlikler yolu ile dayanışma ruhunun oluşturulmasındaki yavaş işleyiş,
13. Bergama ve çevresinde var olan doğal kaynakların (madenler, su kaynakları, orman kaynakları) bütüncül yaklaşıma sahip planlama çerçevesinde kullanılmıyor olması,
14. Doğal ve kültürel mirasa zarar verebilecek madencilik faaliyetleri ve enerji üretimine yönelik projelerin varlığı,
15. Kırsal alanların geniş olması, bu nedenle ilçe ile kırsal alanlar arasında iletişim kurmakta zorlanılması,
16. İlçe-il-merkez arasındaki iletişimin kültürel koruma dışındaki konularda kopuk olması ve faaliyetlerde görülen çok başlılık,
17. 2012 tarih ve 6360 sayılı Büyükşehir yasası ile köylerin kaldırılması. (Bergama gibi kırsal doğal miras ve kırsal kültürel miras açısından çok önemli olan sayısız Anadolu kasaba ve köyünü şehirleşme baskısına maruz bırakmaktadır.)
18. Büyükşehir yasası nedeni ile dağınık ve dağınık yerleşime hizmet götürme imkânlarının zorlaşması,

5 PLAN STRATEJİSİ

5.1 VİZYON:

Doğal, kültürel ve Somut Olmayan Kültürel Miras'ın, karşılıklı etkileşimle, binlerce yılda farklı katmanlar yaratarak oluşturduğu Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı'nın bütüncül şekilde korunmasını, kurumların, STK'ların, halkın ve ziyaretçilerin ortak ve bilinçli çabaları ile sürdürülebilir kılan bir Bergama ve Bergama'da yaşamayı zenginlik ve ayrıcalık olarak gören nesiller yaratmak.

5.2 MİSYON:

Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı'nı, arkeolojik, kentsel, doğal ve Somut Olmayan Kültürel Mirası bütüncül şekilde ele alan bir mekanizma yaratarak, içinde yaşayan toplum ile birlikte korumak ve bu yolla toplumsal kalkınmaya destek olmak.

Doğal, Kültürel ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasında yetki ve sorumluluğu bulunan kurum ve kişilerin arasındaki işbirliği mekanizmasını güçlendirmek.

Korumada yetki ve sorumluluğu bulunan kurum ve kişilerin Bergama Kültürel Peyzajı'nın üstün evrensel değerleri hakkında tam ve doğru bilgiye sahip olmasını sağlamak.

Bergama'da arkeolojik, kentsel, doğal ve somut olmayan mirası, bütüncül şekilde sunan "Sorumlu Turizm" yaratmak.

5.3 STRATEJİK AMAÇ VE HEDEFLERİMİZ:

STRATEJİK AMAÇ 1: BERGAMA KÜLTÜREL PEYZAJININ BÜTÜNCÜL ŞEKİLDE KORUNMASI VE YÖNETİMİ

HEDEFLER:

- Bergama'nın üstün evrensel değerlerini yansıtan, arkeolojik, kentsel ve peyzaj değerlerinin bilimsel araştırmalarla belgelenmesi ve sürdürülebilir şekilde korunması, alanda gerekli restorasyonların yapılması ve izlenmesi, üstün evrensel değerlerin gelecek nesillere aktarılması.
- "Herkes İçin Afet Yönetim Planı" hazırlanması
- Alan yönetimi planında katılım ve sürdürülebilirliğin sağlanması

STRATEJİK AMAÇ 2: ARAŞTIRMA EĞİTİM VE FARKINDALIK GELİŞTİRME:

HEDEFLER:

- Yerel toplumun, ziyaretçilerin ve öğrencilerin doğal, somut ve somut olmayan kültürel mirasın yaşatılmasına aktif katılımını destekleyerek, Bergama'da yaşamaktan daha fazla keyif almalarını sağlamak.
- Bergama'nın üstün evrensel değerlerini yansıtan doğal, somut ve somut olmayan kültürel mirasın derlenmesi ve derlemelerin yayımlanması. Mirasları tanıtıcı ve farklı etkinliklerde kullanılacak nitelikte çeşitli bilgilendirici materyallerin hazırlanması.
- Bergama'nın üstün evrensel değerlerinin eğitim ve bilimsel çalışmalarda bütüncül şekilde ele alınması.

STRATEJİK AMAÇ 3: DOĞAL ÇEVRENİN KORUNMASI:

HEDEFLER:

-
- Bergama'nın doğal miraslarının belgelenmesi çalışmalarının düzenli şekilde yapılması.
 - Doğal mirasın korunması için halkta, yereldeki kamu kurumlarında ve genel olarak karar verici mercilerde farkındalık yaratmak

STRATEJİK AMAÇ 4: SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI:

HEDEFLER:

-
- Bergama ve çevresinde sürdürülen tüm somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması.
 - Somut olmayan kültürel miras uygulamalarının modern tasarımlar ve yeniden işlevlendirmeler ile güncel yaşama adapte edilmesi

STRATEJİK AMAÇ 5: SORUMLU TURİZM YARATMA:

HEDEFLER:

-
- Ziyaretçilerin Bergama ve çevresindeki kültürel, somut olmayan ve doğal mirasların bütüncül şekilde yaşamasını sağlayacak sürdürülebilir ziyaret yönetim sisteminin kurulması ve geliştirilmesi.
 - Ziyaretçilerin geceleme sayılarının artırılması.

6 PLANDA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE İZLEME

Planın izlenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde sonuçların amaç ve hedeflerle kıyaslanarak ölçülmesi sağlanacak, söz konusu amaç ve hedeflerin tutarlılığı ile ilgili analiz çalışmaları yapılacaktır.

Yönetim planının tam metni, plan eylemlerinde yetkisi olsun veya olmasın, yereldeki tüm kamu kurumlarına, STK'lara, okullara ve araştırma merkezlerine iletilmiştir. İzmir'deki bölge müdürlüklerine ve valilik birimlerine, ICOMOS Türkiye ve UNESCO Milli Komitelerine plan tam metni gönderilmiştir. Plan ayrıca Bergama Belediyesi web sitesinde yayımlanmıştır. Aynı şekilde planın özeti broşür olarak hazırlanmış olup halka yönelik eğitim çalışmalarında kullanılacaktır. Böylece plana ve eylem hükümlerine tüm paydaşların ulaşabilmesi hedeflenmiştir. Bergama Belediyesi UNESCO Dünya Miras Alan Yönetimi Birimi içinde, kişilerin görebileceği yerlere planın vizyon ve misyon ifadeleri asılmıştır.

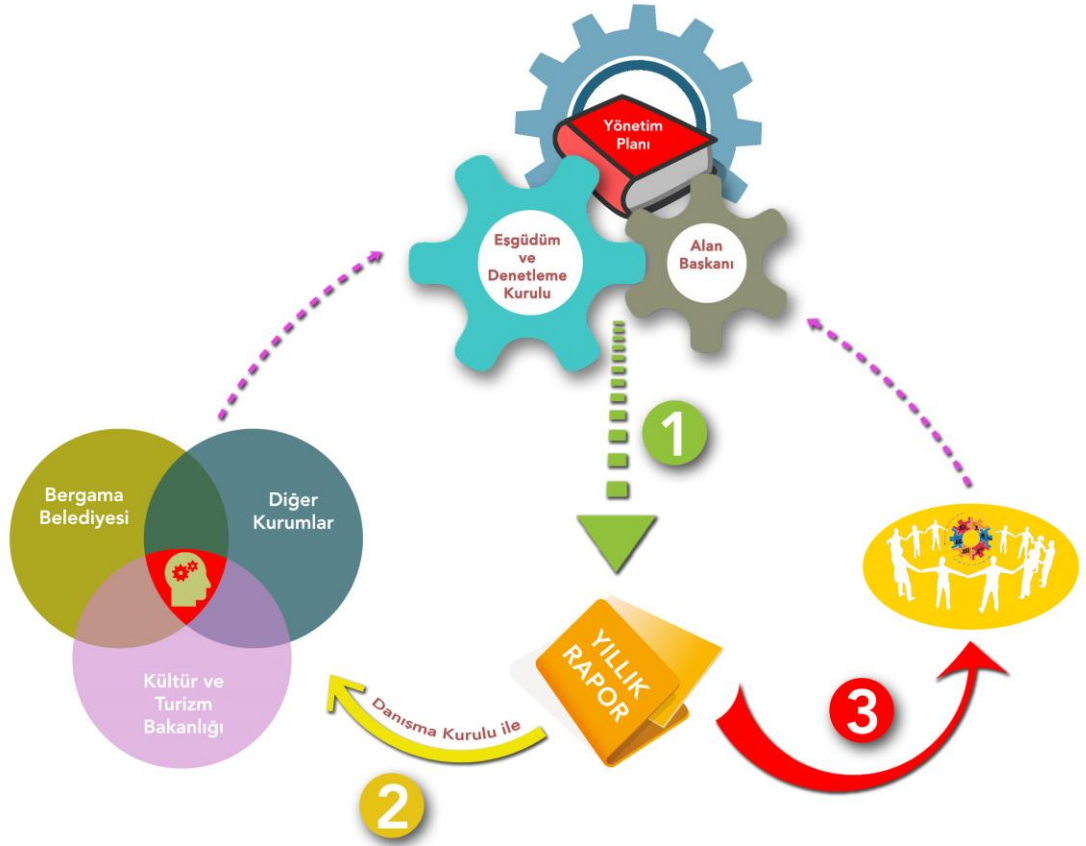
Süreçle ilgili gelişmeler, yapılacak toplantılarla paydaşlara aktarılacaktır. Danışma Kurulu yılda en az iki ve Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu da bir kez olmak üzere plan eylemlerindeki süreci tartışmak üzere toplanacaktır.

Her yıl Aralık ayında, eylemlerin gerçekleşmeleri ve o yıl içinde yapılan tüm çalışmalar hakkında rapor düzenlenerek Kültür ve Turizm Bakanlığı, kurullar, yerelde yer alan kamu kurumları, STK'lar, bilim insanları ile paylaşılacaktır. Yıllık raporlar ayrıca Bergama Belediyesi web sitesinde yayınlanacaktır.

Her beş yılda bir yönetim planının vizyon ve misyonu, öngörülerini tekrar analiz edilecek ve plan eylemlerinde sağlanan gerçekleşme bütünsel olarak incelenecektir. Çıkan sonuçlar ile yönetim planında gerekli olan amaç ve hedef değişiklikleri gerçekleştirilecek, eylem ve uygulamaların değişen şartlara uygun şekilde tekrar projelendirilmeleri gerçekleştirilecektir.

2021 yılında yapılacak izlemelerin sonuçları ışığında yönetim planının 2021-2031 vizyon, amaç ve hedefleri belirlenecek, 2021-2025 uygulama ve eylemleri yeniden kurgulanacaktır.

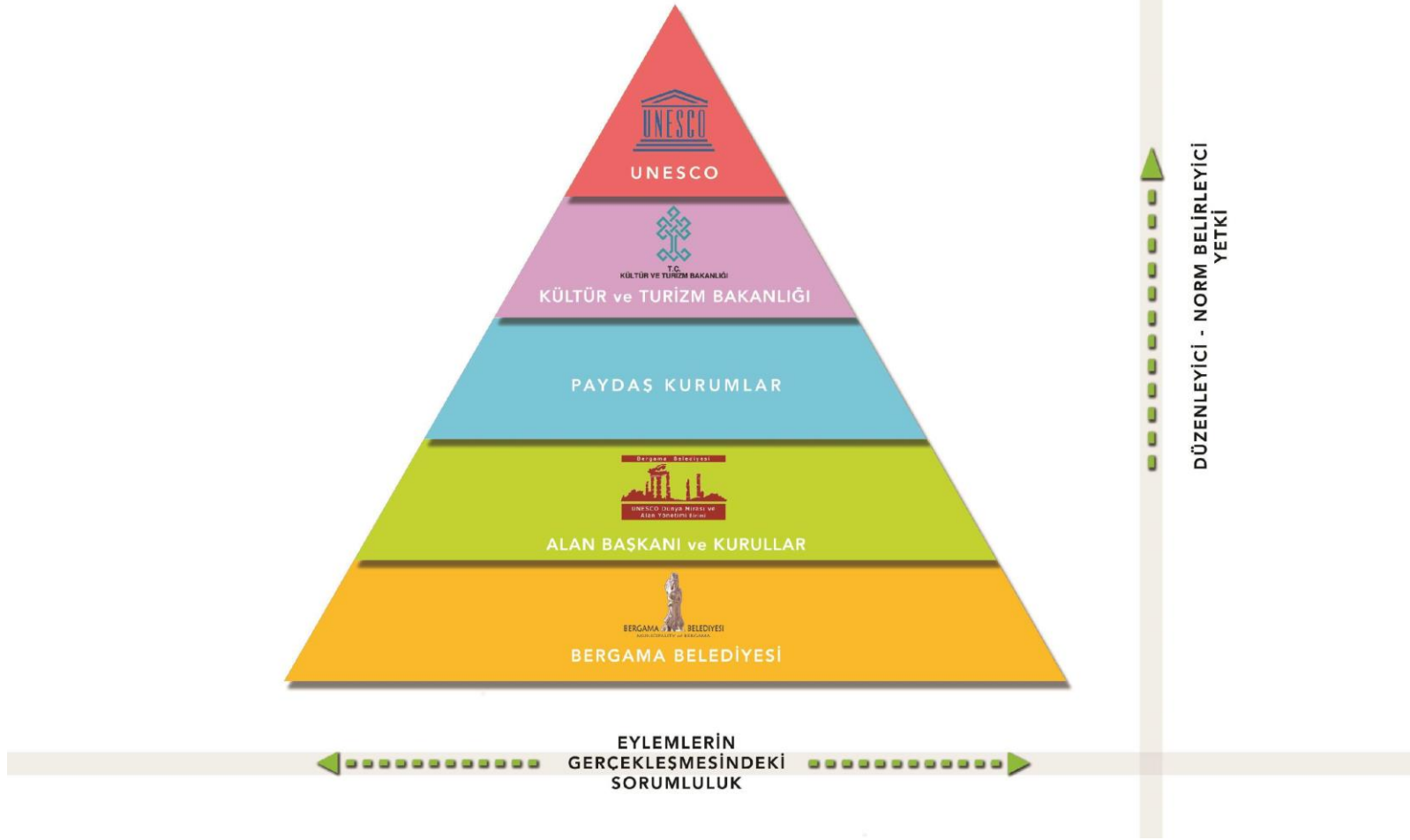
Aşağıda bu plan eylemlerinin uygulanması ve izlenmesine ilişkin temel bilgiler şemalar eşliğinde verilmektedir. Şema 04'de planın izlenmesine ilişkin genel prosedürü ve Şema 05'de ise Plan Eylemlerinin gerçekleştirilmesindeki sorumluluk hiyerarşisini gösteren bilgiler görülmektedir.

- 1** Planın izlenmesi ve denetlenmesini Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu ile Alan Başkanı takip edecektir. Her sene yıllık izleme-denetleme raporları oluşturulacaktır.
- 2** Yıllık Rapor, Yönetim Planında değişiklik yapılması gerektiğini ortaya koyar ise Danışma Kurulu'nun önerisi ile değişikliklerin yapılması için Plan paydaşlara sunulur ve oluşturulan çalışma Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu'na sunulur.
- 3** Yıllık Rapor kurumlar tarafından incelenirken diğer yandan Kamuoyu ile de paylaşılmaktadır. (Basılı Medya, Dijital Medya Bilgilendirme Toplantıları..vs.)

Şema 05

Plan Eylemlerinin Gerçekleşmesindeki Sorumluluk

7 EYLEM PLANI:

STRATEJİK AMAÇ 1: BERGAMA KÜLTÜREL PEYZAJI'NIN BÜTÜNCÜL ŞEKİLDE KORUNMASI VE YÖNETİMİ

HEDEF: Bergama'nın üstün evrensel değerlerini yansıtan, arkeolojik, kentsel ve peyzaj değerlerinin bilimsel araştırmalar ile belgelenmesi ve sürdürülebilir şekilde korunması, alanda gerekli restorasyonların yapılması ve izlenmesi, bu yolla üstün evrensel değerlerin gelecek nesillere aktarılması.

EYLEMLER:

1- Dünya miras alanı ve tampon bölgenin düzenli olarak disiplinler arası işbirliği ile izlenmesi, izlemelerin kayıt altına alınması ve kayıtların koruma uygulamaları sürecine veri olarak aktarılması.

Sorumlu Kurum: Bergama Müze Müdürlüğü, Bergama Belediyesi, Alman Arkeoloji Enstitüsü Bergama Kazı Başkanlığı, İzmir II. Nolu Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (Bundan sonra Koruma Kurulu).

Finansal Kaynak: ilgili kurumlar tarafından sağlanacaktır.

Vade: kısa-orta-uzun vade¹⁴

Performans Göstergeleri: Danışma Kurulu, Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu, STK ve halka açık yapılan toplantı sayısı, Alanda yapılan izleme raporları sayısı, Yayınlanan broşür, afiş, kitap vb. sayısı, Dijital ortama konan materyal sayısı,

2- Alanda gerçekleştirilen bilimsel araştırmalar ile restorasyon ve konservasyon çalışmalarının yıllık olarak raporlanması, koruma çalışmalarında etkin olan paydaşlar ile paylaşılması ve izleme sonuçlarına göre gerçekleştirilmesi gereken eylemlerin belirlenmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Müze Müdürlüğü, Bergama Belediyesi, Alman Arkeoloji Enstitüsü Bergama Kazı Başkanlığı, Koruma Kurulu

Finansal Kaynak: ilgili kurumlar tarafından sağlanacaktır.

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yapılan bilimsel araştırma ve restorasyon ve konservasyon çalışması sayısı ve bu çalışmalara ilişkin raporların sayısı

¹⁴ **Kısa Vade:** 0-2 yıl aralığından oluşmaktadır.

Orta Vade: 3-5 yıl aralığından oluşmaktadır.

Uzun Vade: 6-10 yıl aralığından oluşmaktadır.

3- İzleme sistemi içine sismik takibin de eklenmesi. Bogaziçi Kandilli Rasathanesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi ile bu konuda görüşmeler yapılması ve protokol yapılarak arkeolojik alanlarda, kentsel sit içinde sismik hareketlerin etkilerinin izlenmesi. Elde edilen bilgilerin izleme raporlarına eklenmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Boğaziçi Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi

Finansal kaynak: Bergama Belediyesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: İzlenen sismik hareket etkilerinin raporlaştırılma sıklığı ve sayısı

4: İzleme sistemi içinde Dünya Miras seri alanları arasındaki görsel bağların korunması ve gelecek nesillere aktarılması için, söz konusu görsel bağlara olumsuz etkisi olabilecek, sanayi, maden, enerji ve kentsel yatırımların takip edilmesi, yatırım kararları alan kurum ve kuruluşlarda Bergama'nın Üstün Evrensel Değerlerini destekleyen Kültürel Peyzaj değerlerinin başında gelen "Görsel Bağlar" konusunda farkındalık yaratma.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Alan Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı KÜVAM, BERKSAV, Alman Arkeoloji Enstitüsü

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, BERKSAV

Vade: Kısa-Orta-Uzun

Performans Göstergeleri: Danışma ve Eşgüdüm Denetleme Kurulu yıllık toplantılarında "Görsel Bağları" ele alan gündem maddelerinin sayısı, özel ve kamu yatırım kurumları ile yapılan yüz yüze bilgilendirme toplantılarının sayısı, Bergama Kültürel Peyzajı ve antik dönemden günümüze gelen görsel bağlar konusunda özel hazırlanmış bilgilendirici-eğitici materyallerin sayısı ve çeşitleri.

5- İşlevini kaybetmiş kültürel yapıların, rölöve ve restorasyon projelerinin yapılması, (Bergama Belediyesi 2000'li yılların başından bu yana sürdürdüğü kamulaştırma, restorasyon – yeniden işlevlendirme çalışmalarına düzenli olarak devam edecek.)

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü, MSGSÜ.

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından sağlanacaktır. Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı Yönetmeliği (TKVKKPY) gereği, Emlak Vergisi katkı paylarından kullanılacaktır. İZKA kaynaklarına orta vadeli projeler için başvurulacaktır.

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Rölöve ve restorasyon projeleri yapılmış yapı sayısı,

6- Fonksiyonlarını kaybetmiş kültürel yapıların restorasyon ve işlevlendirilmeleri + opa-2 bölgesindeki ziyaretçi karşılama merkezi projesi ve kentsel sit içindeki bazı sokaklarda uygulanacak cephe düzenleme projelerine getirilecek bütüncül yaklaşım ile İZKA işbirliğinde “güdümlü proje” geliştirmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, İZKA, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, MSGSÜ.

Finansal Kaynak: İZKA ve Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Restorasyonu yapılmış ve işlevlendirilmiş yapı sayısı, yapılan cephe düzenleme projesi sayısı ve işbirliği ile yapılan proje sayısı

7- Ülkemizin endüstri mirasları içinde özel yere sahip “Bergama Sümerbank Dokuma Fabrikası”nın tescillenmesi ve Türkiye’deki diğer Sümerbanklar ile bütünleşik şekilde değerlendirilmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yapının tescillinin yapılması, yapının koruma ve kullanımına yönelik yapılan toplantı notları ve alınan kararlar. Diğer Sümerbank fabrikaları ile yapılan karşılaştırma raporları

8- Arkeolojik Sit alanları içindeki yapıların (Tümülüsler +Kybele Kutsal Alanı Dahil) bakım, koruma ve restorasyon çalışmalarının devam ettirilmesi.

Sorumlu Kurum: Alman Arkeoloji Enstitüsü Bergama Kazı Başkanlığı, Bergama Müze Müdürlüğü, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü, Bergama Belediyesi

Finansal Kaynak: Alman Arkeoloji Enstitüsü, Kültür ve Turizm Bakanlığı KÜVAM, Bergama Belediyesi, DSİ Bölge Müdürlüğü, Karayolları Bölge Müdürlüğü.

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Arkeolojik sit alanı içinde restorasyonu ve onarımı yapılan yapı sayısı, Tümülüslerle ilgili yapılan çalışmalara ait raporlar, yürütülen koruma ve restorasyon çalışmalarının sayısı.

9- Kentsel Arkeolojik Sit alanı içinde kalan kurtarma kazısı yapılan kimi parsellerde kamulaştırmalara gidilerek, bu parsellerin kentsel arkeolojinin incelenmesi açısından gelecek nesillere rezerv alanı olarak bırakılmasının sağlanması.

Sorumlu Kurum: Bergama Müze Müdürlüğü, Alman Arkeoloji Enstitüsü Bergama Kazı Başkanlığı, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Bergama Belediyesi

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi

Vade: Uzun

Performans Göstergeleri: Sergilenmesi yapılan alanlarla ilgili yapılan bilimsel çalışmalar ve sergilenmenin geliştirilmesine yönelik

yapılan çalışmaların yayınlanması. Bu alanlarda kamulaştırması yapılan parsel sayısı ve alan miktarı, rezerv bırakılan alan miktarı

10- Tümülüsler çevresindeki kentsel gelişme baskısını denetleyecek, Tümülüslerin kent ile ilişkisini artıracak çevre düzenleme projelerinin hazırlanması ve uygulanması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Kültür ve Turizm Bakanlığı KÜVAM, Alman Arkeoloji Enstitüsü

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, TKVKKPY

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Tümülüslerle ilgili hazırlanan çevre düzenleme projesi sayısı ve uygulama sayısı

11- Maltepe Tümülüsü'nün çevre düzenleme uygulamasının yapılarak, gerekli kamulaştırmalar tamamlanarak, ziyarete açılması.

Sorumlu Kurum: Kültür ve Turizm Bakanlığı KÜVAM, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bergama Müze Müdürlüğü, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Bergama Belediyesi, Alman Arkeoloji Enstitüsü

Finansal Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı KÜVAM,

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: : Yapılan kamulaştırmalar, çevre düzenleme projesinin uygulanması ve Tümülüsün ziyarete açılması

12- Selinos deresinde ıslah, kamulaştırma, restorasyon ve rekrasyon alanı düzenlemelerinin yapılması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, Devlet Su İşleri 2.Bölge Müdürlüğü, Alman Arkeoloji Enstitüsü, MSGSÜ

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, TKVKKPY,

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: Islah projesinin hazırlanması, kamulaştırmaların tamamlanması, bütçenin oluşturulması, projenin uygulanması

13- Selinos üzerindeki köprülerin restorasyon proje ve uygulamasının gerçekleştirilmesi.

Sorumlu Kurum: Karayolları Bölge Müdürlüğü, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

Finansal Kaynak: Karayolları Bölge Müdürlüğü

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: Restorasyon projesinin hazırlanması ve uygulanması

14- Bedesten'in restorasyon proje ve uygulamasının gerçekleştirilmesi. Bedestenin yeniden işlevlendirme ile kültürel yaşama katılması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, TKVKKPY, Vakıflar Bölge Müdürlüğü

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Gerekli bütçenin oluşturulması, restorasyon çalışmalarının başlatılıp sonuçlandırılması ve yapının işlevlendirilmesi

15- Bergama'da bulunan Osmanlı Klasik Dönem yapıları içinde özgün konuma sahip "İlçe Emniyet Müdürlüğü Binası" ile "Neoklasik dönemin güzel örneklerinden biri olan Bergama İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Binası"nın halkın kültürel yaşam alanları içine katılmasını sağlayacak şekilde yeniden işlevlendirilmeleri.

Sorumlu Kurum: Bergama Kaymakamlığı, Bergama Belediyesi, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, İZKA

Vade: Uzun

Performans Göstergeleri: Kurumlar arası işbirliğinin sağlandığına dair yapılan protokoller, yapıların hangi amaçla kullanılacağı kararları, gerekli tahsis protokolleri

16- Harap Haldeki Tabaklar Hamamı'nın, rölöve ve restorasyon proje ve uygulamalarının yapılması. Hamamın yeniden işlevlendirilerek kültürel yaşama katılması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, MSÜ

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Vakıflar Bölge Müdürlüğü, TKVKKPY

Vade: Uzun

Performans Göstergeleri: Hamam çevresinde gerekli kamulaştırmaların yapılması, sorumlu kurumların gerekli bütçeyi oluşturması, projelerinin hazırlanması ve uygulamaya başlanması, yapının işlevlendirilmesi

17- Kale Tepesi arkasında kalan Roma Dönemi su kemerlerinin ziyarete açılması için "yaya güzergahı" belirlenmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Müze Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı KÜVAM, Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Yaya güzergahı hattının belirlenmesi ve projelendirilmesi

18- Günümüzde yerleşim alanları içinde kalan Roma dönemi kent tiyatrosunun ve amfiteyatronun çevre düzenleme projelerinin hazırlanması ve uygulanması.

Sorumlu Kurum: Bergama Müze Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bergama Belediyesi

Finansal Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bergama Belediyesi

Vade: Uzun

Performans Göstergeleri: Tiyatro yapılarının mevcut durumunun detaylı rölövelerinin alınması, gerekli koruma önlemlerinin alınması, çevre düzenleme projelerinin hazırlanması ve uygulanması

19- Kentsel sit alanı içinde işyerlerinin tabela ve tente büyüklüklerine Bergama Koruma Amaçlı İmar Planı hükümleri gereği, kültürel varlıkların algılanmasını kolaylaştırmak için standart getirilmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Koruma Kurulu

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Kentsel Sit içindeki işyeri sahiplerine yönelik yapılan bilgilendirici toplantılar, tabela ve tentelerin standartlarının oluşturulması ve uygulanması

20- Kent mobilyalarının, kentsel sit alanı içindeki kültürel varlıkların algılanmasını kolaylaştıracak şekilde tasarlanması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: : Gerekli tasarımların yapılması, bütçe oluşturulması ve uygulamanın yapılması

21- Kent Stadı olarak bilinen ve yerleşim alanlarının ortasında kalan alanın Kent Parkı ve Meydanı olarak tasarlanması. Stadyumun her türlü sportif faaliyetlerin yapılmasını sağlayacak bütünsel donanım ile daha uygun bir alana inşa edilmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, İzmir Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü

Finansal Kaynak: Sorumlu Kurumlar,

Vade: Uzun

Performans Göstergeleri: Kurumlar arası işbirliğinin oluşturulması, Kent Stadı'nın ilgili kuruma tahsisinin yapılması, yeni stadın yerinin belirlenmesi ve gerekli tahsisin ilgili kuruma yapılması, alanın projelerinin hazırlanması ve uygulanması

HEDEF: “herkes için afet yönetim planı” hazırlanması

EYLEMLER:

22- Doğal afet ve diğer risklere hazırlıklı olmak için, vatandaşlar, ziyaretçiler ve kültürel varlıkları merkeze alan kapsamlı bir risk yönetimi planı geliştirmek. Planın gelişmesine halkın, STK’ların ve ilgili kamu kurumlarının birlikte katılımını sağlayacak çalıştay ve toplantılar organize etmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Kaymakamlığı, Bergama Belediyesi, Ege Üniversitesi, STK’lar

Finansal Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı,

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: Halkın, STK’ların, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının katılımı ile gerçekleştirilen toplantı ve çalıştay sayısı, yapılan toplantı ve çalışmaya katılan kişi sayısı, bilgilendirme amaçlı dağıtılan broşür, afiş vb. materyaller. Risk yönetim planını hazırlamak

23- Arkeolojik, kentsel, doğal sit alanlarında yaşayan vatandaşların, yangın, deprem ve su baskını vb afetlerde neler yapması gerektiği konusunda bilgilendirici basım-yayım faaliyetleri gerçekleştirmek. Bilgilendirici materyallerin oluşturulması için, kamu kurum temsilcilerinden, uzman ve araştırmacılardan oluşan bir ekip oluşturmak.

Sorumlu Kurum: Bergama Kaymakamlığı, Bergama Belediyesi, Ege Üniversitesi, STK’lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Halkı bilinçlendirme çalışmalarını yürütecek ekibin oluşturulması, basım-yayım materyallerin çeşitliliği ve ulaştığı kişi sayısı, bilgilendirme toplantılarının sayısı ve toplantıya katılan kişi sayısı

24- Vatandaşların ve kültürel varlıkların olası afet senaryolarından nasıl etkileneceği konusunda çalışmalar yapmak ve çıkan sonuçları kamuoyu ile paylaşmak.

Sorumlu Kurum: Bergama Kaymakamlığı, Bergama Belediyesi, Bergama Müze Müdürlüğü, Alman Arkeoloji Enstitüsü Bergama Kazı Başkanlığı, Ege Üniversitesi, STK’lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: Olası afetin yaratacağı etkiler üzerine yapılan çalışmalar, yapılan çalışmaların sonuçlarının kamuoyu ile paylaşımı ve bu paylaşımında kullanılan materyaller

25- Özel ihtiyaçlı ve engelli vatandaşların olası afet senaryolarında neler yaşayabileceği ve nasıl önlemler alınması gerektiği konusunda engellileri ve kamu kurumlarını bilgilendirmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Kaymakamlığı, Bergama Belediyesi, Ege Üniversitesi, STK'lar

Finansal Kaynak: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yapılan bilgilendirme toplantılarının sayısı, ulaşılan kişi ve kurum sayısı

26- El broşürleri ve bilgilendirici panolar hazırlayarak, vatandaşların ve ziyaretçilerin dikkatini çekecek alanlara bu panoları yerleştirmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Kaymakamlığı, Bergama Belediyesi, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Hazırlanan el broşürlerinin sayısı ve ulaştığı kişi sayısı, panolardaki bilgilerin paylaşım süreleri

27- Özel gün ve haftalarda vatandaşları ve afet ve risk yönetimi konusunda sorumlu olan kamu kurumlarını bir araya getirerek, kültür varlıkları ve vatandaşların korunması ile ilgili farkındalığı artırmak.

Sorumlu Kurum: Bergama Kaymakamlığı, Bergama Belediyesi, Bilim İnsanları, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Sorumlu kurumların bir araya gelme sıklığı, farkındalık için yapılan etkinliklerin sayısı

HEDEF: Alan yönetimi planında katılım ve sürdürülebilirliğin sağlanması

EYLEMLER:

28- Koruma ve yaşatma çalışmalarında, halkın düzenli olarak çalışmaların ve karar alma mekanizmasının içinde olmasını sağlamak için mahalle toplantıları, ev ziyaretleri gerçekleştirilmesi ve şikayetleri olanların dinlenmesi için özel görüşmeler düzenlenmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bilim İnsanları, STK'lar, Dünya Miras Alanında yetki ve sorumluluğu bulunan kurumlar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Halka yönelik olarak yapılan mahalle toplantıları ve ev ziyaretleri sayısı, özel görüşme sayısı, toplantılara katılan kişi sayısı

29- Bergama'nın üstün evrensel değerlerinin korunması, yaşatılması ve tanıtılması çalışmalarında vatandaşların ve sivil toplum örgütlerinin kolayca katılım sağlaması için planın yıllık eylemlerinin düzenli şekilde, basın-yayım, web siteleri ve panolar aracılığı ile halka duyurulması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Planın yıllık eylemlerinin halka duyurulması için kullanılan yöntem ve materyallerin çeşitliliği, halkla paylaşma sıklığı, ulaşılan kişi sayısı

30- Yönetim Planı yıllık gerçekleşme raporlarına basın-yayım, web siteleri ve panolarda yapılacak bilgilendirmeler ile halkın erişimini sağlamak. Bu yolla halkın kendilerinin de içinde olduğu eylemlerin sorumluluklarını almasını sağlamak.

Sorumlu Kurum:Bergama Belediyesi

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Halkın bilgiye erişimini sağlayan materyallerin sayısı, sorumluluk alan kişi ve STK sayısı

31- Yönetim Planı'nın sürdürülebilirliğini sağlamak için eylemlerde görev ve yetkisi olan kurumlar ve kişiler ile vatandaşların koordinasyonunu artırıcı basın, yayım faaliyetleri, düzenli e-mail bilgilendirme sistemi, Alan Yönetimi WEB sitesinin tasarımının yapılması ve toplantı, panel, çalıştaylar düzenlenmesi.

Sorumlu Kurum:Bergama Belediyesi, Bilim İnsanları, STK'lar, Dünya Miras Alanında yetki ve sorumluluğu bulunan kurumlar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yönetim Planı'nın sürdürülebilirliğini sağlamak için yapılan çalıştay ve toplantı sayısı, ulaşılan kişi, STK ve kurum sayısı, oluşturulan bilgilendirme sistemi araçlarının çeşitliliği ve sayısı,

32- Tarihi Kentler Birliği ve ÇEKÜL akademi tarafından sürdürülen Alan Yönetimi Eğitim Programında Alan Yönetimi Birimi elemanlarının sürekli yer alması ve güncel yönetim ve koruma sistemleri konusunda farklı deneyimleri öğrenmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL Vakfı

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Sorumlu kurumlar tarafından yapılan eğitim sayısı, eğitim konularının çeşitliliği ve birim çalışanlarının bu eğitimlere katılma oranı

33- Ülkemizdeki Dünya Miras Listesinde yer alan alanların oluşturduğu "Türkiye Dünya Miras Alanları Birliği"nin kurulması.

Sorumlu Kurum: Türkiye'deki Dünya Miras Alanlarına sahip belediyeler, Tarihi Kentler Birliği, UNESCO Milli Komitesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, KÜVAM

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Birliğin kurulması için yapılan ön görüşmeler, tüzük oluşturulması ve birliğin kurulması

34- Rölöve, restorasyon çalışmaları gibi yüksek maliyetli olmayan, bilgilendirme, farkındalık yaratma ve Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarını sürdürme, basım-yayımlar gerçekleştirme eylemleri için yeni finansal kaynaklar bulunması. Sponsorluk kaynaklarının arttırılması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Finansal kaynağın oluşturulması, sponsorluk kaynaklarının miktarı, oluşturulan kaynakların farkındalık yaratmak amacıyla kullanılmasına yönelik materyallerin çeşitliliği

35- Kamu kurumlarının Yönetim Alanı sınırları içinde olan veya yönetim Alanı sınırları içinde olmamakla birlikte Bergama'nın Üstün Evrensel Değerlerine etkisi olacak, alanın yakın çevresindeki faaliyet ve projelerinin alana yönelik olumsuz etkilerinin önlenmesi veya mümkün olduğunca aza indirgenmesi hususunda farkındalık yaratılması amacıyla genel bilgilendirmelerin ve görüş alışverişinin düzenli olarak yapılması için bir koordinasyon ve bilgilendirme sisteminin oluşturulması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, İzmir Valiliği, İlgili Bakanlıklar ve kamu kurumları.

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yapılan bilgilendirme toplantılarının sayısı, bilgilendirilen kişi, STK, Kurum ve Kuruluş sayısı, sorumlu kurumlar tarafından bilgilendirme sisteminin oluşturulması

STRATEJİK AMAÇ 2: ARAŞTIRMA EĞİTİM VE FARKINDALIK GELİŞTİRME:

HEDEF: Yerel toplumun, ziyaretçilerin ve öğrencilerin doğal, somut ve somut olmayan kültürel mirasların yaşatılmasına aktif katılımını destekleyerek, Bergama’da yaşamaktan daha fazla keyif almalarını sağlamak.

EYLEMLER:

36- Araştırmacıların ve halkın kentin çok katmanlı miraslarına erişim konusunda destek olmak. Halkın düzenli olarak ören yerlerini ziyaret edebilmesi için yıla yayılan “mahalle gezileri” düzenlemek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi,

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, STK’lar

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Araştırmacıların ve halkın kentle ilgili bilgiye ve miras alanına ulaşmasını kolaylaştırmak için hazırlanan materyaller, yapılan bilgilendirme toplantıları, yapılan gezi programları, gezilere katılan vatandaş sayısı

37- Alana araştırma veya eğitim için gelen bilim insanlarına, öğrencilere gerekli lojistik ve rehberlik hizmetlerini vermek. Alana araştırma için gelen bilim insanlarının UNESCO Dünya Miras Alan Yönetimi Birimi kütüphanesine ve dijital arşivine erişimini sağlamak.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi,

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Üniversiteler

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Kütüphanede yer alan Bergama ile ilgili bilgi ve belge sayısı, bilgi ve belgelere erişim sayısı, rehberlik hizmeti verilen kişi sayısı

38- Bergama’nın üstün evrensel değerleri hakkında farkındalık yaratan ve aynı zamanda kentin kültürel yaşamını destekleyici, eğitim merkezleri olarak da kurgulanan “konsept müzeler” kurulması. (Parşömen İşlik Müzesi, İsa Çelik Fotoğraf ve Görsel Sanatlar Müzesi, Halı İşlik Müzesi, Galenos Antik Tıp Müzesi, Kent Müzesi)

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bilim İnsanları, STK’lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, STK’lar, özel girişim

Vade: Uzun

Performans Göstergeleri: Konsept müzeler için alanların-mekanların belirlenmesi, bütçe oluşturulması, müzelerin konseptlerine göre dizaynlarının yapılması, müzelerde çalışacak olan personelin istihdam edilmesi, müzelerin açılması

39- Vatandaşların özellikle de gençlerin Bergama'nın üstün evrensel değerlerini öğrenmesine yönelik düzenli mahalle, okul veya konsept eğitim faaliyetleri yürütmek. Bergama'nın üstün evrensel değerleri içinde tanınırlığı düşük olan Tümülüsler ve Tümülüsler çevresine getirilen kat yükseklik sınırları hakkındaki eğitimlere ağırlık vermek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yapılan eğitimlerin sayısı, eğitime katılanların sayısı, gençlere ulaşım oranları

HEDEF: Bergama'nın üstün evrensel değerlerini yansıtan doğal, somut ve somut olmayan kültürel mirasların derlenmesi ve derlemelerin yayınlanması. Mirasları tanıtıcı ve farklı etkinliklerde kullanılabilecek nitelikte çeşitli bilgilendirici materyallerin hazırlanması.

EYLEMLER:

40- Bergama halıları, Parşömen yapımı, Tahtacı Cem Törenleri ve ritüelleri, Bergama'nın çok katmanlı yapısı, Bergama Kermesi, Bergama Çevresindeki arkeolojik dönem kentleri hakkında belgesel ve yayınlar hazırlanması. Bergama'nın üstün evrensel değerlerini anlatan animasyon tekniği ile hazırlanan film hazırlanması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Araştırmacılar, Bilim İnsanları, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: : Hazırlanan belgesel, film, animasyon ve yayınların sayısı

41- Vatandaşların özellikle de gençlerin Bergama'nın üstün evrensel değerlerini öğrenmesine yönelik basım ve yayın faaliyetleri sürdürmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Araştırmacılar, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Öğretmenler, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: Bergama'nın üstün evrensel değerlerine yönelik; kitap, broşür, makalelerin yazılı basımı ve dijital yayınlarının sayısı

42- Örgün eğitimde kullanılacak "Kültürel Koruma ve Bergama" materyallerinin geliştirilmesi ve bu materyallerin yıl boyu okullarda kullanılması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Araştırmacılar, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Öğretmenler, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Kültürel Koruma ve Bergama ile ilgili hazırlanan materyallerin çeşitliliği, materyallerin kullanıldığı okul sayısı ve ulaşılan öğrenci sayıları, verilen seminer sayısı

43- Ziyaretçiler için farklı dillerde broşürler ve haritalar basılması, halka yönelik bilgilendirici malzemelerin hazırlanması ve dağıtımı, özel günler ve kutlamalarda farkındalığı artırıcı özel etkinlikler gerçekleştirilmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Çakabey Okulları

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Ziyaretçilere yönelik kaç farklı dilde broşür, harita, tanıtım videoları vb. materyallerin hazırlandığı, halkta farkındalık oluşturmak için hazırlanan materyaller ve bu materyallerin hedef kitleye ulaşımını sağlayan organizasyonların düzenlenmesi

HEDEF: Bergama'nın üstün evrensel değerlerinin eğitim ve bilimsel çalışmalarda bütüncül şekilde ele alınması.

EYLEMLER:

44- Bergama hakkında yapılan araştırmalarda, kentin çok katmanlı ve çok miraslı yapısının daha fazla ele alınmasını desteklemek. (Kent planlaması, sanat tarihi ve mimarlık vb alanlarında çalışan bilim insanlarının ve araştırmacıların Bizans, Beylikler Dönemi, Erken Osmanlı Dönemi ve Geç Osmanlı Dönemlerinde Bergama'nın durumu üzerine yaptıkları çalışmalara lojistik destek vermek. Çalışmaların yayınlamasına finansal katkı sağlamak.)

Sorumlu Kurum: Üniversiteler, Bilim İnsanları, Bergama Belediyesi

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Üniversiteler

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Bilimsel çalışmalar için üniversitelerle yapılan işbirlikleri, yüksek lisans, doktora ve diğer bilimsel çalışmalara verilen lojistik ve finansal destekler

45- Araştırmacıların, bilim insanlarının kent ile ilgili araştırmaları yapması için yerelde imkânların artırılması. (Bilim insanlarının, üniversite öğrencilerinin, lisansüstü eğitim alanların Bergama konusundaki bilimsel kaynaklara kolayca erişebilecekleri "Kent Müzesi"nin kurulması, Osman Bayatlı Kent Belleği Kütüphanesinin Kurulması, Unesco Dünya Miras Alan Yönetimi Biriminin kütüphanesinin geliştirilmesi)

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Üniversiteler, STK'lar

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: Araştırma kütüphanesinin oluşturulması ve bunları dijital veri tabanında üzerinde çalışma yapmak isteyenlerin kullanımına açmak

STRATEJİK AMAÇ 3: ÇEVRENİN KORUNMASI:

HEDEF: Bergama'nın doğal miraslarının tespit ve tescil çalışmalarının düzenli şekilde yapılması.

EYLEMLER:

46- Bergama ve çevresindeki doğal mirasların tespit ve tescil çalışmalarının düzenli şekilde yapılması, koruma, kullanma, durumlarının düzenli olarak izlenmesi ve izleme kayıtlarının tutulması ve bu kayıtların koruma çalışmaları için veri olarak kullanılması.

Sorumlu Kurum: Bilim İnsanları, Üniversiteler, Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yapılan izleme ve tutulan raporların sıklığı, hazırlanan raporların veri olarak kullanımının sağlanması

47- Halk, STK'lar ve kamu kurumları ile tespit ve tescil çalışmalarında çıkan verilerin paylaşılması. Bu verileri içeren basım-yayım faaliyetleri gerçekleştirmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bilim İnsanları, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yapılan tespit ve tescil sayısı, bu çalışmalarda ortaya çıkan verilerin paylaşımı için yapılan yayın, toplantı ve seminerler

HEDEF: Doğal mirasın korunması için halkta, yereldeki kamu kurumlarında ve genel olarak karar verici mercilerde farkındalık yaratmak

EYLEMLER:

48- Doğal miraslar ile vatandaşların ilişkisini canlı tutmak için, halkın bayram, düğün, doğum günü vb. özel günlerde doğal miras alanlarında etkinlikler gerçekleştirmesine olanak sağlamak. Bergama Kermesi'nin Kozak Yaylası ve Kapıkaya alanlarındaki etkinliklerinin sürdürülmesi. Doğal mirası merkeze alan yeni etkinlikler geliştirilmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bilim İnsanları, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Doğal miras alanlarına ulaşımı kolaylaştırmak

49- Bergama Kozak Yaylası'ndaki hava kalitesinin ölçülmesi, izlenmesi ve çam fıstığı kalitesinin korunması için gerekli bilimsel çalışmaların yapılması.

Sorumlu Kurum: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Üniversiteler

Finansal Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Üniversiteler

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Ölçüm ve izleme ve çam fıstığının kalitesinin korunması için üniversitelerle işbirliğinin gerçekleştirilmesi, işbirliği sonucunda yapılan çalışmaların sonuçlarının yayınlanması, gerekli önlemlerin alınması

50- Herkes için Afet ve Risk Yönetim planı içinde doğal mirasın özellikle ele alındığı bölüm geliştirmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, Bilim İnsanları, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: Paydaşlarla yapılan işbirliği ile birlikte doğal miras alanların korunmasına yönelik fikirlerin hayata geçirilmesi

51- Doğal mirasın korunması ve bu miraslardan faydalanılması çalışmalarında, halkın düzenli olarak çalışmaların ve karar alma mekanizmasının içinde olmasını sağlamak. Bu amaçla halkı bilgilendirici broşürler hazırlanması, mahalle toplantıları organize edilmesi, kamu kurum temsilcileri, STK temsilcileri ve bilim insanları ile mahalle ziyaretleri gerçekleştirilmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, Bilim İnsanları, ilgili Kamu Kurumları, STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Doğal mirasın korunmasına yönelik yapılan toplantı, seminer ve sunumlara halkın, STK'ların, kurum ve kuruluşların katılımı, bilgilendirici broşür, afiş vb. materyalleri hazırlanması ve bütün kesimlere ulaştırılması

52- Bergama ve çevresindeki doğal mirasın koruması, yaşatılması ve tanıtılması çalışmalarında, merkezi ve yerel yönetimler ile üst ve alt ölçekli plan hazırlayıcıları, plan uygulayıcıları ve plandan etkilenen yerel halk arasındaki iletişimi kuvvetlendirmek, İzmir-Bergama-Bergama Kırsalı arasındaki ilişkileri Kırsal Yaşam, Kırsal Miras, Somut Olmayan Kültürel Miras, Doğal Mirasın sürdürülebilirliği için aktif şekilde kurgulamak ve yatırımların Kırsal alanın gelecek nesillere bırakılmasını sağlayacak alanlara öncelikle yönelmesini sağlamak.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bilim İnsanları, ilgili tüm merkezi ve yerel planlama Kurumları, , STK'lar

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Orta

Performans Göstergeleri: Görüş alış verişi etkin kılmak için toplantı ve seminerlerin yanısıra düzenlenen kahvehane ve mahalle toplantılarının sayısı, katılımcıların sayısı, plan hazırlayıcıları ile halkı bir araya getiren etkinliklerin ve etkinlik raporlarının sayısı vb.

53- Bergama'nın doğal zenginlikleri içinde önemli yere sahip olan endemik bitkilerin de yer aldığı, kentin eczacılık alanındaki tarihi konumunu vurgulayan "Tıbbi Bitkiler Bahçesi'nin" kurulması.

Sorumlu Kurum: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bergama Belediyesi, bilim insanları

Finansal Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bergama Belediyesi

Vade:Uzun

Performans Göstergeleri: Tıbbi Bitkiler Bahçesi için gerekli olan alanın belirlenmesi, oluşturulan bütçenin büyüklüğü, personelin sayısı ve niteliği, müzenin inşa faaliyetlerine başlanması ve işlevlendirilmesinin tamamlanması, bahçede yer alan bitkilerin sayısı ve sayıdaki artış.

54- Bergama içinde zararlı gazların salınımının azaltılması için, kent içi ulaşım ağında mümkün olduğu kadar yayalaşmaya öncelik verilmesi.

Sorumlu Kurum: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bergama Belediyesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü.

Finansal Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bergama Belediyesi

Vade: Uzun

Performans Göstergeleri: Yayalaştırılan alanın büyüklüğü, yayalaştırma alanında kalan işletme sahipleri ve alan çevresinde ikamet edenler ile bu alanı kullananların konuyla ilgili bilgilendirilmesi için düzenlenen etkinlik sayısı ve katılımcı sayısı, gerekli projelerin hazırlanması için sağlanan bütçenin miktarı, yayalaştırmanın gerçekleştirilmesi.

STRATEJİK AMAÇ 4: SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI:

HEDEF: Bergama ve çevresinde sürdürülen tüm Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması.

EYLEMLER:

55- Bergama ve çevresinde sürdürülen tüm Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının tespit ve tescillerinin yapılması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Tespit ve tescili yapılan Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının sayısı

56- Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarının disiplinler arası işbirliği ile izlenmesi, izlemelerin kayıt altına alınması ve bu kayıtların koruma, farkındalık yaratma, tasarım, turizm uygulamalarına veri olarak aktarılması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Üniversiteler, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: İzleme raporlarının sayısı, raporların kaç kurum ile paylaşıldığı, raporlara dayanılarak geliştirilen tasarım sayısı, ortaya konan tasarımlardan uygulamaya geçenlerin oranı vb.

57- Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının halk arasındaki uygulama yoğunluklarını tespit etmek. Yok olmaya yüz tutmuş veya tehlike altındaki Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarını tespit etmek. Yayınlar, belgeseller ile Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarını arşivlemek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Üniversiteler, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Halkın uygulama yoğunluğunu ölçmek için geliştirilen yöntem sayısı, ölçüm sonuçlarının kamuoyu ile paylaşıldığı mecra sayısı-süresi, hazırlanan görsel-basılı-dijital materyal sayısı, arşive eklenen materyal sayısı vb.

58- Kaybolmaya yüz tutmuş Somut Olmayan Kültürel Miras unsurları hakkında farkındalık çalışmaları yürütmek. Bergama Kermesi başta olmak üzere kentte gerçekleştirilen her türlü etkinlikte mümkün olduğu kadar Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarından örneklerin halka sunulmasını sağlamak. Örgün eğitim içinde, Belediye'nin Yaşam Boyu Eğitim Merkezi'nde, Halk Eğitim Merkezi'nde verilen "sertifikalı eğitim programlarında" Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarına özellikle yer vermek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Halk Eğitim Merkezi

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Bergama Halk Eğitim Merkezi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Somut Olmayan Kültürel Miras unsurları hakkında düzenlenen seminer, toplantı, broşür, kısa tanıtım videolarının sayısı, bu materyal ve yöntemlerle bilgilendirilen insan-kurum sayısı, verilen sertifikalı eğitim programlarının sayısı ve sertifika alan kişi sayısı, sertifikasını iş-gelir getirici unsur olarak kullanan girişimci sayısı vb.

HEDEF: Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarının modern tasarımlar ve yeniden işlevlendirmeler ile güncel yaşama adapte edilmesi

EYLEMLER:

59- Somut Olmayan Kültürel Miras ile vatandaşların ilişkilerini canlı tutmak için değişen günlük ihtiyaçların içine Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarının adapte olacağı tasarımları gerçekleştirmek. Özellikle el sanatları ürünlerinin, günlük kullanılan materyallere dönüşmesinin sağlanması.

Sorumlu Kurum:Bergama Belediyesi, Bergama Halk Eğitim Merkezi, ÇEKÜL Vakfı

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, ÇEKÜL VAKFI

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Günlük kullanıma yönelik tasarımları geliştirilen ürün sayısı, bunun için oluşturulan tasarım atölyelerinin sayısı, gerçekleştirilen üretim miktarı vb.

60- Kadın emeği üretim kooperatif veya dernekleri kurulmasına destek vererek el sanatlarının ev kadınları için gelir getirici kaynağa dönüşmesine destek vermek. Bu yolla Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarının yaşamasını sağlamak.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Kadın Örgütlenmeleri

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Kooperatif veya derneklerin üretim ve pazarlama yapacakları mekanların sayısı-büyüklüğü, bu alanlardan yararlanıcı sayısı, kooperatiflerin üretim miktarı, satış miktarı, elde edilen gelir miktarı vb.

61- İşlevini kaybetmiş Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamalarının yeni işlevlendirmeler, modern sanat uygulamaları içinde ele alınmasını sağlamak ve farkındalık yaratarak kentin kültürel hayatı içinde canlı tutmak. Parşömen, dokuma, tel kırma vb yapımının artmasına destek vererek, bu üretilere dayalı hediyelik eşya sektörünün gelişmesine öncülük etmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, ÇEKÜL Vakfı, Kadın örgütlenmeleri, Özel Girişimciler

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Günlük kullanıma yönelik tasarımları geliştirilen ürün sayısı, bunun için oluşturulan tasarım atölyelerinin sayısı, gerçekleştirilen üretim miktarı vb.

STRATEJİK AMAÇ 5: SORUMLU TURİZM YARATMA:

HEDEF: Ziyaretçilerin Bergama ve çevresindeki kültürel, somut olmayan ve doğal mirası bütüncül şekilde yaşamasını sağlayacak sürdürülebilir ziyaret yönetim sisteminin kurulması ve geliştirilmesi.

EYLEMLER:

62- Bergama'nın üstün evrensel değerlerini oluşturan somut miras öğeleri ile birlikte Somut Olmayan Kültürel Miras ve doğal miras unsurlarını ön plana çıkaran Bergama içi ve dışı gezi rotaları oluşturulması.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL Vakfı, Ege Üniversitesi

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Ege Üniversitesi

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Ekip oluşturulması, oluşturulan alternatif rota sayısı, rotaların süresi, rotaların tanıtıldığı rehber sayısı, rotaların açıklandığı basılı-dijital-online bröşür sayısı vb.

63- Kültürel Turizm - Doğa Sporları – Kırsal Turizm vb farklı turizm türlerinin birlikte yapılabileceği Bergama'da söz konusu turizm sektörlerine yatırımın teşvik edilmesi için farkındalık yaratma.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Ticaret Odası, Ege Turizm Derneği, TURSAB

Vade: orta

Performans Göstergeleri: Farklı turizm türlerinin birlikte yapılabilirliğine yönelik öneri raporların sayısı, bu raporların sunulduğu kurum-rehber-acentası sayısı vb.

64- İzmir bütünleşik turizm planlaması içinde yürütülen ortak yurtdışı tanıtımlarına devam edilmesi.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Ticaret Odası, İZKA, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İlgili Diğer İlçe Belediyeleri, İlgili İlçe Ticaret Odaları

Finansal Kaynak: İZKA, İlgili İlçe Belediyeleri, İzmir Rehberler Odası (İZRO)

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Yer alınan turizm fuarlarının sayısı, yer alınan turizm panel-toplantı-çalıştayların sayısı vb.

65- Turizm Seyahat Acentaları ile Kuzey Ege ve İzmir bütünleşik turizm destinasyonları hakkında bilgilendirici görüşmeler yürütmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Ticaret Odası, Ege Turizm Derneği, TURSAB, İZRO

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Bütünleşik turizm destinasyonuna ilişkin öneri raporların sayısı, bu raporların sunulduğu kurum-rehber-acentası sayısı vb.

66-Bergama'nın farklı turizm potansiyellerini bütüncül şekilde ortaya koyan web sitesi kurmak.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Ticaret Odası

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Bergama Ticaret Odası

Vade: Kısa

Performans Göstergeleri: Web sitesinin geliştirilmesi için bütçe ayrılması, web sitesinin hazırlanması ve web sitesinin güncelliğinin sağlanması

HEDEF: Ziyaretçilerin konaklama oranlarının artırılması.

EYLEMLER:

67- Tur operatörlerinde Bergama'nın Üstün Evrensel Değerleri hakkında farkındalık yaratacak tanıtım, toplantı, basım ve reklam faaliyetleri yürütmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Ticaret Odası, Ege Turizm Derneği, TURSAB

Vade: Kısa-orta

Performans Göstergeleri: Tanıtım broşürleri ve tanıtım videolarının sayısı, dağıtılan rehber, acenta, tur operatörü sayısı, turizmci ile yapılan odak toplantı sayısı, bu toplantılara katılımcı sayısı vb.

68-Konaklama tesislerinin kapasitesinin artırılması ve farklı talepleri karşılayacak farklı nitelikteki tesislerin kurulması için farkındalık çalışmaları yürütmek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Ticaret Odası, Ege Turizm Derneği, TURSAB, Özel Girişimciler

Vade: orta

Performans Göstergeleri: Yatırımcılarla gerçekleştirilecek Bergama'nın turizm değerlerinin aktarılmasını sağlayacak görüşme-toplantı-çalıştay sayısı, bu etkinliklere katılımın oranı, gelen yatırımın miktarı.

69- Konaklama ve hizmet sektöründeki tesislerin hizmet kalitesinde standartları belirlemek, standartlar konusunda sektör çalışanlarına eğitim vermek ve düzenli olarak bu standartları denetlemek.

Sorumlu Kurum: Bergama Belediyesi, Bergama Kaymakamlığı, Bergama Ticaret Odası, Ege Üniversitesi, Özel Girişimciler

Finansal Kaynak: Bergama Belediyesi, Özel Girişimciler

Vade: Kısa-orta-uzun

Performans Göstergeleri: Standartların belirlenmesi, tesislerde uygulanması, denetim biriminin oluşturulması ve denetiminin sağlanması, denetlenen tesis sayısı, tutulan rapor sayısı

EKLER

BERGAMA'NIN UNESCO DÜNYA MİRAS LİSTESİ ADAYLIK VE BERGAMA YÖNETİM PLANI HAZIRLIK SÜREÇLERİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

Bergama'nın Dünya Miras Listesine girmek için yürüttüğü çalışmalara ve Alan Yönetimi Plan hazırlıklarına birçok kişi, kurum ve STK destek vermiştir. Bu çalışmaların hepsini burada sıralamak çok zor olmakla birlikte, 2011 yılında Bergama'nın ülkemizin Geçici Listesi'ne girmesi ile başlayan resmi süreçte farklı kurumların yürüttükleri çalışmaları aşağıda liste olarak vermeye çalıştık. Listenin oluşturulmasındaki amaç tüm çalışmaları sıralamaktan ziyade süreçteki çalışmaları özetleyerek, bu yönetim planının yürürlüğe girmesinden önce Bergama'da kurum ve kişilerin ortak amaç doğrultusunda bir araya gelerek yürüttükleri bilinçli programı ortaya koyabilmektir. Böylece, uzun soluklu bu süreç esnasında, çalışmaları ilk başından beri takip edemeyen veya çalışmaların kimi bölümlerinde olup tümünü göremeyen karar vericiler ve uygulayıcılar sürecin tümüne hâkim olabileceklerdir.

Bu listede yer almayan, resmi olarak Bergama'nın Dünya Miras Listesi adaylık çalışmalarının başlaması öncesinde hayat bulan birçok farkındalık eylemi Bergama'daki STKlar tarafından yürütülmüştür. Yine bu Ek 1'e girmeyen daha önceki yıllarda yürütülen kimi koruma ve yaşatma çalışmaları Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesine katılması sürecini direkt desteklemiştir. 2003-2005 yılları arasında TÜBA-TÜKSEK Türkiye Kültür Envanteri Projesi kapsamında, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye Bilimler Akademisi ve Bergama Belediyesi tarafından desteklenen Bergama Kentsel Kültür Varlıkları Envanter çalışması, 2006 yılında hazırlanan Ertuğrul Mahallesi Koruma Planı, 2007 yılında Küplü Hamam Restorasyonu, 2007-2008 yıllarında Bergama Belediyesi tarafından İl Özel İdaresi'nden alınan katkı payı ile gerçekleştirilen Arasta Bölgesi Kentsel Tasarım ve Sokak Sağıklaştırma çalışması, 2008-2009 yıllarında Bergama Müzesi tarafından tescilli konutların koruyarak yaşatan mülk sahiplerine verilen "*Tarihi Tescilli Yapıları Koruma Ödülü*", Bergama Belediyesi tarafından 2009 yılında hazırlanan ve tescilli konut sahiplerine dağıtılan "*Bergama'da Tescilli Yapı Sahipleri İçin Bilgilendirme Kılavuzu*" ve 2010 yılında düzenlenen "*Bergama'da Kültürel Miras Yönetimi ve UNESCO Aday Adaylığı Sürecindeki Bergama*" isimli panel, Bergama Belediyesi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü arasında 2011 yılında yapılan Bedesten'in tahsisi bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir.

Aşağıda resmi süreç kapsamında 2011 yılından itibaren yürütülen çalışmalar sıralanmıştır. Bu çalışmalar hakkında daha ayrıntılı bilgi almak isteyenler aşağıda belirtilen yolları kullanabilirler.

E-posta: bergamaunesco@gmail.com

Yüzyüze Görüşme: Bergama Belediyesi

UNESCO Dünya Mirası ve Alan Yönetimi Birimi
Ertuğrul Mahallesi, Eski Belediye Caddesi No.1
Bergama /İZMİR

Tel: +0232 632 80 05 (171 veya 196)

2011:

- 07-09 Nisan 2011 Uluslararası Bergama Sempozyumu düzenlenmiştir.
- Kasım 2011 Bergama Belediyesi UNESCO Dünya Mirası ve Alan Yönetimi Birimi'nin Kurulması ile UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık çalışmaları ve Alan Yönetimi süreçlerine aktif olarak başlanmıştır.
- 06 Aralık 2011 UNESCO Dünya Miras Alanında farklı alanlarda yetki, sorumluluk ve çalışmaları bulunan kurumlar ile STK ve halkın katılımı ile ilk Eşgüdüm Toplantısı düzenlendi. Bu toplantı sonrası İzmir Valiliği bir genelge ile İzmir'deki kamu kurum ve kuruluşlarının Belediye tarafından yürütülen çalışmalara destek vermesi istenmiştir.
- 10 Aralık 2011 İzmir Travel Turkey Turizm Fuarında, Turizm sektörü temsilcilerine Bergama'nın üstün evrensel değerleri ile ilgili bir sunum gerçekleştirilerek, UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık süreci hakkında turizmciler bilgilendirilmiştir.
- 26 Aralık 2011 Bergama'da Halka Açık UNESCO Dünya Mirası Adaylık Süreci Bilgilendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- Tarihi Kentler Birliği'nin Koruma Uygulamalarına verdiği özendirme ödülü, Bergama Belediyesi'nin "Tarihi Gazi Paşa Rum Okulu'nun Restorasyonu ve Yeniden İlevlendirilmesi" projesine verilmiştir.
- Ege Üniversitesi, Bergama MYO Eser Koruma ile Turizm Otel İşletmeciliği Programları tarafından 2011 yılı içinde "Bergama Kültürel Mirasına Sahip Çık" başlıklı kampanya kapsamında öğrenciler tarafından Selinos Deresi'nin temizliği yapılmıştır.

2012:

- 03 Şubat 2012 tarihinde YAYED (Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği) Bergama Buluşmasında, UNESCO Adaylık süreci ve Yönetim Planı hakkında görüşülmüştür.
- 21 Şubat 2012'de fotoğraf ve video çekimleri ile Bergama'nın üstün evrensel değerlerini merkeze alan tanıtım materyalleri hazırlanması konusunda, Bergama Belediyesi'ne destek olması için Özel Çakabey Okullarıyla görüşülüp işbirliğine başlanmıştır.
- 26 Şubat 2012 Dünya Mirası Gezinleri Derneği Bergama Buluşması ile özellikle tanıtım ve farkındalık yaratma çalışmalarında neler yapıldığı ve daha nelerin yapılması gerektiği tartışılmıştır.
- 04 Mart 2012 Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi işbirliği ile Bergama'da Latin Amerika Büyükelçileri ağırlanarak, UNESCO Adaylığı ve Bergama'nın üstün evrensel değerleri hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılarla, kültürel alanda uluslararası çalışmalar ve işbirliği için karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur.
- 06 Nisan 2012 Eşgüdüm Toplantısı-2 yapılarak valilik genelgesi sonrası, bilgi ve belge toplama ile ilgili çalışmalarda yapılan çalışmalar incelenmiştir. UNESCO Dünya Miras Listesi başvuru kriterleri hakkında katılımcılar bilgilendirilmiş ve görüşler alınmıştır.
- 11 Nisan 2012 İstanbul'da Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nden akademisyenlerin, Alman Arkeoloji Enstitüsü ve ICOMOS Milli Komitesi'nden temsilcilerin katıldığı bir toplantı ile yönetim alanı ve Alan Yönetimi Planı öncelikleri hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.
- 19 Mayıs 2012 ICOMOS-CIVVIH Mediterranean sub Committee Izmir Meeting'ine katılım sağlanmıştır Toplantıya katılan CIVVIH Komitesi üyelerinin bir kısmı Bergama'da buluşarak, Bergama'nın çok katmanlı yapısı ve kültürel peyzaj özellikleri üzerine görüş alışverişinde bulunulmuştur. Uzmanların önerileri dinlenmiştir.
- 24 Mayıs 2012 Bergama'nın da içinde bulunduğu Bakırçay Bölgesinin doğal, kültürel, sosyo-ekonomik ve idari sorunlarının ve geleceğe yönelik projelerinin tartışıldığı "Bakırçay Konferansı"nda Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi adaylığı ve turizm planlaması üzerine bilgilendirme yapılmıştır.
- 25 Mayıs 2012 UNESCO Milli Komitesi'nin düzenlediği "Bursa Alan Yönetimi Çalıştayı"nda Bergama'da Alan Yönetimi Planı kapsamında yürütülen çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Yönetim alanının nasıl belirlendiği ve kültürel mirasların tespit ve tescili hakkında yapılan çalışmalar katılımcılar ile paylaşılmıştır.

Dezavantajlı grupların Yönetim planı geliştirilmesi çalışmalarına katılmasında karşılaşılan zorluklar tartışılmıştır.

- 22 Haziran 2012'de İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nde Somut Olmayan Miras ile ilgili bölge toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantı sonrası Bergama'nın Somut Olmayan Kültürel Miras envanterine ilişkin çalışmalar başlamıştır. Tespit çalışmaları Eylül 2012'de tamamlanarak Müdürlüğe iletilmiştir.
- Ağustos 2012'de Bergama Kentsel Sit Alanında "2010-2011-2012 Yıllarında Gerçekleştirilen Restorasyonlar Hakkında Genel Değerlendirme Raporu" hazırlanmıştır. Böylece Belediye'nin kendi insan gücü ve mevcutta çalışan finansal kaynak bulma yöntemleri ile yürüttüğü çalışmaların verimliliği ortaya konulmuştur. Bu rapor ve sonrasında kentsel sit içinde restorasyon ve yeniden işlevlendirmeler ile kültürel hayatın içine aktif olarak katılabilecek yapılar ve alanlar hakkında bir diğer rapor hazırlanmıştır. Böylece 2013 ve 2014 içinde İZKA, İzmir Büyükşehir, Kültür ve Turizm Bakanlığı vb. finans sağlayan kurumlara başvurulara temel teşkil edecek veriler sağlanmıştır.
- 2012 Temmuz-Ağustos döneminde "Pergamon Uluslararası Taş Heykel Sempozyumu" gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların eserleri kentin farklı meydanlarına yerleştirilmiştir.
- 11 Eylül 2012 CHP Belediyeleri Fuarında Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık süreci hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Yerel yönetimlerin, kentleri ile ilgili vizyonlarında kültürel varlıkları ön plana çıkarmalarının getirdiği başarılı sonuçlar paylaşılmıştır. Bergama özelinde miras koruma ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının kalkınmaya verdiği destek hakkında katılımcılar bilgilendirilmiştir.
- 25 Haziran 2012'de heykeltıraş Ekin Erman'ın eseri olan "Galenos" heykeli Bergama Cumhuriyet Meydanı'na yerleştirilmiştir. Söz konusu heykelin de parçası olduğu "Türkiye Eczacılar Birliği Altın Havan Ödülleri" adaylık süreci 06 Kasım 2012 tarihinde Özel Ödül alınarak sonlandırılmıştır. Adaylık süreci kapsamında başlanılan Bergamalı Hekim Galenos hakkındaki farkındalık çalışmaları yerelde daha da artırılmıştır.
- Kasım 2012 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Restorasyon Bölümü öğrencilerinin Bergama Kentsel Sit alanı hakkındaki tespit ve rölöve çalışmalarına destek verilmiştir. Söz konusu çalışmalar 2013, 2014 ve 2015 yıllarında da sürdürülerek bir gelenek haline getirilmiştir.
- 14 Kasım 2012 Eşgüdüm Toplantısı -3 yapılarak, Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık kapsamında yürütülen çalışmalar aktarılmıştır. Gelecek süreçlerde yapılacak çalışmalar hakkında bilgi alışverişinde bulunulmuştur. Katılımcı kamu kurum ve kuruluşlarına, STK temsilcilerine, bilim insanlarına ve halka,

kültürel mirasın yönetimi hakkında ulusal ve uluslararası alanda yapılan farklı uygulama örnekleri anlatılmıştır.

- 16 Kasım 2012’de düzenlenen, International Conference on Cultural Heritage Preservation in Times of Risk kapsamında Tomoko Kano ve Wanwen Huang’in (Teikyo Heisei Üniversitesi ve Tokyo Üniversitesi) “Sustainable Development of Dweller’s Life and Tourism in Historical Settlement, Take Bergama City, Turkey as an Example” başlıklı Poster sunumu hazırlıklarında destek olunmuş ve fikir alışverişinde bulunulmuştur. Bu bilim insanları ile ilk kez 2011 yılında düzenlenen “Uluslararası Bergama Sempozyumu”nda’ farklı konularda yürütülen görüş alışverişleri 2013-2014 ve 2015 yıllarında da devam ettirilmiştir. 2015 yılında Bergama’yı konu alan farklı akademik çalışmalar farklı ülkelerde düzenlenen sempozyumlarda sunulmuştur.
- 16 Kasım 2012 de başlayan ve iki hafta süren bir fotoğraf sergisi Optimum Alışveriş Merkezi’nde açılmıştır. İzmir’in merkezinde bulunan ve nüfusun yoğun şekilde kullandığı bu alışveriş merkezindeki sergide Bergama’nın üstün evrensel değerleri ve Somut Olmayan Kültürel Miras uygulamaları hakkında farkındalık yaratmayı amaçlayan fotoğraflar sergilenmiştir. Fotoğraflar, Bergama Amatör Fotoğraf Sanatı Derneği arşivinden derlenmiştir. Söz konusu dernek, 2010 yılından itibaren her yıl düzenlediği “Uluslararası Bergama Fotomaratonu” kapsamında çekilen ve ödül alan her fotoğrafı Bergama Belediyesi’ne “Bergama’nın üstün evrensel değerleri hakkında yürütülen farkındalık ve korumaya yönelik eğitim çalışmalarında” kullanma yetkisi vermiştir.
- Aralık 2012 de İzmir Travel Turkey Turizm Fuarı’na tanıtım amaçlı katılım sağlanmıştır. Ege Turizm Derneği ve turizm acentaları ile turizm planı geliştirilmesi hakkında karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulmuştur.
- 10 Aralık 2012’de Danışma Kurulu -1 Toplantısı yapılmıştır. Danışma Kurulu ulusal mevzuatımız (2863 sayılı kanun ve 26006 sayılı yönetmelik) gereği kurulması zorunlu olan bir kuruldur. Kurul yönetim planı hazırlıklarında fikir ve düşünceleri ile plan kurgusuna katkı veren kurumlar, akademisyenler, STK temsilcileri ve vatandaşın katılımı ile oluşturulmuştur.
- 2011 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen Yönetim alanının revize edilmesi için Aralık 2012’de çalışmalara başlanmıştır. 2012 yılı boyunca Dünya Miras Listesi adaylık kriterleri ile ilgili yapılan çalışmalar ile mevcut yönetim alanının yeterli büyüklükte olmadığı anlaşılmıştır. Alanın genişletilmesi çalışmaları ile Bergama’nın üstün evrensel değerlerinin tümünü yansıtabilecek şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Söz konusu genişleme işlemleri Aralık 2013’e kadar devam etmiştir.

- Bergama'nın Ekoturizm Sektör Analizi'nin ortaya konmasına yönelik proje İZKA desteği ile (İzka Projesi No: TR31/2011/DFD01/0047) Ege Üniversitesi Öğretim Üyeleri tarafından yapılmıştır.

2013:

- Ocak 2013'de Midilli-Bergama ortak tanıtım Belgeseli "Bergama'ya Seyahat" yayınlanmıştır. Bergama ve çevresindeki Kuzey Ege Belediyeleri'nin Midilli ile bütünleşik turizm planlaması geliştirilebileceğine dair görüşlerin ilk ürünü bu belgesel olmuştur.
- 25 Ocak 2013 EMİT turizm fuarında İstanbul'da Türkiye TURSAB üyeleri ve tur operatörleri ile bir tanıtım toplantısı organize edilmiştir. Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi adaylık süreci, üstün evrensel değerlere ait kriterleri ve turizm planlaması hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır.
- 07 Şubat 2013'de Ankara'da turizmciler ile UNESCO Dünya Miras alanlarında koruma ve turizm planlaması hakkında karşılıklı görüşmeler yürütülmüştür.
- Mart 2013'de Berlin ITB Fuarı'na Bergama Ticaret Odası ile birlikte tanıtım amaçlı katılım sağlanmıştır.
- 13 Mart 2013'de BİLKOM şirketi ile sosyal sorumluluk projesi kapsamında 3D Bergama tanıtım görselleri hazırlanması için anlaşma sağlanarak, İzmir'de bulunan üniversitelere bu projeye öğrencilerinin katılımı için duyurular yapılmıştır. 09 Haziran 2013'de BİLKOM ile başlanan ve Yaşar Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ile Ege Üniversitesinden öğrencilerin katıldığı "3D Anatolia Projesi"nin ilk ayağı olan Bergama'nın 3 boyutlu görselleri projesi tamamlanmıştır. Projede tasarlanan antik yapıların ayağa kaldırılmış halini gösteren görsellere, iTunes ve android uygulamalarından ücretsiz erişim sağlanmıştır.
- Nisan 2013'de Bergama'nın üstün evrensel değerinin parçası olan Tümülüsler ve çevrelerinin korunmasına yönelik farkındalık yaratmak için ilçe ve ildeki resmi kamu kurum ve kuruluşlarına ve STKlara yönelik resmi bilgilendirmeler yapılmıştır. 19 Nisan 2013'de Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bölge Koruma Kurulu, Kazı başkanlığı ve belediye temsilcilerinin katıldığı özel bir alan gezisi ve toplantı gerçekleştirilmiştir. Tümülüslerin üstün evrensel değerlerin parçası olarak korunmasında problemler ve çözüm yolları tartışılmıştır.
- 9-10 Mayıs 2013 tarihlerinde II. Uluslararası Bergama Sempozyumu düzenlenmiştir. Sempozyumda "1-Kültürlerin aktarım aracı parşömen" ve "2-Antik Çağda Sağlık ve Bergamalı Galenos" konuları bilim insanları tarafından ele alınmıştır.

Sempozyum "parşömen yapım atölyesi" ile son bulmuştur. Söz konusu atölye çalışmasında 83 yaşında bir Bergamalı olan "Anadolu'nun son karatabağı: İsmail Araç"ın tabakhanesi ziyaret edilmiş ve parşömen yapımı katılımcılarla birlikte deneyimlenmiştir. Bu sempozyum sonrası Bergama'da parşömen müzesi kurulması konusundaki yerel talepler oluşmuştur. Diğer yandan ise modern sanat yaratımlarında antik malzeme olarak parşömen ön plana çıkmaya başlamıştır. İsmail Araç'ın kadın çıraklarının da yarattığı ilgi ile Parşömen yapımı ve karatabakçılık ile ilgili farklı yönetmenlerin gözüyle belgesel çekimleri gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Yaz-Sonbahar 2013'de Bergama'da Parşömen müzesi kurulması için yereldeki gönüllüler, bilim insanları ve müzecilik uzmanları ile ikili görüşmeler düzenlenmiştir.

- 2013 Bahar Döneminde İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Bergama Belediyesi tarafından Bergama trafik akslarını, park alanlarını, trafik yoğunluklarını inceleyen ve kentin trafik yoğunluğunu azaltacak öneriler getiren bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçları, kentteki tüm kamu kurum kuruluşları ile de paylaşılmıştır.
- 26 Haziran 2013'de İzmir Valiliği'ne Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesi Adaylığı ve Yönetim Planı içindeki kentsel anıtların restorasyonu ve yeniden işlevlendirilmesi ile ilgili finansal kaynak gereksinimi hakkında bilgilendirme yapılmıştır.
- Yaz 2013'de ziyaretçilerin kenti üstün evrensel değerlerini ve çok katmanlı kültürel peyzaj öğelerini bütüncül şekilde görebilecekleri bilgileri içeren Bergama Rehberi yayınlanmıştır.
- Yaz-Sonbahar 2013 dönemlerinde İzmir'deki kamu kurumlarının yöneticilerinin dikkatini "Tümülüs çevrelerindeki yapılaşma baskısı"na ve "kentsel sitte yer alan anıtsal yapıların işlevlendirilmesi ve restorasyonları" ile ilgili finansal kaynak yetersizliğine çekmeyi amaçlayan bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir.
- 17 Eylül 2013'de Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu ile Danışma Kurulu'nun yerelde yer alan üyeleri ile iki yıldır yapılan çalışmalar ve beklentiler, 2014'de yapılması gereken görüşmelerin ayrıntılandırıldığı toplantı düzenlenmiştir.
- 23-27 Eylül 2013'de ICOMOS uzmanı Dünya Miras Listesi adaylığı sürecinde yerinde incelemeler için Bergama'da ağırlanmıştır.
- 29 Eylül 2013'de ADD Bölge toplantısında Dernek mensuplarının UNESCO Dünya Miras Listesi ve koruma ile ilgili soruları cevaplanarak, yönetim planına yönelik önerileri dinlenmiştir.
- 18 Aralık 2013'de İzmir'de kamu kurumları ve üniversiteler ile yönetim planının hazırlanması için yapılan çalışmalar hakkında bilgi alışverişinde bulunmak için toplantı yapılmıştır.

- Aralık 2013’de Yönetim Alanının genişletilmesi çalışmaları tamamlanmıştır. Dünya Miras Alanı içinde olan Colombarium, Su kemerleri ve Kybele Doğal Kutsal Alanı ile İlyas Tepe Tümülüslerinin bulunduğu alanlar da Yönetim Alanına eklenmiştir. Söz konusu genişleme sonrası belirlenen Yönetim Alanı da, ICOMOS’un Mayıs 2014’de açıkladığı raporda yeterli görülmezince, yönetim alanı özellikle Tümülüslerin çevresindeki tampon bölgeyi genişletecek şekilde revize edilmiştir. Genişleme Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.
- 2013 yılında, Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümü ile Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümlerinin ortak projesi olarak Bergama ve çevresinde bütünleşik turizm imkanları üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları Bergama Belediyesi tarafından “Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımı İle Dikili ve Bergama Turizmini Bütünleştirme Potansiyeli” adı altında yayımlanmıştır.
- 2013 Bergama Kültür ve Sanat Vakfı (BERKSAV) Kültür Ödülü, Bergama’nın UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi çalışmalarındaki öncü pozisyonu nedeni ile Bergama Belediye Başkanı Mehmet GÖNENÇ’e verilmiştir.

2014:

- 13 Ocak 2014’de yürütülen tüm çalışmaların özetini içeren Parşömen Müzesi kurulması hakkında bir rapor yayınlanmıştır. Rapor STKlar ve finansör olabilecek özel işletmeler ile paylaşılmıştır.
- Ocak 2015’te kısa ve orta vadede yapılması planlanan restorasyonlar ve büyük çaplı kentsel projeler ile alakalı İZKA’ya toplu bilgilendirme yapılarak, finansal kaynaklar yaratılması hakkında görüşmelere başlanmıştır.
- Nisan, Mayıs ve Haziran 2014’de UNESCO Dünya Miras Komitesi 38 Dönem Toplantısı öncesi, UNESCO Milli Komitesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bergama Kazı Başkanı, ICOMOS International ile karşılıklı görüşmeler yapılmıştır.
- 22 Haziran 2014’te Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajının UNESCO Dünya Miras Listesi’ne kabul edildiği Katar’ın başkenti Doha’da gerçekleştirilen Dünya Miras Komitesi toplantısına katılım sağlanmıştır.
- 2014 bahar ve yaz ayları boyunca Bergama Belediyesi ve Bergama Ticaret Odası’nın düzenlediği “Bergama Seni Çağırıyor” projesinde Cuma ve Cumartesi günleri olmak üzere haftada iki gün İzmir’den Bergama’ya ücretsiz otobüs seferleri düzenlenmiştir.

- Temmuz ve Eylül 2014'te Bergama çevresindeki maden arama izinleri hakkında Kültür ve Turizm Bakanlığı bilgilendirilmiştir. Maden ocağı izinlerinin Bergama Kültürel Peyzajı'nın bütünsel olarak korunması için denetlenmesi üzerine görüşülmüştür.
- Ekim 2014'de Topçu Kışlası Alanında (Yönetim alanı içinde kalan bir alandır ÖPA-2) turizm karşılama merkezi oluşturulması ve Kızıl Avlu'nun Roma dönemi tünelleri üzerinden geçen karayolunun güzergâhının değiştirilmesi için Karayolları Genel Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile görüşmeler yapılmıştır.
- Sonbahar 2014'te Müze Müdürlüğü, Karayolları Bölge Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile karayolları bilgilendirme tabelalarında revizyona gidilmesi için görüşülmüştür. Bergama ile ilgili bulunan ve yanlış bilgilendirmeler içeren tabelaların düzenlenmesi için girişim başlatılmıştır.
- 11 Kasım 2014'te Antalya'da Tarihi Kentler Birliği ve ÇEKÜL Vakfı ortak organizasyonu olan YAPEX Koruma ve Restorasyon Fuarı'na katılım sağlanmıştır. UNESCO Adaylık süreci ve alan yönetimi planı süreçleri diğer belediyeler ile paylaşılmıştır.
- Sonbahar-kış 2014 ve ilkbahar 2015 dönemlerinde yereldeki STK'lar ile UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giriş sonrası Bergama'da koruma, eğitim ve turizm faaliyetleri olarak neler yapıldığı ve daha nelerin yapılması gerektiği konusunda ikili görüşmeler yapılmıştır.
- 21 Ekim 2014 tarihinde İzmir'de İzmir Büyükşehir Belediyesi ile ortaklaşa Turizm planlaması ile ilgili Kamu kurum Kuruluşları, STK'lar ve halkın katılımı ile toplantı gerçekleştirilmiştir. UNESCO Milli Komitesi ve TURSAB temsilcileri toplantıya konuşmacı olarak katılmıştır.
- 2014 yılı boyunca Parşömen'in bir el sanatı ve aynı zamanda bir zanaat olarak canlanması ve yerel ile ulusal alanda tanınması için farkındalık çalışmaları yürütülmüştür.
- Bergama Belediye Başkanı Mehmet Gönenç, Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi ile ilgili çalışmalarından dolayı, İstanbul SKALITE tarafından verilen SKALITE Bölge kategorisinde ödüle layık görülmüştür.
- Bergama Belediyesi, Havra ve kentsel sit alanındaki tarihi evlerde gerçekleştirdiği restorasyon çalışmaları ile Tarihi Kentler Birliği'nin "Koruma Çalışmalarını Özendirme 2014 Yarışmasında" uygulama ödülü almıştır.
- 2014 Bergama Kültür ve Sanat Vakfı (BERKSAV) Kültür Ödülü, Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesine girmesi çalışmalarındaki başarıları nedeni ile Bergama Belediyesi, UNESCO Dünya Mirası ve Alan Yönetimi Birimi'ne verilmiştir.

- 2014 yılında yerel yatırımcıların girişimleri ile Kozak Yaylasında kırsal turizm altyapısı oluşturularak, turizm faaliyetlerine başlanmıştır. 2015 yılında ise bu yatırımların devamı olarak Kozak Yaylası Demircidere Köyü'nde "Rasime Recai Şeyhoğlu Anıvi ve Kütüphanesi" açılmıştır.
- 2014 yılında 14 Eylül Okulu'nun Bergama Belediyesi tarafından restore edilen tarihi binasında "Bergama'lı Kadri Eğitim Tarihi Müzesi" okulun özel girişimleri ile kurulmuştur. Söz konusu müze ve müzeyi kuran ve 14 Eylül İlkokulu'ndan Turan ŞEN, Mehmet Tamer AYYILDIZ, Özlem EZGİN, Ercan AKKAN ve Kadir KİRİŞ'den oluşan ekip 2015 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Eğitim ve Öğretimde Yenilikçilik Ödülleri" yarışmasına ekip dalında ödül almışlardır.
- Arkeolojik sit olan Kızıl Avlu'nun çok katmanlılığa uygun olarak korunması için MSGSÜ tarafından belgeleme ve değerlendirmesi yapılarak, üzerindeki Osmanlı Dönemi katmanına ait 14 yapının tescillenmesi sağlanmıştır.

2015:

- 2015 yılı ilk yarısında İZKA (İzmir Bölgesel Kalkınma Ajansı) ile İzmir ve çevresi bütünleşik turizm ve tanıtım planlaması için ve GÜDÜMLÜ Proje geliştirerek, Bergama'da Kültür Turizmi sektörünün desteklenmesine yönelik proje hazırlıkları yürütülmüştür.
- Mart 2015'ten itibaren İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınarak, ilçedeki okullarda farklı seviyelerdeki öğrenciler için "UNESCO", "Bergama'nın Kültürel Zenginlikleri" ve "Kültürel Değerleri Koruma"yla ilgili eğitim materyalleri oluşturulması için çalışmaya başlanmıştır. Öğretmenler ile yapılan çalışmalar sonrası ortaya çıkan önerilerden faydalanılarak oluşturulan eğitim materyalleri 2016 yılında okullarda yapılacak bilgilendirme faaliyetlerinde kullanılmaya başlanmıştır.
- Nisan 2015'te Özel Tefik Fikret Okulları tarafından 2. si verilen "İzmir'e Katkı Homeros Ödüllerinde" Kültür ve Sanat ödülünü Bergama Belediye Başkanı Mehmet Gönenç almıştır.
- Nisan 2015'te Bergama Ticaret Odası, Bergama Belediyesi ve Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu'nun işbirliğinde "Mutlu Turist, Mutlu Esnaf" sloganıyla yola çıkarak turizm işletmelerinin hizmet kalitesini artırmak için Ege Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı öğretim görevlileri tarafından turizmcilere eğitim verilmiştir.

- 26 Mayıs 2015 tarihinde 2011 yılından bu yana yürütülen çalışmaların da etkilerini görebilmek için, bir SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Yerelde yer alan kurum-kuruluş, akademisyen, STK temsilcileri ve kanaat önderleri ile yapılan çalıştaylar ile Yönetim Planının SWOT analizi yenilenmiştir.
- 2015 bahar ve yaz ayları boyunca Bergama Belediyesi ve Bergama Ticaret Odası'nın ikinci kez düzenlediği "Bergama Seni Çağırıyor" projesinde cuma ve cumartesi günleri olmak üzere haftada iki gün İzmir'den Bergama'ya ücretsiz otobüs seferleri düzenlenmiştir.
- İZKA işbirliğinde, İzmir'in bütüncül olarak tanıtılmasına yönelik olarak ve Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Alanı vurgusunu merkeze alan tanıtımlar gerçekleştirilmiştir. Berlin, Dubai, Utrecht, Moskova, İtalya Paestum, Tokyo turizm fuarlarına katılım sağlanmıştır.
- Temmuz ayından itibaren Kuzey Ege Bölgesinde yer alan ilçeler ile bütünlük bir turizm planlamasına girilmiştir. "Kuzey Ege'nin İncileri Turizm Geliştirme Ağı" oluşturulmuştur. Bu çalışmalar kapsamında Yunanistan'ın Midilli adasını da içine alan bir Kuzey Ege turizm destinasyonu yaratılması amaçlanmaktadır.
- Temmuz ayında İtalya'dan Kültürel Peyzaj olarak Bergama gibi 38. Dünya Miras Komitesi toplantısında UNESCO Dünya Miras Listesine giren Alba kenti ile Ortak Kardeş Şehir olan Almanya'nın Böblingen Kentinde ortak kutlama ve deneyim paylaşımı yapılmıştır.
- 2015 yaz ve sonbahar döneminde Tümülüsler ile Kale Tepesi arasında antik çağlardan bu yana var olan görsel bağların korunması için bilimsel bir araştırma Ege Planlama ile birlikte yapılmıştır. Araştırma sonucu bazı alanlarda kat yüksekliklerine sınırlama getirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Söz konusu araştırmanın önerileri Kasım 2015 Bergama Belediyesi Meclis toplantısında kabul edilmiş ve Mart 2016'da İzmir Büyükşehir Belediyesince onaylanmıştır.
- Mayıs 2015 tarihinden itibaren parşömen yanında Bergama Halıları ile ilgili yerel ve ulusal alanda bilinçlendirme çalışmalarına başlanmıştır. Bu kapsamda ilki 22 Haziran 2015 tarihinde olmak üzere farklı STK, kamu kurum kuruluşları, dokumacı kooperatifleri ve halı ticareti ile ilgili kişilerin de katıldığı toplantılar ve çalışmalar yürütülmüştür. 1 Ekim 2015 tarihinde Bergama dokumaları ve halıları üzerine çalışmaları olan araştırmacıların bir araya geldiği bir sunum gerçekleştirilmiştir. 2016 yılı içinde Bergama'nın dokuma ve halıları ile UNESCO Yaratıcı Kentler Ağı'na girmek üzere başvuru hazırlığına girmesine karar verilmiştir.

- 2015 sonbahar – kış döneminde Selinos Deresi ıslah, restorasyon ve rekreasyon alan düzenleme projesinin altlığını oluşturacak rölöve çalışmaları Bergama Belediyesi tarafından yapılmıştır. 2016 yılında proje ve uygulama safhaları tamamlanacaktır.
- 2015 Sonbahar ve kış döneminde kentsel sit alanı içinde Kapalı Çarşı etrafı cephe sağlıklaştırma projesi yürütülmüştür.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 13.sünü düzenlediği "Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri" kapsamında Bergama'da "Tarihi Yapıda Yaşam" kategorisinde 3 farklı eve ve sahibine korumada gösterdikleri bireysel çabaları nedeni ile ödül verilmiştir. Aynı yarışmada, Yaşayan Hazine olarak Jüri Özel Ödülü "Anadolu'nun Son Karatabağı" olması vasfı ile İsmail ARAÇ'a verilmiştir.
- 2015 Aralık ayında, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin geliştirdiği, İzmir'in güneyinde yer alan Efes Antik Kenti ile kuzeyinde yer alan Bergama kenti arasında ulaşım sağlayacak İZBAN (raylı sistem) ve ortak turizm planlamasının parçası olan yatırımı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından uygulanabilir bulunmadığı açıklanmıştır.
- MSGSÜ Restorasyon Anabilim Dalı lisansüstü programı tarafından hazırlanan koruma restorasyon projeleri Bergama Belediyesi'ne verilerek projelerin koruma bölge kurulundan onaylanmasını takiben fonlardan yararlanılması sağlanacaktır.

2016

- 28-31 Ocak 2016 İstanbul'da düzenlenen Uluslararası 20. Doğu Akdeniz (EMIT) Turizm ve Seyahat Fuarında UNESCO Dünya Mirası Bergama standı ile yer aldı. Bergama standı Fuar'da "En İyi Tanıtım" ödülüne de layık görülmüştür.
- 14 Mart'ta Sosyal Demokrat Belediyeler Derneği'nin verdiği "Yerel Yönetimler 2016" Ödüllerinde Bergama Belediyesi "UNESCO Dünya Mirası Bergama'ya ilişkin çalışmaları nedeni ile "Sanat, Kültür ve Turizm" ödülüne layık bulunmuştur.
- 2014 yılında başlanan ve Bergama Belediyesi ile Bergama Ticaret Odasının ortaklaşa düzenlediği "Bergama Seni Çağırıyor" etkinliği Nisan ayında tekrar başlamıştır. 5 ay süren etkinlik kapsamında, her hafta Cuma ve Cumartesi günleri İzmir'in farklı merkezlerinden kalkan otobüsler İzmirlileri Bergama'ya getirmiştir. Yolda Dünya Mirası Bergama konusunda bilgilendirilen ziyaretçiler Bergama içinde istedikleri gibi gezme fırsatına sahip olmuşlardır.
- 19 Nisan günü İzmir'de geleneksel olarak düzenlenen Kitap Fuarında, Bergama Belediyesi'nin tekrar basımlarını gerçekleştirdiği Osman Bayatlı Kitaplarının ve Yazar Sara Pardo'nun Bergama'nın Üstün Evrensel Değerlerini yaratan

tarihsel süreci çocuk kitabına dönüştürdüğü eseri “Evvel Zaman İçinde Bergama”nın tanıtımı yapılmıştır. Tanıtımda ayrıca “Kadim Pergamon ve Osman Bayatlı” söyleşisi de gerçekleştirilmiştir.

- 4 Mayıs'ta Türkiye'nin önde gelen gezi ve belgesel fotoğrafçılarından Faruk Akbaş ile Fujifilm Türkiye organizasyonunda “X-Büs fotoğraf atölyesi ve semineri” çalışması Bergama'da yerel amatör fotoğrafçıların katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bergama'nın Kültürel ve Doğal Mirasları çalışılmıştır.
- Ulusal 'Gençlik ve Spor Bayramı' olarak kutlanan 19 Mayıs Bergama'da spor ve kültürel faaliyetleri bir araya getiren “Gençlik Şenliği” olarak kutlanmaya başlanmıştır.
- Bergama'nın UNESCO Dünya Miras Listesine girmesinin yıldönümünde geleneksel olarak düzenlenen “Bergama UNESCO Dünya Mirası Günleri” etkinliğinde Bergama Belediyesi'nin yayımlattığı Araştırmacı-Yazar İlhan Pınar'ın Kitabı “Seyyahların Gözüyle Tarih içinde Bergama 1671-1892”ın tanıtımı yapılmıştır. Etkinlikte Bergama'nın Çok katmanlı yapısına yönelik İ.Ö. 2. Binyıl'dan günümüze değin geçirdiği evreler ile ilgili söyleşiler düzenlenmiştir.
- Ekim ayı başında Bergama Kültür Merkezi hizmete girmiştir. Dünyaca ünlü Türk mimar Emre Arolat'ın tasarımı olan Kültür Merkezi Bergama Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Emre Arolat'ın destekleri ile inşa edilmiştir. Kültür Merkezi açılmadan önce ve sonra birçok uluslararası mimarlık yarışmasında ödül kazanmıştır.
- Yıl boyunca Bergama'nın üstün evrensel değerlerini yansıtan alanların başında gelen “Kızıl Avlu”daki restorasyon ve bakım çalışmaları İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülmüştür.

Kırsal Koruma, Kırsal Kalkınma ve Mahalle Çalışmaları

2015 yılında işlerlik kazanan “Bütün Kent” yasası sonrası Bergama çevresindeki kırsal alanlarda, doğal, kırsal miras, Somut Olmayan Kültürel Miras ve kırsal yaşamın sürdürülebilirliği ve kırsal kalkınma için özel olarak projeler geliştirilmesine karar verilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Bergama Belediyesi işbirliğinde, kırsal mahallelerde Mahalle Kültür Merkezileri kurulurken, toplu taşıma sistemi iyileştirilmiş, köylüleri hayvanlandırma (büyük baş - küçük baş) projeleri hayata geçmiştir. . Arıcılık, ipek böcekçiliği, süt ve süt ürünleri üretimi, organik tarım, zeytin ve zeytinyağı üretimi, mantarlar ve otların toplanması ve pazarlanması, kırsal turizm vb. konularında ortak çalışmalar geliştirilmiştir. 13-15 yıl vade ile

projelendirilen bu çalışmalar kapsamında ayrıca üretim ve pazarlama kooperatifleri de kurulmaya başlanmıştır.

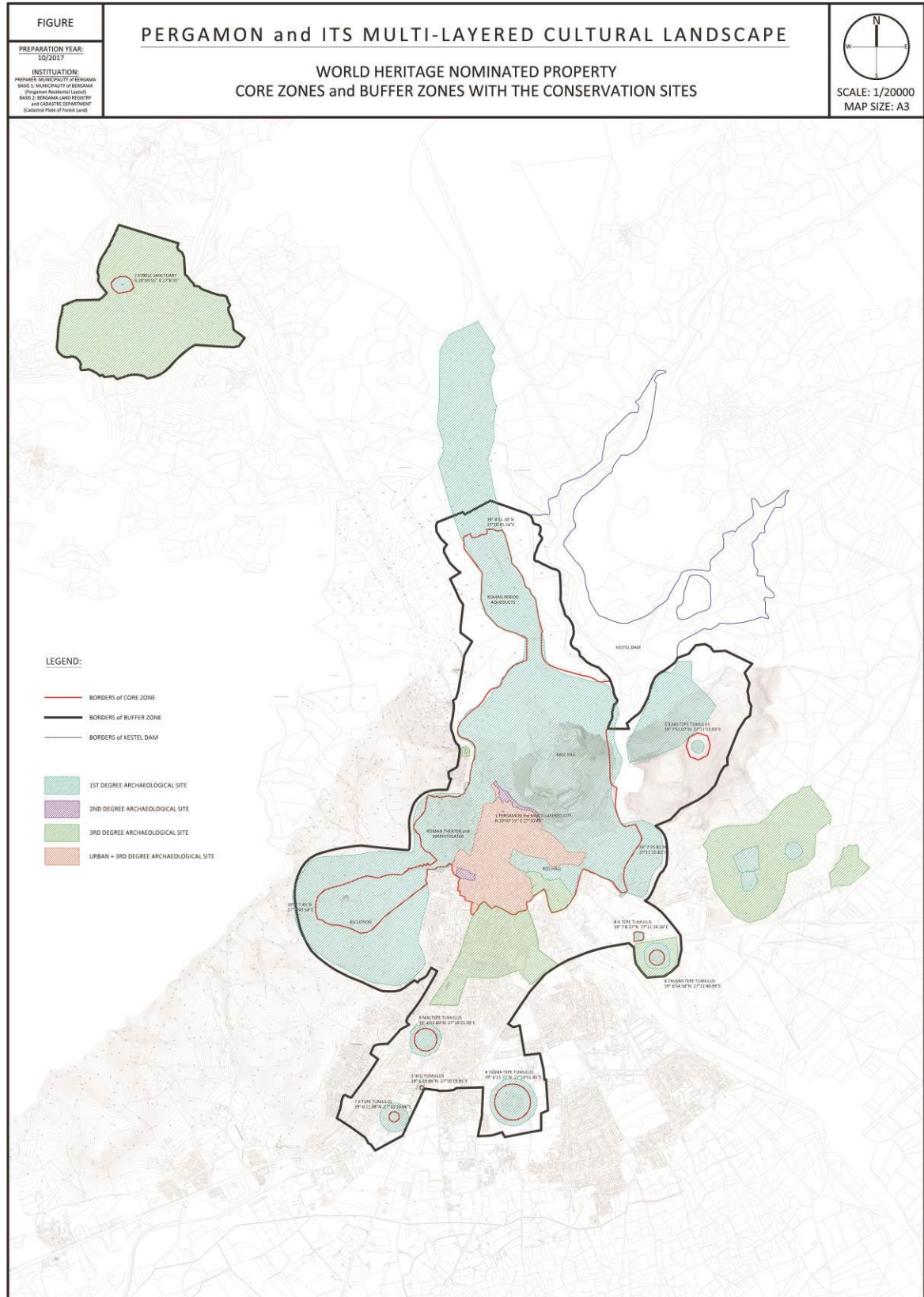
Aşağıda 2016 yılı içinde gerçekleştirilen bu çalışmalardan kimi örnekler ayrıca sıralanmaktadır.

- 6 Şubat tarihinde 8. Bergama Deve Güreşleri Festivali Düzenlenmiştir.
- Bergama Belediyesi, Belediye Türk Halk Müziği Topluluğu'nun çalışmalarının geliştirilmesi için verdiği destekleri artırmıştır. Yıl içine yayılan etkinlikler ile Halk Müziğinin yerel katılımı ile icra edilmesi desteklenmeye başlanmıştır.
- Mayıs ayında kutlanan "Dünya Çiftçiler" günü etkinlikleri Bergama kırsal üretim alanlarında geniş ve kapsayıcı şekilde düzenlenen etkinlikler ile kutlanmıştır.
- Mayıs ayında geleneksel üretim yöntem ve metotlarının gelecek nesillere aktarılması ve ev kadınlarının aile gelirine katkısını artırmak için Bergama Belediyesinin de desteklediği "Bergama Kadın Girişimi" S.S. Bergama Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifini kurmuştur. Kooperatif, Bergama'daki geleneksel zanaatların yaşatılması ve güncel yaşamın gereksinimleri ile buluşması için üretim yapan ikinci kadın kooperatifi olurken, tasarım geliştirme çalışmalarını yürütmeye de başlamıştır.
- Bergama Belediyesi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi, sanat ve geleneksel zanaat atölyeleri ile düzenli olarak sertifikalı eğitimler vermeye başlamıştır. Sertifika programlarının bir kısmı Halk Eğitim Merkezi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Meslek Fabrikası işbirliğinde gerçekleştirilmeye başlanmıştır.
- 2016 yılında 80.si düzenlenen Uluslararası Bergama Kermesinde her sene yer alan "Yöresel Ürünler" stantları geliştirilerek uluslararası katılımı ile düzenlenen "Yaşayan İnsan Hazinesi ve geleneksel sanat ve zanaatlar" nın sergilendiği "Somut Olmayan Miras Sokağı"na dönüştürülmüştür. Bergama'da faaliyet gösteren iki farklı kadın üretim kooperatifinin üyeleri ile buluşan yerli ve yabancı "Yaşayan İnsan Hazinesi" ortak atölyeler gerçekleştirmiştir. Söz konusu "Somut Olmayan Kültürel Miras Sokağı"nın Belediye'nin desteği ile düzenli olarak Kermeste yer almasına karar verilmiştir.
- Bergama Belediyesi Çocuk Kulübü faaliyet sahasını genişleterek Bergama kırsalında yer alan tüm okullara erişmeye başlamıştır. UNESCO Dünya Mirası farkındalık çalışmaları Kulüp faaliyet alanlarına eklenmiştir.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi, Rasime-Recai Şeyhoğlu Kütüphaneler Zinciri ve Bergama Belediyesi işbirliğinde

Bergama Kırsalındaki mahallelere "Kültür Merkezi ve Köy Salonları" kurulmaya başlanmıştır.

- Ekim ayı başında "Uluslararası Bergama Rewtro Motofest" düzenlenmiştir. Geleneksel hale gelmesi planlanan 3 günlük etkinlik kapsamında bir gün Bergama içindeki kültürel miras alanlarında grup etkinlikleri düzenlenirken, bir gün de Kozak Yaylasında grup etkinlikleri düzenlenmiş ve kamp yapılmıştır.
- 2015 yılında ulusal çapta gün olarak kutlanmaya başlanan "Muhtarlar Günü" etkinlikleri çerçevesinde, Bergama merkezdeki ve kırsaldaki muhtarlıkların sorunları ve sorumluluklarına değinen etkinlikler düzenlenmeye başlanmıştır. Bergama Kaymakamlığı, Bergama Belediyesi'nin aktif şekilde yer aldığı etkinliklerde, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin destekleri ile yıl içine yayılan ve muhtarlara yönelik eğitsel faaliyetler düzenlenmesine ve "sohbet"lerde il yöneticilerinin muhtarlar ile düzenli olarak bir araya gelmesine karar verilmiştir.

SİT ALANLARI PAFTASI

BERGAMA ÇOK KATMANLI KÜLTÜREL PEYZAJINI VE ALANIN ÜSTÜN EVRENSEL DEĞERLERİNİ ORTAYA KOYAN YAYINLAR

ANTİK KAYNAKLAR

- ARISTEIDES, P. A., *IEROI LOGOI /Hieroi Logoi*:
- BEHR, C. A. (1968), *Aelius Aristides and the Sacred Tales*, Adolf M. Hakkert Press, Amsterdam.
- HERODOTOS, *Herodot Tarihi*, Çev: M. Ökmen, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2002.
- HOMEROS, *İlyada*, Çev. A. Erhat / A. Kadir, İstanbul, Can Yay., 1992.
- HOMEROS, *Odysseia*, Çev. A. Erhat / A. Kadir, İstanbul, Can Yay., 1992.
- KSENOFON (1988), *Anabasis (Onbinlerin Dönüşü)*, Çev: T. Gökçöl, İstanbul, Sosyal Yay., 1988.
- PLINIUS G. S., *Naturalis Historia*, Trans. H. Rackham, Londra, Harvard University Press., (1956-1966).
- STRABON , *Geographika- Antik Anadolu Coğrafyası*, Çev: A. Pekman, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yay., 2002.
- VITRUVIUS, *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Çev: S. Güven, İstanbul, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı, 1998.

MODERN KAYNAKLAR

- ATEŞ, G.(2014) "Pergamon'da Doğa ve Kült: Ana Tanrıça İnancı ve Doğal Kutsal Alanlar. Nature and Cult in Pergamon: Meter Worship and Natural Sanctuaries", in: F. Pirson – A. Scholl (Hrsg.), *Pergamon. Anadolu'da Bir Helenistik Dönem Başkenti. A Hellenistic Capital in Anatolia*, İstanbul, 422–435.
- BAYATLI, O. (1957), *Bergama'da Karaosman Oğulları Hacı Ömer Ağa Oğlu Mehmet Ağa Vakfı*, İstikamet Matbaası, İzmir.
- BAYATLI, O. (1993), *Bergama Tarihinde Akropol*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- BAYATLI, O. (1995), *Bergama'da Küplü Hamam*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- BAYATLI, O. (1996), *Bergama Tarihinde Türk-İslam Eserleri*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir
- BAYATLI, O. (1997), *Bergama'da Yakın Tarih Olayları 18. ve 19. Yüzyıl*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- BİLGİN, A. G. (1996). *Urban Archaeology as the Basis for the Studies on the Future of the Town; Case Study: Bergama*, (unpublished M.Sc. Thesis),

Ankara: METU Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Architecture, Graduate Program in Restoration.

BİLGİN ALTINÖZ, A. G. (1998). 'Urban Archaeology as the Basis for the Conservation and Sustainable Planning of Bergama (Pergamon); Reflections on the Continuities and Discontinuities of a Multi-Layered Multi-Cultural Town', in M. Pearce, M. Tosi (ed.s) *EAA Third Annual Meeting at Ravenna 1997, vol. II: Classical and Medieval*, Oxford: BAR International Series 718, Archaeopress, pp. 100-103.

BİLGİN ALTINÖZ, A. G. (2002). *Assessment of Historical Stratification in Multi-layered Towns as a Support for Conservation Decision-Making Process; A Geographic Information Systems (GIS) Based Approach. Case Study: Bergama*, (unpublished Ph.D. Thesis), Ankara: METU Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Architecture, Graduate Program in Restoration.

BİLGİN ALTINÖZ, A. G. (2003). 'Utilizing GIS for the Assessment of Historical Stratification in Bergama (Pergamon) as a Support for Conservation Decision-Making Process', in M. O. Altan (ed.), *Proceedings of the XIXth International Symposium, ICOMOS-CIPA 2003: New Perspectives to Save the Cultural Heritage*, Antalya (Turkey), 30 September-04 October 2003, The International Archives of Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences Volume XXXIV, Part 5/C15, İstanbul: CIPA - The ICOMOS/ISPRS committee for Documentation of Cultural Heritage, pp. 650-655.

BİLGİN ALTINÖZ, A. G., ERDER, C. (2000). 'Utilizing Geographic Information Systems (GIS) for the Conservation of Multi-layered Towns: Reflections on the Case of the Urban Archaeological Site of Bergama (Pergamon)' in A. Guarino (ed.), *2nd International Congress on Science and Technology for the Safeguard of Cultural Heritage in the Mediterranean Basin, Proceedings, vol. 1*, Paris, France, July 5-9 1999, Paris: Éditions Scientifiques et Médicales Elsevier SAS, pp.43-49.

BİLGİN ALTINÖZ, A. G., ERDER, C. (1999). 'A Comparative Study on Geographic Information Systems (GIS) for the Urban Archaeological Site of Bergama (Pergamon)' in R. F. Docter, E. M. Moormann (ed.s), *Classical Archaeology Towards the Third Millennium; Reflections and Perspectives, Proceedings of the XVth International Congress of Classical Archaeology, Studies in Ancient Civilization, Allard Pierson Series - Volume 12, Text - Plates*, Amsterdam, July 12-17 1998, Amsterdam: Allard Pierson Museum, pp. 72-75 (fig. 9-10).

BİLGİN, A. G. (1997). 'An Adaptable Model for A Systematic Approach to Conservation Works: An Introductory Study on GIS for the Urban Archaeological Site of Bergama (Pergamon)', *Informatique & Conservation-Restauration du Patrimoine Culturel*, 8th Journées d'Études de la SFIIC, Chalon-Sur-Saone, Oct.23-24 1997, Champs-Sur-Marne: SFIIC, pp. 211-220.

BİLGİN ALTINÖZ A. G. Stratification: Time, Space and Memory, in *Studio Log: Arch 401-402 Architectural Design Studio [2012-2013]. Fall // Fragmented Urbanism – Spring // DOHA Exploring Artistic Landscapes*, A. Savaş, A. van der Meij, S. Türkay, M. P. Uz (ed.s), Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, pp. 29-33.

BİLGİN ALTINÖZ, A. G. (2006). 'Çok Katmanlı Kentteki Tarihsel Katmanlaşmayı Çözümlmek: Kent Arkeolojisi [Resolving the Stratification in

Multi-layered Towns: Urban Archaeology]’, in *Metropolistanbul*, Available online (2006-2013):

BİLSEL, S. M. C. (2003), *Architecture in The Museum: Displacement, Reconstruction and Reproduction of The Monuments of Antiquity in Berlin’s Pergamon Museum*, (Unpublished Doctoral Thesis), Princeton University School Of Architecture, Princeton.

BİNAN, D.U., “ Bergama: From Traditional to Universale” , *Turkey’s Cultural Sector Developing with Culture 2004*, Turkish Academy of Sciences Yay, 2006, İstanbul, 32-34.

BİNAN, D.U., Bergama : A City That Has Developed On An Archaeological Site”, *Turkey’s Cultural Sector Developing with Culture 2004*, Turkish Academy of Sciences Yay, 2005, İstanbul, 14-16.

BİNAN, D.U., “Multilayered Anatolian Town :Bergama”, *Turkey’s Cultural Sector Developing with Culture 2003*, Turkish Academy of Sciences Yay, 2004, İstanbul, 30-32.

« L’esprit du lieu a’ Bergama (Pergame). Identification et analyse des menaces », *Spirit of Places : Between Tangible and Intangible Heritage – L’esprit du lieu : entre le patrimoine materiel et immateriel*, ISBN 978-2-7637-8994-L, Universite’ Laval Yay., Laurier Turgeon ed.,2009, Quebec,137-155.

BİNAN C., BİNAN D.U., « Le pari d’un tourisme durable. L’experience de la Turquie», *Architecture Traditionnelle Mediterraneenne I. Rehabilitation Ville et Territoire, Methode Rehabimed*, 2007 Barcelona , 197-199.

BİNAN, C.- BİNAN,D., “L’esprit du.Lieu a Bergama-Pergamon Une Aproche Pour Identification et Analyse de Manages”, *ICOMOS 16th General Assembly and Scientific Symposium*, Canada-Quebec, 2008.

BİNAN, D.U.- KAPTI, M.- KIRAÇ, B.-TÖRE, T., “An Approach To Define And Evaluate The Traditional Houses In Western Anatolia Accordance To The Urban Cultural Heritage Inventory Project Of Bergama”, *1st Euro-Mediterranean Regional Conference Traditional Mediterranean Architecture Present and Future*, 12-15 Temmuz 2007 Barcelona, Rehabimed, 71-74.

BİNAN, D.U.- BİNAN C., “An Approach for Defining, Assessment and Documentation of Cultural Heritage on Multi-Layered Cities, Case of Bergama (Pergamon) –Turkey ”, *ICOMOS 15th General Assembly and Scientific Symposium*, Cilt.I, 2005, Xian –Chine, 40-50.

BİNAN, D.U.,“Türkiye’de Çok Katmanlı Yerleşimlerde Tanımlama-Koruma Yaklaşımı ve Öneriler: Bergama Örneği”, *Tasarım+Kuram Dergisi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fak. Yay. , Sayı 16, 2013, İstanbul, 1-26.

BİNAN, D.U.- KAPTI M.- KIRAÇ, B.-TÖRE, T., “Bergama (İzmir) Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri 2005”, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, TÜBA Yay.,S.5-2006, İstanbul, 57-101.

BİNAN, D.U.- KAPTI, M.- KIRAÇ, B.-TÖRE, T., “Bergama (İzmir) Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri 2004”, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, TÜBA Yay.,S.4-2005, Ocak 2007, İstanbul, 79-110.

BİNAN, D.U.- KAPTI, M.- KIRAÇ, B.-ARIOĞLU, G., "Bergama (İzmir) Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri 2003", *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, TÜBA Yay.,S.3- 2004, Kasım 2005, İstanbul, 31-75.

BİNAN D. U.- KAPTI, M., "Bergama Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri Projesi", *Tasarım Dergisi*, S.154, Eylül 2005, İstanbul, 128-134.

ÇOLISOS, Y.N. (1984), *Pergamonia*, Atina.

DREYFUS, R.-SCHRAUDOLPH, E. (ed)(1996), *PERGAMON: The Telephos Frieze from the Great Altar, Vol:1*, Fine Arts Museum of San Francisco, California.

DREYFUS, R.-SCHRAUDOLPH, E. (ed)(1996), *PERGAMON: The Telephos Frieze from the Great Altar, Vol:2*, Fine Arts Museum of San Francisco, California.

ERİŞ, E. (1990), *Bergama Uygarlık Tarihi*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.

ERİŞ, E. (2003), "Bergama Tarihinde İnanç Coğrafyası", *Bergama Belleten-12*, Berksav, İzmir.

ERİŞ, E. (2003), *Bergama Uygarlık Tarihi Bakırçay Üçlemesi*, Bergama Ticaret Odası Kültür Yayınları, İzmir.

GÖNLÜGÜR, M.(2007), *Son Parşömen*, Bergama Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları, İzmir.

GÜNAY, V. (1999), *XV-XVI. Yüzyıllarda Bergama Kazası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

GÜNGÖR, R. (2011), *Bir Zamanlar Bergama- 1950 Sonrası Yıllar*,İzmir.

HANSEN, E. V. (1971), *The Attalids of Pergamon*, *Cornell Studies in Classical Philology XXXII*, ed: J. Hutton – G. M. Kirkwood, Cornell University Press, Ithaca and London.

HEILMEYER, W.- D.(ed)(1997), *Der Pergamonaltar Die neue Präsentation nach Restaurierung des Telephosfrieses*, Wasmuth, Berlin.

HOFFMANN, A. (1998), "The Roman Remodeling of the Asklepieion", *Pergamon: Citadel of the Gods*, Trinity Press International, Pennsylvania, 41-62.

HOFFMANN, A. (2003), "Pergamon'daki Kızıl Avlu: Geleceğe Yönelik Perspektiflerle Ayrıntılı Bir Araştırma Tarihçesi", *Anadolu/Anatolia 25*, A.Ü. DTCF, Ankara, 37-52.

JONES, C. (1998), "Aelius Aristides and the Asklepieion", *Pergamon: Citadel of the Gods*, Trinity Press International, Pennsylvania, 63-76.

KOESTER, H. (ed.)(1998), *Pergamon Citadel of the Gods*, Trinity Press International, Pennsylvania.

MAGIE, D. (2001), *Anadolu Da Romalılar 1 - Attalos'un Vasiyeti*, Çev: N.Başgelen- Ö.Çapar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

MC SHANE, R. B. (1964), *The Foreign Policy Of The Attalids Of Pergamon*, The University Of Illinois Press, Urbana.

MULLER, H. (2004), "Allianoi. Zur Identifizierung eines antiken Kurbades im Hinterland von Pergamon" *IstMitt 54*, s.215-225.

NAGATA, Y. (1997), *Tarihte Âyânlar Karaosmanoğulları Üzerine Bir İnceleme*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

NOHLEN, K. (1998), "The Red Hall (Kızıl Avlu) in Pergamon", *Pergamon: Citadel of the Gods*, Trinity Press International, Pennsylvania, 77-110.

OTTEN, Th. (2010), Das byzantinische Pergamon – Ein Überblick zu Forschungsstand und Quellenlage, in: F. Daim – J. Drauschke (Hrsg.), *Byzanz – das Römerreich im Mittelalter Teil 2*, Mainz, 809-830

PETERSEN, L., Von Den HOLF, R. (2011), *Skulpturen in Pergamon Gymnasion, Heiligtum, Palast*, Stiftung Humanismus Heute, Münster.

PIRSON, F. (2010), "Pergamon – Bericht über die Arbeiten in der Kampagne 2009", *Archäologischer Anzeiger* 2010/2, 139-236 PIRSON, F. (2011), "Pergamon – Bericht über die Arbeiten in der Kampagne 2010", *Archäologischer Anzeiger* 2011/2, 81-212

PIRSON, F. (2012), "Pergamon – Bericht über die Arbeiten in der Kampagne 2011", *Archäologischer Anzeiger* 2012/2, 175–274

PIRSON, F. (2012), Hierarchisierung des Raumes? Überlegungen zur räumlichen Organisation und deren Wahrnehmung im hellenistischen Pergamon und seinem Umland, in: F. Pirson (Hrsg.), *Manifestationen von Macht und Hierarchien in Stadtraum und Landschaft, Byzas 13*, Istanbul, 187-232

PIRSON, F. – Ateş, G. – Engels, B. (2012), Die neu entdeckten Felsheiligtümer am Osthang von Pergamon – ein innerstädtisches Kultzentrum für Meter-Kybele?, in: K. Sporn – M. Kerschner – S. Ladstätter (Hrsg.), *Natur – Kult – Raum. Akten der Tagung an der Universität Salzburg*, 20.-22.

PIRSON, F.- SCHOLL, A. (Ed.) (2014), *Pergamon- Anadolu'da Hellenistik Bir Başkent, Pergamon- A Hellenistic Capital in Anatolia*, Istanbul.

PIRSON, F. (2014), "Kent ve Çevresi: Gelenek ve Yenilik Arasında, Pergamon Araştırmaları. The city and its landscape: tradition and innovation in the investigation of Pergamon", in: F. Pirson – A. Scholl (Hrsg.), *Pergamon. Anadolu'da Bir Hellenistik Dönem Başkenti. A Hellenistic Capital in Anatolia*, Istanbul, 50–63.

PIRSON, F. (2014), "Hellenistik Dönem Pergamonu'nda Kentsel Alan Ve Şehircilik. Urban space and urban planning in Hellenistic Pergamon", in: F. Pirson – A. Scholl (Hrsg.), *Pergamon. Anadolu'da Bir Hellenistik Dönem Başkenti. A Hellenistic Capital in Anatolia*, Istanbul, 208–225.

PIRSON, F. (2012), Hierarchisierung des Raumes? Überlegungen zur räumlichen Organisation und deren Wahrnehmung im hellenistischen Pergamon und seinem Umland, in: F. Pirson (Hrsg.), *Manifestationen von Macht und Hierarchien in Stadtraum und Landschaft, Byzas 13*, Istanbul, 187-232.

PIRSON, F. – Japp, S. – Kelp, U. – Nováček, J. – Schultz, M. – Stappmanns, V. – Teegen, W.-R. – Wirsching, A. (2011), "Der Tumulus auf dem İlyastepe und die pergamenischen Grabhügel", *IstMitt* 61, 117-203.

WILLIAMSON, Ch. G. (2016), "Mountain, Myth, and territory: Teuthrania as Focal Point in the Landscape of Pergamon", in: J. McInerney - I. Sluiter, *Valuating Landscape in Classical Antiquity*, Leiden Boston, 70-99.

RADT, W. (2011), *Pergamon. Geschichte und Bauten einer antiken Metropole*, Darmstadt.

RADT, W. (2002), *Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları*, Çev: T. Suzan, YKY, İstanbul.

ÜRETEEN, H.(2003), *Neşredilmiş Yazıtlar Işığında Hellenistik Dönem'de Pergamon Kenti Tanrı ve Kültleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÜRETEEN, H.(2003), "Hellenistik Dönem'de Pergamon'da Görev Yapmış Olan Gymnasiarkhos'ların Onurlandırılmaları" *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 43, Ankara, 175-186.

WALTON, A. (1979), *Asklepios the Cult of the Greek God of Medicine*, Chicago.

YARAŞ, A. (2002), *Bakırçay Havzası'nda Asklepios Kültü ve Paşa Ilıcası-Allianoi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Eski Çağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.

YÖNETİM PLANI GENEL KAYNAKÇA

- AKARCA, A.(1998), *Şehir ve Savunması*, TTK, Ankara.
- AKURGAL, E. (2000), *Anadolu Uygarlıkları*, Net Turistik Yayınları, İstanbul.
- AKURGAL, E. (2000), *EGE Batı Uygarlığının Doğduğu Yer*, İBBKY, İzmir.
- AKYÜZ LEVİ, E., BAÇ, S. (2011), An Analysis of a Historical City Street fabric as the structural element of urban organization in Bergama, *IAPS International Network Symposium*.
- ALLEN, R.E. (1983), *The Attalid Kingdom: A Constitutional History*, Oxford.
- ASLANAPA, O. (2011), *Türk Sanatı, Remzi Kitapevi*, İstanbul.
- AUSTIN, M.M.(2006), *The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest*, Cambiridge University Press, Cambiridge.
- BACHMANN, M.(2011), "Bergama – Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün Son Zamanlarda Yaptığı Restorasyon Çalışmaları", *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt, 7-9 Nisan 2011*, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 37-47.
- BAÇ, S.(2012), Tarihi Kentlerde Koruma Kavramının Mekan-Dizim Yönetimi Üzerinden Araştırılması-Bergama Örneği, D.E.Ü. Fen Bil. Ens., Yayınlanmamış doktora tezi.
- BALASKAS, S. (2011), "Karaosmanoğlu Döneminden (1820), 1914'e Kadar Bergama'daki Rum Cemiyetinin Toplumsal Örgütlenmesi", *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt, 7-9 Nisan 2011*, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 228-233.
- BAYATLI, O. (1957), *Bergama'da Karaosman Oğulları Hacı Ömer Ağa Oğlu Mehmet Ağa Vakfı, İstikamet Matbaası*, İzmir.
- BAYATLI, O. (1993), *Bergama Tarihinde Akropol*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- BAYATLI, O. (1995), *Bergama'da Küplü Hamam*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- BAYATLI, O. (1996), *Bergama Tarihinde Türk-İslam Eserleri*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- BAYATLI, O. (1997), *Bergama'da Yakın Tarih Olayları 18. ve 19. Yüzyıl*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- BAYBURLUOĞLU, C.(2004), *LYKİA*, Suna-İnan Kıraç AMAE, İstanbul.
- BAYKAL, F., EMEKLİ, G., ATABERK, E., SÜDAŞ, İ., (2011), *Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımıyla Dikili ve Bergama'yı Bütünleştirme Potansiyeli*, Tübitak 1002 Hızlı Destek Projesi, No: 109K323
- BAYKAN, D. (2009), *Allianoi Tıp Aletleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- BEEN, G. E. (1997), *Eskiçağ'da Ege Bölgesi*, Çev: İ. Delemen, Arion Yayınevi, İstanbul.
- BEEN, G. E. (1998), *Eskiçağ'da Lykia Bölgesi*, Çev: H. Kökten, Arion Yayınevi, İstanbul.
- BEEN, G. E. (1999), *Eskiçağ'da Güney Kıyıları*, Çev: İ. Delemen- S. Çokay, Arion Yayınevi, İstanbul.
- BEEN, G. E. (2000), *Eskiçağ'da Menderesin Ötesi*, P. Kurtoğlu, Arion Yayınevi, İstanbul.
- BİLDİRİCİ, M. (2002), *Klasik Çağda, Su İletiminde Basıncılı ve Basıncısız Borular*, TMH 420, s.105-109, Ankara.
- BİLGİN, A. G. (1996). *Urban Archaeology as the Basis for the Studies on the Future of the Town; Case Study: Bergama*, (unpublished M.Sc. Thesis), Ankara: METU Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Architecture, Graduate Program in Restoration.
- BİLGİN ALTINÖZ, A. G. (1998). 'Urban Archaeology as the Basis for the Conservation and Sustainable Planning of Bergama (Pergamon); Reflections on the Continuities and Discontinuities of a Multi-Layered Multi-Cultural Town', in M. Pearce, M. Tosi (ed.s) *EAA Third Annual Meeting at Ravenna 1997, vol. II: Classical and Medieval*, Oxford: *BAR International Series 718*, Archaeopress, pp. 100-103.
- BİLGİN ALTINÖZ, A. G. (2002). *Assessment of Historical Stratification in Multi-layered Towns as a Support for Conservation Decision-Making Process; A Geographic Information Systems (GIS) Based Approach. Case Study: Bergama*, (unpublished Ph.D. Thesis), Ankara: METU Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Architecture, Graduate Program in Restoration.
- BİLGİN ALTINÖZ, A. G. (2003). 'Utilizing GIS for the Assessment of Historical Stratification in Bergama (Pergamon) as a Support for Conservation Decision-Making Process', in M. O. Altan (ed.), *Proceedings of the XIXth International Symposium, ICOMOS-CIPA 2003: New Perspectives to Save the Cultural Heritage*, Antalya (Turkey), 30 September-04 October 2003, The International Archives of Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences Volume XXXIV, Part 5/C15, İstanbul: CIPA - The ICOMOS/ISPRS committee for Documentation of Cultural Heritage, pp. 650-655.
- BİLGİN ALTINÖZ, A. G., ERDER, C. (2000). 'Utilizing Geographic Information Systems (GIS) for the Conservation of Multi-layered Towns: Reflections on the Case of the Urban Archaeological Site of Bergama (Pergamon)' in A. Guarino (ed.), *2nd International Congress on Science and Technology for the Safeguard of Cultural Heritage in the Mediterranean Basin, Proceedings, vol. 1*, Paris, France, July 5-9 1999, Paris: Éditions Scientifiques et Médicales Elsevier SAS, pp.43-49.
- BİLGİN ALTINÖZ, A. G., ERDER, C. (1999). 'A Comparative Study on Geographic Information Systems (GIS) for the Urban Archaeological Site of Bergama (Pergamon)' in R. F. Docter, E. M. Moormann (ed.s), *Classical Archaeology Towards the Third Millennium; Reflections and Perspectives, Proceedings of the XVth International Congress of Classical Archaeology, Studies in Ancient Civilization, Allard Pierson Series - Volume 12*, Text -

Plates, Amsterdam, July 12-17 1998, Amsterdam: Allard Pierson Museum, pp. 72-75 (fig. 9-10).

BİLGİN, A. G. (1997). 'An Adaptable Model for A Systematic Approach to Conservation Works: An Introductory Study on GIS for the Urban Archaeological Site of Bergama (Pergamon)', *Informatique & Conservation-Restauration du Patrimoine Culturel*, 8th Journées d'Études de la SFIC, Chalon-Sur-Saone, Oct.23-24 1997, Champs-Sur-Marne: SFIC, pp. 211-220.

BİLGİN ALTINÖZ A. G. Stratification: Time, Space and Memory, in *Studio Log: Arch 401-402 Architectural Design Studio [2012-2013]. Fall // Fragmented Urbanism – Spring // DOHA Exploring Artistic Landscapes*, A. Savaş, A. van der Meij, S. Türkay, M. P. Uz (ed.s), Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, pp. 29-33.

BİLGİN ALTINÖZ, A. G. (2006). 'Çok Katmanlı Kentteki Tarihsel Katmanlaşmayı Çözümlemek: Kent Arkeolojisi [Resolving the Stratification in Multi-layered Towns: Urban Archaeology]', in *Metropolistanbul*, Available online (2006-2013):

BİLSEL, S. M. C. (2003), *Architecture in The Museum: Displacement, Reconstruction and Reproduction of The Monuments of Antiquity in Berlin's Pergamon Museum*, (Unpublished Doctoral Thesis), Princeton University School Of Architecture, Princeton.

BİNAN, D.U., " Bergama: From Traditional to Universale" , *Turkey's Cultural Sector Developing with Culture 2004*, Turkish Academy of Sciences Yay, 2006, İstanbul, 32-34.

BİNAN, D.U., Bergama : A City That Has Developed On An Archaeological Site", *Turkey's Cultural Sector Developing with Culture 2004*, Turkish Academy of Sciences Yay, 2005, İstanbul, 14-16.

BİNAN, D.U., "Multilayered Anatolian Town :Bergama", *Turkey's Cultural Sector Developing with Culture 2003*, Turkish Academy of Sciences Yay, 2004, İstanbul, 30-32.

« L'esprit du lieu a' Bergama (Pergame). Identification et analyse des menaces », *Spirit of Places : Between Tangible and Intangible Heritage – L'esprit du lieu : entre le patrimoine materiel et immateriel*, ISBN 978-2-7637-8994-L, Université Laval Yay., Laurier Turgeon ed.,2009, Quebec,137-155.

BİNAN C., BİNAN D.U., « Le pari d'un tourisme durable. L'expérience de la Turquie», *Architecture Traditionnelle Méditerranéenne I. Rehabilitation Ville et Territoire*, Methode Rehabimed, 2007 Barcelona , 197-199.

BİNAN, C.- BİNAN,D., "L'esprit du.Lieu a Bergama-Pergamon Une Aproche Pour Identification et Analyse de Manages", *ICOMOS 16th General Assembly and Scientific Symposium*, Canada-Quebec, 2008.

BİNAN, D.U.- KAPTI, M.- KIRAÇ, B.-TÖRE, T., "An Approach To Define And Evaluate The Traditional Houses In Western Anatolia Accordance To The Urban Cultural Heritage Inventory Project Of Bergama", 1st Euro-Mediterranean Regional Conference Traditional Mediterranean Architecture Present and Future, 12-15 Temmuz 2007 Barcelona, Rehabimed, 71-74.

BİNAN, D.U.- BİNAN C., "An Approach for Defining, Assessment and Documentation of Cultural Heritage on Multi-Layered Cities, Case of

Bergama (Pergamon) –Turkey ”, *ICOMOS 15th General Assembly and Scientific Symposium*, Cilt.I, 2005, Xian –Çine, 40-50.

BİNAN, D.U.,“Türkiye’de Çok Katmanlı Yerleşimlerde Tanımlama-Koruma Yaklaşımı ve Öneriler: Bergama Örneği”, *Tasarım+Kuram Dergisi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fak. Yay. , Sayı 16, 2013, İstanbul, 1-26.

BİNAN, D.U.- KAPTI M.- KIRAÇ, B.-TÖRE, T., “Bergama (İzmir) Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri 2005”, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, TÜBA Yay.,S.5-2006, İstanbul, 57-101.

BİNAN, D.U.- KAPTI M.- KIRAÇ, B.-TÖRE, T., “Bergama (İzmir) Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri 2004”, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, TÜBA Yay.,S.4-2005, Ocak 2007, İstanbul, 79-110.

BİNAN, D.U.- KAPTI, M.- KIRAÇ, B.-ARIOĞLU, G., “Bergama (İzmir) Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri 2003”, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, TÜBA Yay.,S.3-2004, Kasım 2005, İstanbul, 31-75.

BİNAN D. U.- KAPTI, M., “Bergama Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri Projesi”, *Tasarım Dergisi*, S.154, Eylül 2005, İstanbul, 128-134.

BLANCK, H. (2000), *Antikçağda Kitap*, Çev: Z. A. Yılmaz, Dost Kitapevi, Ankara.

BOYS-STONES, G.- GRAZIOSI, B.- VASUNIA, P.(ed)(2009), *The Oxford Handbook Of Hellenistic Studies*, Oxford University Press. New York.

BUCKLEY, T. (2010), *Aspects of Greek History 750-323 BC*, Routledge, London.

BUGH, G. R.(ed) (2006), *The Canbrichge Companion To The Hellenistik World*, Cambricge Uni. Press, Cambrich.

BURN, L.(2004), *Hellenistic Art From Alexander The Great To Augustus*, The British Museum Press, London.

CARPENTER, T.H. (2007), *Antik Yunan’da Sanat ve Mitoloji*, Çev: B. B. M. Ünlüoğlu, Homer Kitapevi, İstanbul.

CÖMERT, B. (2010), *Mitoloji ve İkonografi*, De Ki Basım Yayım, Ankara.

ÇOLISOS, Y.N. (1984), *Pergamonia*, Atina.

D’ANDRIA, F.(2003), *Hierapolis (Pamukkale)*, Ege Yayınları, İstanbul.

de GRUMMOND, N. T- RIDGWAY, B. S.(ed.)(2000), *From Pergamon to Sperlonga: Sculpture and Context*, University of California Press, California.

DAĞTAŞ, L.(2017), *Adını Bergama’dan Alan PERGAMENT ve Anadolu’nun Son Karatabağı Bergamalı İsmail ARAÇ*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.

DEMİRİŞ, B. (2006), *Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı (Başlangıçtan İ.S. 5. Yüzyıla)*, Ege Yayınları, İstanbul.

DES COURTILS, J. (2003), *Dünya Miras Kentlerinden KSANTOS ve LETOON Rehberi*, Ege Yayınları, İstanbul.

DREYFUS, R.-SCHRAUDOLPH, E. (ed)(1996), *PERGAMON: The Telephos Frieze from the Great Altar, Vol:1*, Fine Arts Museum of San Francisco, California.

- DREYFUS, R.-SCHRAUDOLPH, E. (ed)(1996), *PERGAMON: The Telephos Frieze from the Great Altar, Vol:2*, Fine Arts Museum of San Francisco, California.
- DUBY, G. (1995), *Ortaçağ İnsanları ve Kültürü*, Çev: M. A. Kılıçbay, İmge Kitapevi, Ankara.
- ELTON, H. - EQUINI-SCHNEIDER, E. – WANNAGAT, D. (2007), *Temple To Church-Tapınaktan Kiliseye*, Ege Yayınları, İstanbul.
- ERHAT, A. (2003), *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- ERİŞ, E. (1990), *Bergama Uygarlık Tarihi*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- ERİŞ, E. (2003), “Bergama Tarihinde İnanç Coğrafyası”, *Bergama Belleten-12*, Berksav, İzmir.
- ERİŞ, E. (2003), *Bergama Uygarlık Tarihi Bakırçay Üçlemesi*, Bergama Ticaret Odası Kültür Yayınları, İzmir.
- FRANGIPANE, M. (2002), *Yakındoğu’da Devletin Doğuşu*, Ark. Ve Sa. Yay., İstanbul.
- FRANKE, P. R. (2007), *Roma Döneminde Küçükasya- Sikkelerin Yansımada Yunan Yaşamı*, Ege Yayınları, İstanbul.
- GILLMAN, D. (2010), *The Ideal Of Cultural Heritage*, Cambridge University Press, Cambridge.
- GÖKOVALI, Ş.(2017), *Uygarlığın Özeti Bergama*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- GRANT, M.(2000), *Roma’dan Bizans’a*, Homer Kitapevi, İstanbul.
- GREAVES, A.M.(2003), *MİLETOS Bir Tarih*, Çev: H.Ç. Öztürk, Homer Kitapevi, İstanbul.
- GÜNAY, V. (1999), *XV-XVI. Yüzyıllarda Bergama Kazası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GÜNGÖR, Y. (2011),“Hellenistik Dönem Bergama Krallık Dönemi Şehir Yasaları”, *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 66-74.
- GÜR, S. (2007), *İlk insanlardan Selçuklu’ya Anadolu Uygarlıkları ve Antik Şehirler*, Alfa Yay., İstanbul.
- GÜRLEK, A.(2011), “Kütüphanecilik Tarihimizde Bergama Kütüphanesi’nin Önemi”, *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir.
- HANSEN, E. V. (1971), *The Attalids of Pergamon*, *Cornell Studies in Classical Philology XXXII*, ed: J. Hutton – G. M. Kirkwood, Cornell University Press, Ithaca and London.
- HAYKIRAN, K. R. (2011), “Bergama’da Türk Hakimiyetinin Başlaması: Karasioğulları Beyliği Döneminde Bergama”, *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 268-275.
- HEILMEYER, W.- D.(ed)(1997), *Der Pergamonaltar Die neue Präsentation nach Restaurierung des Telephosfrieses*, Wasmuth, Berlin.

- HOFFMANN, A. (1998), "The Roman Remodeling of the Asklepieion", *Pergamon: Citadel of the Gods*, Trinity Press International, Pennsylvania, 41-62.
- HOFFMANN, A. (2003), "Pergamon'daki Kızıl Avlu: Geleceğe Yönelik Perspektiflerle Ayrıntılı Bir Araştırma Tarihçesi", *Anadolu/Anatolia* 25, A.Ü. DTCF, Ankara, 37-52.
- HOREJS, B. (2011), "Bergama and the Bakırçay Vally in Prehistory – Tarih Öncesinde Bergama ve Bakırçay Vadisi" *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 24-36.
- İPLİKÇİOĞLU, B.(2007), *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Ark. ve Sa. Yay., İstanbul.
- JACKSON, R.(1999), *Roma İmparatorluğu'nda Doktorlar ve Hastalıklar*, Çev: Ş. Mumcu, Homer Kitapevi, İstanbul.
- JONES, C. (1998), "Aelius Aristides and the Asklepieion", *Pergamon: Citadel of the Gods*, Trinity Press International, Pennsylvania, 63-76.
- KARAÇOBAN, N. (2002), Günümüze Değın Bergama Sergeni, *Bergama Belleten*, Sayı: 11, İzmir
- KARAVAR, G. (2007), *Bergama Halılarının Tasarım Özellikleri ve Yeni Halı Tasarımları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir
- KAYIPNAZ, F.- KAYIPNAZ, N.- GENÇ, M. (2001), *Tarihten Günümüze Bergama Halıları*, Bergama Belleten, Sayı: 10, İzmir
- KILCI, M., SAĞLAM, M., AKBİN, G. (2000), *Batı Anadolu'da Fıstıkçamı (Pinus pinea L.)'nin Gelişmesini Etkileyen Faktörler*, İzmir Orman Toprak Laboratuvar Yayınları, İzmir.
- KRETZSCHMER, F. (2000), *Antik Roma'da Mimarlık ve Mühendislik*, Çev: Z. Zühre İlkgezen, Ark. ve Sa. Yay, İstanbul.
- KOESTER, H. (ed.)(1998), *Pergamon Citadel of the Gods*, Trinity Press International, Pennsylvania.
- KOSTOF, S. (1991). *The City Shaped: Urban Patterns and Meanings Through History*. London: Thames and Hudson.
- KORFMAN, M. O. (2004), *Dünya Kültür Mirası Kentlerinden Troia/Wilusa Gezi Rehberi*, Ege Yayınları, İstanbul.
- KUNZE, M. (1995), *Seine Geschichte, Entdeckung und Rekonstruktion Der Pergamonaltar*, Philipp von Zabern, Mainz.
- LYOYD,S.-MULLER, H.W.(2004), *History of World Architecture Ancient Architecture*, Electa Architecture, Milano.
- MACLEOD, R.(der.)(2006), *İskenderiye Kütüphanesi Antik Dünya'nın Öğrenim Merkezi*, Dost Kitapevi, Ankara.
- MAGIE, D. (2001), *Anadolu Da Romalılar 1 - Attalos'un Vasiyeti*, Çev: N.Başgelen- Ö.Çapar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- MAGIE, D. (2002), *Anadolu'da Romalılar 2 - Batı Anadolu Zenginlikleri*, Çev: N.Başgelen-Ö.Çapar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

- MAGIE, D. (2005), *Anadolu'da Romalılar 3 - Batı Anadolu Kent Devletleri*, Çev: N.Başgelen-Ö.Çapar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- MAGIE, D. (2007), *Anadolu'da Romalılar 4 – M.Ö. III. ve II. Yüzyıllarda Batı Anadolu*, Çev: N.Başgelen- Ö.Çapar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- MANSEL, A.M.(2011), *Ege ve Yunan Tarihi*, TTK, Ankara.
- MC SHANE, R. B. (1964), *The Foreign Policy Of The Attalids Of Pergamon*, The University Of Illinois Press, Urbana.
- MULLER, H. (2011), "Pergamon as Center of the Roman Imperial Cult", *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 87-94.
- MULLER, H. (2004), "Allianoi. Zur Identifizierung eines antiken Kurbades im Hinterland von Pergamon" *IstMitt* 54, s.215-225.
- NAGATA, Y. (1997), *Tarihte Âyânlar Karaosmanoğulları Üzerine Bir İnceleme*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- NEVERT, L. C. (2010), *Domestic Space in Classical Antiquity*, Cambridge University Press, Cambridge.
- NOHLEN, K. (1998), "The Red Hall (Kızıl Avlu) in Pergamon", *Pergamon: Citadel of the Gods*, Trinity Press International, Pennsylvania, 77-110.
- Peker, F., *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bergama Kazasının Sosyal ve Kültürel Durumu*. (Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, no: 8), 1992, İzmir: Bergama Belediyesi.
- OWENS, E. J. (1992). *The City in Greek and Roman World*, London.
- ÖZCAN, E. (1990). *Bergama'nın Kuruluş ve Gelişmesi [Foundation and Development of Bergama]*, (unpublished Ph.D. thesis), Ankara: Ankara University, Graduate School of Social Sciences, Geography Main Science Branch.
- ÖZDEMİR, H. (2009), *Bergama'da Türk-İslam Mimarisi*, İzmir İl Özel İdaresi Yayınları, İzmir.
- ÖZGENEL, L.(der.)(2005), *Eskiçağ'ın Mekanları/ Zamanları/ İnsanları*, Homer Kitapevi, İstanbul.
- ÖZÜNAL, A. (1997), *Bergama Tarihinde Su Yolları ve Çeşmeler*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- PESCHLOW-BINDOKAT, A.(2005), *Latmos'ta Bir Karia Kenti HERAKLEIA Şehir ve Çevresi*, Çev: F.Özcan, Homer Kitapevi, İstanbul.
- PETERSEN, L., Von Den HOLF, R. (2011), *Skulpturen in Pergamon Gymnasion, Heiligtum, Palast*, Stiftung Humanismus Heute, Münster.
- PİNKWART, D. – STEİNER E. (1991), *Bergama Çuvalları, Die Schmucksacke der yürüken Nordwestanatoliens*, Köln.
- PIRSON, F. (2011), "Bergama ve Onun Denizcilik Uydusu Elaiası: (Elaiia Antik Kenti-Kazıkbağlar- Zeytindağ) Hellenistik Başkentin Kentsel Alanı ve Bölgesi Üzerine Yeni Bir Araştırma" *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 246-253.

- PINAR, İ. (2016), *Seyyahların Gözüyle Tarih İçinde Bergama 1671-1892*, Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.
- RINGBECK, B. (2008), *Management Plans for World Heritage Sites- A Practical Guide*, Bonn.
- RADT, W.- NOHLEN, K. (1978), *Kapıkaya: Ein Felsheiligtum bei Pergamon, Alt.v.Perg.XII:*
- RADT, W. (2002), *Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları*, Çev: T. Suzan, YKY, İstanbul.
- RATHBONE, D.(ed)(2009), *Civilizations of the Ancient World*, Thames & Hudson, London.
- RHEIDT, K., "Kent mi, Köy mü? Orta ve Geç Bizans Anadolu'sunda Konut ve Yerleşme", Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve yerleşme, Housing and Settlement in Anatolia A Historical Perspective, İstanbul Habitat II, Türkiye Tarih Vakfı Yay.,1996, 221-233.
- RHODES, P.J.(2006), *A History of the Classical Greek World 478-323 BC*, Blackwell,
- RICH, J.(1999), *Geç Antik Çağda Kent*, Çev: S. Güven- E. Güven, Homer Kitapevi, İstanbul.
- RICH, J.- WALLACE-HADRILL, A.(2000), *Antik Dünyada Kırsal ve Kent*, Çev: L. Özgünel, Homer Kitapevi, İstanbul.
- RUMSCHEID, F. (2000), *Küçükasya'nın Pompeisi PRIENE Rehberi*, Ege Yayınları, İstanbul.
- SALTUK, S. (1993), *Arkeoloji Sözlüğü*, İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- SAĞLAM, D. (2011), "Parşömen", *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 324-332.
- SCHNEIDER, E.E.(2008), *Doğu ile Batı Arasında Bir Liman Kenti ELAIUSSA SEBASTE*, Çev: L. E. Sakar, Homer Kitapevi, İstanbul.
- SEELIGER, M. (2011), "Atarneus. Elaia ve Atarneus Antik Kenti'nde Bergama'nın Jeoarkeolojik Çevre Araştırması", *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 48-65.
- SEZGİN, Y. (2011), "Antik Çağda Pergamon Aigai İlişkileri", *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 75-86.
- SHIPLEY, G.(2000), *Greek World After Alexander 323-30 BC*, Routledge, London and New York.
- SÖZEN, M.-TANYELİ, U. (1999), *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- SYKIS, K. (2011), "Bergama'daki Kiliseler, Bergama Rum Ortodoks Kilisesi", *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 298-301.
- SMITT, R.R.R.(2005), *Hellenistik Sculpture*, Thames & Hudson, London.

- STAFFORD-DEITSCH, J. (2010), *Kingdoms of Ruin The and Architectural Splendours of Ancient Turkey*, I.B. Tauris, London.
- STEİNER, E. – PİNKWARD, D. – AMMERMAN, E. (2014), *Bergama Heybe ve Torba, Traitionelle Taschen der yürüken Norwestanatoliens*, Ettlingen.
- STIERLIN, H. (2005), *Unfolding History- Great Monuments of the Ancient World*, Thames & Hudson, London.
- SUMMERSON, J.(2005), *Mimarlığın Klasik Dili*, Çev: T. Saner, Homer Kitapevi, İstanbul
- ŞAHİN, M. (2002), *Anadolulu Bir Mimar HERMOGENES*, Ege Yayınları, İstanbul.
- TANAÇ, M. (2004), *Osmanlı Kentlerinde Sefarad Kültürünün Dönüşümünün Mimariye Yansımaları "İzmir örneği"*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- TAŞKAVAK, E., ATABERK, E., KAPLANOĞLU, E., MERİÇ, M.K., (2012), *Bergama'nın Ekoturizm Sektör Analizi*, İzka Projesi, No: TR31/2011/DFD01/0047
- TAŞKIN, S.(1998), *Anadolu Kültürünün Gizli Tarihi Mysia ve Işık İnsanları*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- TEXIER, C. (2002), *Küçük Asya I- Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, Çev: A. Suat, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara.
- TEXIER, C. (2002), *Küçük Asya II- Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, Çev: A. Suat, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara.
- TEXIER, C. (2002), *Küçük Asya III- Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, Çev: A. Suat, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara.
- THOMSON, G.(2007), *Eski Yunan Toplumu Üstüne İncelemeler TARİHÖNCESİ EGE*, Çev: C. Üster, Homer Kitapevi, İstanbul.
- TOSUN, Y.(1983), *17-19. Yüzyıllarda Batı Anadolu'da Osmanlı-Türk Şehir Dokuları, Bu Dokuları Olusturan Evler ve Korunmaları*, Doktora Tezi, MSÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- ÜRETEN, H.(2003), *Neşredilmiş Yazıtlar Işığında Hellenistik Dönem'de Pergamon Kenti Tanrı ve Kültleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÜRETEN, H.(2003), "Hellenistik Dönem'de Pergamon'da Görev Yapmış Olan Gymnasiarkhos'ların Onurlandırılmaları" *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 43, Ankara, 175-186
- ÜRETEN, H.(2011), "Mamurt Kale: Philetairos ve Kent Dışı Philetairos Vakfı", *Uluslararası Bergama Sempozyumu-International Bergama Symposium I. Cilt*, 7-9 Nisan 2011, Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 95-107.
- WALLACE-HADRILL, A. (2008), *Rome's Cultural Revolution*, Cambiridge University Press, Cambiridge.
- WALTON, A. (1979), *Asklepios the Cult of the Greek God of Medicine*, Chicago.
- WHEELER, M. (2004), *Roma Sanatı ve Mimarlığı*, Çev: Z. E. Koçel, Homer Kitapevi, İstanbul.

World Heritage Centre (2013), *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*.

WYCHERLEY, R.E.(1993), *Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu*, Çev: N. Nirven-N. Başgelen, Ark. ve Sa. Yay, İstanbul.

YARAŞ, A. (2002), *Bakırçay Havzası'nda Asklepios Kültü ve Paşa İlicası-Allianoj*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Eski Çağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.

YEGÜL, F.(2006), *Antik Çağ'da Hamamlar ve Yıkanma*, Çev: E. Erten, Homer Kitapevi, İstanbul.

YILDIZ, N. (2003), *Antikçağ Kütüphaneleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

ZANCHETTI, S. M., JOKILEHTO, J. (1997), Values and Urban Conservation Planning: Some Reflections on Principles and Definitions, *Journal of Architectural Conservation* (1:March 97), 37-51.

ZUIDERHOEK, A. (2009), *The Politics of Munificence in the Roman Empire-Citizens, Elites and Benefactors in Asia Minor*, Cambridge University Press, Cambridge.

ALTERTÜMER VON PERGAMON (AVP) (ARCHAEOLOGICAL EXCAVATION HISTORY)

Band I 1: Alexander Conze: *Stadt und Landschaft* (1912)

Band I 2: Alexander Conze: *Stadt und Landschaft* (1913)

Band I 3: Alexander Conze (Hrsg.): *Stadt und Landschaft* 3: Friedrich Graeber: *Die Wasserleitungen* (1913)

Band I 4: Günther Garbrecht: *Die Wasserversorgung von Pergamon* (2001)

Band II: Richard Bohn: *Das Heiligtum der Athena Polias Nikephoros* (1885)

Band III 1: Jakob Schrammen: *Der grosse Altar – der obere Markt* (1906)

Band III 2: Hermann Winnefeld: *Die Friese des groszen Altars* (1910)

Band IV: Richard Bohn: *Die Theater-Terrasse* (1896)

Band V 1: Georg Kawerau – Theodor Wiegand: *Die Paläste der Hochburg* (1930)

Band V 2: Hermann Stiller: *Das Traianeum*. Berlin 1895

Band VI: Paul Schazmann: *Das Gymnasion. Der Tempelbezirk der Hera Basileia* (1923)

Band VII 1: Franz Winter: *Die Skulpturen mit Ausnahme der Altarreliefs* (1908)

Band VII 2: Franz Winter: *Die Skulpturen mit Ausnahme der Altarreliefs* (1908)

Band VIII 1: Max Fränkel (Hrsg.): *Die Inschriften von Pergamon* (1890)

Band VIII 2: Max Fränkel (Hrsg.): *Die Inschriften von Pergamon* (1895)

Band VIII 3: Christian Habicht, Michael Wörrle: *Die Inschriften des Asklepieions* (1969)

- Band IX: Erich Boehringer – Friedrich Krauss: *Das Temenos für den Herrscherkult* (1937)
- Band X: Ákos von Szalay – Erich Boehringer u.a.: *Die hellenistischen Arsenale. Garten der Königin* (1937)
- Band XI 1: Oskar Ziegenaus, Gioia de Luca: *Das Asklepieion. Der südliche Temenosbezirk in hellenistischer und frühromischer Zeit* (1968)
- Band XI 2: Oskar Ziegenaus, Gioia de Luca: *Das Asklepieion. Der nördliche Temenosbezirk und angrenzende Anlagen in hellenistischer und frühromischer Zeit* (1975)
- Band XI 3: Oskar Ziegenaus: *Das Asklepieion. Die Kultbauten aus römischer Zeit an der Ostseite des Heiligen Bezirks* (1981)
- Band XI 4: Gioia de Luca: *Das Asklepieion. Via Tecta und Hallenstraße. Die Funde* (1984)
- Band XI 5: Adolf Hoffmann, Gioia de Luca: *Das Asklepieion. Die Platzhallen und die zugehörigen Annexbauten in römischer Zeit* (2011)
- Band XII: Klaus Nohlen, Wolfgang Radt: *Kapıkaya. Ein Felsheiligtum bei Pergamon* (1978)
- Band XIII: Carl Helmut Bohtz: *Das Demeter-Heiligtum* (1981)
- Band XIV: Doris Pinkwart, Wolf Stammnitz, *Peristylhäuser westlich der Unteren Agora* (1984)
- Band XV 1: Meinrad N. Filges, Wolfgang Radt: *Die Stadtgrabung. Das Heroon* (1986)
- Band XV 2: Klaus Rheidt: *Die Stadtgrabung. Die byzantinische Wohnstadt* (1991)
- Band XV 3: Ulrike Wulf: *Die Stadtgrabung. Die hellenistischen und römischen Wohnhäuser von Pergamon. Unter Berücksichtigung der Anlagen zwischen der Mittel- und der Ostgasse.* (1999)
- Band XV 4: Holger Schwarzer: *Das Gebäude mit dem Podiensaal in der Stadtgrabung von Pergamon. Studien zu sakralen Banketträumen mit Liegepodien in der Antike* (2008)
- Band XVI 1: Manfred Klinkott: *Die byzantinischen Befestigungsanlagen von Pergamon mit ihrer Wehr- und Baugeschichte* (2001)

EK 5
İLETİŞİM BİLGİLERİ

Sıra	KURUM	E-Posta	TELEFON	FAX
1	Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alan Başkanı	yasagulekinci@trakya.edu.tr	0533 510 0335	0284 223 3314
2	Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Dünya Miras Alanları Şube Müdürlüğü	kulturvarlikmuze@kultur.gov.tr	0312 630 4633	0312 508 6047
3	İzmir Valiliği - İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	iktm35@kulturturizm.gov.tr	0232 4835117	0232 4834270
4	İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu	izmir2kurul@kultur.gov.tr	0232 4648160	0232 4648129
5	İzmir Büyükşehir Belediyesi, Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürlüğü	hgokhankutlu@gmail.com	02322933048	
6	İzmir Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü	izmirrolove@kultur.gov.tr	05323973937	02324831785 - 16
7	Bergama Belediyesi	ykanat1965@hotmail.com	0532 632 8005	0232 633 2012
8	Bergama Kazı Başkanlığı, Alman Arkeoloji Enstitüsü	felix.pirson@dainst.de	02123937610	02123937600
9	Bergama Müze Müdürlüğü	nilgunustura@hotmail.com	02326312883	02326310777
10	Vakıflar İzmir Bölge Müdürlüğü	cananmalkoco@yahoo.com.tr	02324415292	02324465519
11	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)	serkan.gumus@izka.org.tr	02324898181-146	0 232 489 85 05
12	Bergama Ticaret Odası	saril@superonline.com	02326331078	02326320594
13	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi	demet.binan@msgsu.edu.tr	02122521600/ 4240	02122517567
14	Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi	eti.akyuz@gmail.com	02324535716	02324532986
15	Ege Üniversitesi, Bergama Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü	emre.ataberk@ege.edu.tr	0 232 631 28 61	0 232 631 1174
16	İzmir Turizm Tanıtma Vakfı (İZTAV)	info@iztav.org.tr	05323665459	
17	Bergama Kültür Sanat Vakfı (BERKSAV)	yukselaltug@gmail.com	0555 717 0200	
18	Bergama Amatör Fotoğraf Sanatı Derneği, (BEAFSAD)	leventkaracaoglu@gmail.com	0532 657 5797	
19	Bergama'yı Sevenler Turizm Derneği	ggonlugur@gmail.com	0533 662 8120	
20	Bergama Kültür ve Turizm Derneği (BERTUR)	saittez@hotmail.com		
21	Hera Otel	info@hotelhera.com	02326310634	02326310635
22	Kurtuluş Mahallesi Muhtarı	-	0535 207 2401	
23	Yerlitahtacı Mahallesi Muhtarı	bgmmntr.63@hotmail.com	0507 775 8068	
24	SS. Bergama Halıcılık ve El Sanatları Geliştirme Emek Yoğun Üretim Pazarlama ve İşletme Kooperatifi	kadriyeyakar@windowslive.com	0505 589 0296	
25	Bergama Belediyesi Dünya Mirası ve Alan Yönetimi Birimi	bergamaunesco@gmail.com	0232 632 80 05	0 232 633 20 12